

**ОМЛАДИНСКА ПОЛИТИКА ГРАДА ПРИЈЕДОРА
ЗА ПЕРИОД 2018. - 2022. ГОДИНЕ**

Приједор, март 2018. године

1 УВОД

Омладинска политика Града Приједора од 2018. до 2022. године представља стратегију која обезбјеђује систематско унапређивање стања већег броја области које су подручја интересовања младих. Активности које су од значаја за побољшање положаја младих у граду Приједору и које се реализују са младима и/или за младе су у надлежности више различитих институција, те је неопходан међусекторски приступ током њиховог планирања и спровођења, што је могуће реализовати кроз овај стратешки документ, који је јединствен и заједнички за све субјекте чији рад утиче на популацију младих.

Град Приједор је до сада већ имао стратешки документ за младе, односно Омладинску политику Града Приједора 2008 - 2012. године. Обавеза локалних заједница да усвоје исту је обавеза дефинисана Законом о омладинском организовању. Такође, према наведеном закону омладину чине лица узраста 15 - 30 година. С тим у вези, Градоначелник Града Приједора формирао је радну групу и именовано координатора за израду овог документа. Радна група је била састављена од представника институција и организација које се баве са проблематиком младих и то у слиједећем саставу:

- Светозар Вучковац, координатор
- Горан Предојевић, члан
- Бранислав Стојић, члан
- Борис Срдић, члан
- Небојша Савановић, члан.

Координатор радне групе испред Града Приједора је Светозар Вучковац, предсједник Омладинског савјета Приједор и самостални стручни сарадник за стратешко планирање развоја Града Приједора.

Поред именоване радне групе, током процеса израде омладинске политике успостављена је неформална секторска радна група, и то у слиједећем саставу:

- Светозар Вучковац,
- Бранко Радиновић,
- Ведрана Јеркић,
- Драгана Вукић,
- Елма Семанић,
- Јован Диткун,
- Јована Панић,
- Љубица Иветић,
- Магдалена Грубан,
- Марија Врањеш,
- Медина Рамић,
- Наталија Милетић,
- Небојша Савановић,
- Огњен Вукојевић,
- Огњен Драгичевић,
- Радован Егић,
- Срђан Милашин.

Методологија према којој је израђен документ Омладинска политика Града Приједора 2018-2022. је иста методологији по којој је рађена и Омладинска политика Републике Српске 2016 - 2020.

Сам процес израде документа је вођен од стране координатора Светозара Вучковца, који је координирао радом чланова Радне групе и секторске радне групе.

Радна група је имала састанке током којих су дефинисани стратешки циљеви, оперативни циљеви и мјере, за пет области: здрави животни стилови младих, извршност, слободно вријеме, активно учешће младих и запошљивост младих. Током ових радних састанака, чланови радне групе су изнијели низ релевантних фактора, података и истраживања. Поред наведеног организован је и разговор са фокус групом младих са подручја Града Приједора током којих су изнијети проблеми ове популације.

У финалној фази израде овог документа приликом дефинисања мјера у оквиру оперативних циљева, ангажован је консултант из ОКЦ-а Бања Лука.

Средства која Град Приједор додјељује организацијама цивилног друштва и физичким лицима биће квалитетније употријебљена у складу са Акционим планом спровођења Омладинске политике Града Приједора те са приоритетима Града, који ће се, првенствено, фокусирати на коначан резултат у конкретном питању за положај младих.

Омладинском политиком утврђују се основни циљеви, правци развоја и задаци у омладинском сектору. Омладинска политика не представља само општа начела рјешавања проблема младих, него се развија у посебне програме и мјере које треба да обезбиједи боље услове за живот, креативно испољавање и учествовање младих у ширем друштвеном окружењу, чиме се унапређује позиција и статус омладине, али и младих од 13 до 18 година (адолесценти).

С обзиром на значај и комплексност ове тематике, као и због чињенице да је брига о омладини општи интерес Републике Српске, потребно је да се у процес развоја и реализације Омладинске политике укључи шира друштвена заједница, те да буде створена институционална обавеза у спровођењу програма, који ће бити дефинисан Акционим планом спровођења Омладинске политике Града Приједора.

Учешће младих у свим подручјима јавног живота представља један од основних циљева Савјета Европе, Уједињених нација и Организације за европску безбједност и сарадњу (ОЕБС), а заснива се на неколико међународних конвенција и декларација, укључујући и Универзалну декларацију о људским правима, Свјетски програм акције за младе и Конвенцију о правима дјетета. Они пружају снажан референтни оквир за приступ, заснован на правима у вези са програмима подршке. Учешће је основно демократско право. То би требало да, само по себи, буде довољно да буду уклоњене постојеће препреке за политичку партиципацију младих. Подстицањем, промовисањем и пружањем подршке учешћу младих у јавном животу гради се дјелотворнији савез између генерација, да би се заједничким снагама могли ријешити актуелни проблеми, али и изазови који се очекују у будућности. Овај модел израде и спровођења Омладинске политике доноси још једну

димензију – ставља младе у центар омладинске политике – и током израде и током спровођења и показује да нису сви проблеми, потребе и брига о младима искључиво дужност Владе Републике Српске, већ свих заинтересованих актера који су оријентисани ка остваривању резултата без обзира на то којем сектору припадају. У вези са тим, саставни дио Акционог плана спровођења Омладинске политике Града Приједора биће идентификовање актера који ће бити укључени у спровођење, која је њихова одговорност и хијерархија, као и механизми за оцјењивање и праћење годишњег напретка усмјереног ка резултатима.

Израда документа одвијала се кроз три фазе:

Прва фаза обухватила је истраживање под називом „Потребе и проблеми младих у граду Приједору”. Истраживање је реализовао Омладински савјет града Приједор у сарадњи са Радном групом. Током реализације ове фазе проведено је теренско истраживање, обрада и анализа података. Процес истраживања одвијао се уз свакодневне консултације са члановима Радне групе. Урађен је анкетни упитник са 63 питања. Градоначелник је упутио писмо позива свим релевантним институцијама и организацијама да дају свој допринос у изради овог документа пружајући релевантне податке како би се исти што квалитетније урадио. Испитаници, од 15 до 30 година, су подијељени у 4 основне групе и то:

- Незапослени – 125
- Запослени – 125
- Студенти – 125
- Средњошколци – 125

Укупно – 500 испитаника¹.

Друга фаза обухватила је одржавање састанка Радне и Фокус групе око усаглашавања и дефинисања коначних стратешких праваца и циљева Омладинске политике града Приједор. У току ове фазе су дефинисани стратешки циљеви самог документа, на основу потреба младих кроз фокус групе, те су даље чланови радних група били у могућности да дају своје приједлоге за области које су уврштене у сам документ.

Трећа фаза односила се на израду радне верзије документа Омладинска политика града Приједор, те након тога слиједи даље процедуре које воде ка усвајању стратегије, односно упућивања у скупштинску процедуру.

Основни стратешки правци и циљеви дефинисани су на основу резултата истраживања “Потребе и проблеми младих града Приједор”, али и на основу добијених информација и података о стању омладинског сектора града Приједор од Градске управе Приједор, Републичког статистичког завода, Завода за запошљавање – филијала Приједор, Дома здравља Приједор и Агенције за економски развој града Приједор “ПРЕДА-ПД”, те на основу документа Омладинска политика Републике Српске. Радна верзија са стратешким правцима и циљевима упућена је, у електронској форми Градоначелнику, Одјељењу за

---

¹ Испитаници су подјељени у подгрупе, као што су: млади из руралних и урбаних средина, запослени у приватним/јавним/НВО организацијама, незапослени млади евидентирани на бироу и млади одабрани случајним одабиром и остале подгрупе.

друштвене дјелатности, омладинским организацијама и релевантним институцијама ради усаглашавања текста Нацрта Омладинске политике Града Приједора.

Основни циљ документа је остваривање институционалних и материјалних претпоставки за дугорочно побољшање положаја младих у граду Приједор. Њиме су истражени и анализирани највећи проблеми младих и дефинисан акциони план са конкретним програмима/мјерама за период од пет година (2018-2022.), из најважнијих области друштвеног живота младих које су подјељене кроз пет приоритетних области:

- Запопошљивост,
- Активно учешће,
- Здрави стилови живота,
- Изврсност
- Слободно вријеме.

У оквиру ових пет приоритетних области утврђени су сљедећи **стратешки циљеви**:

- Стратешки циљ 1: Унаприједити запошљивост младих,
- Стратешки циљ 2: Унаприједити могућности за активно учешће младих,
- Стратешки циљ 3: Развити здраве стилове живота код младих,
- Стратешки циљ 4: Осигурати подршку развоју изврсности младих,
- Стратешки циљ 5: Унаприједити могућности за квалитетно слободно вријеме младих,

као и њима припадајући **оперативни циљеви**:

1. Унаприједити запошљивост младих	2. Унаприједити могућности за активно учешће младих	3. Развити здраве стилове живота код младих
1.1. Осигурана већа повезаност система образовања са тржиштем рада	2.1. Развијена свијест о важности активног учешћа младих у друштву и у процесу доношења одлука	3.1. Подстакнути здрави обрасци понашања код младих
1.2. Развијена култура рада и етика рада	2.2. Развијени капацитети у сектору омладинског рада и активне укључености младих у процес доношења одлука	3.2. Заинтересовани и физички активни млади
1.3. Обезбијеђено стимулативно професионално и пословно окружење за младе	2.3. Повећан волонтерски ангажман младих	3.3. Развијено здраво и безбједно животно окружење за младе

1.4. Унапријеђена
образовна, професионална
и просторна покретљивост
младих

4. Осигурати подршку
развоју изврности
младих

5. Унаприједити
могућности за квалитетно
слободно вријеме младих

4.1. Успостављени
механизми раног
препознавања изврности

5.1. Развијена
инфраструктура и
програмски садржаји
намјењени за кориштење
квалитетног слободног
времена младих

4.2. Успостављен систем
ефикасне подршке
развоју изврности

5.2. Подршка јачању
омладинског
организовања

4.3. Сензибилисана
јавност у вези са
користима које друштво
има од изврних младих

2 ПРАВНИ ОКВИР

Уставни основ за доношење Омладинске политике садржан је у Амандману XXXII, члан 68. тачка 12. Устава Републике Српске, према којој Република уређује и води бригу о дјечи и омладини, и тачка 18. Устава Републике Српске, према којој Република Српска уређује и обезбјеђује друге односе од интереса за Републику у складу са Уставом. На основу члана 11. Закона о омладинском организовању (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 98/04, 119/08 и 1/12), брига о омладини је од општег интереса за Републику Српску. Општи интерес се остварује уређивањем и стварањем услова за омладинско организовање и бригу о омладини, то јест доношењем и реализацијом утврђеног документа омладинске политике на нивоу Републике и јединица локалне самоуправе. На основу чл. 13. и 14. Закона о омладинском организовању, омладинска политика се доноси на нивоу Републике Српске и јединица локалне самоуправе (ЈЛС) на период од пет година, а на основу усвојене омладинске политике, Република Српска и јединице локалне самоуправе (ЈЛС) доносе акциони план спровођења омладинске политике. Акциони план за спровођење Омладинске политике Града Приједора се доноси на период од 5 година и доноси га Скупштина Града Приједора.

3 КЉУЧНИ ПРИНЦИПИ

Кључни принципи који се односе на процес развоја документа и на његово спровођење су:

- **Транспарентност** – Документ, са свим релевантним подацима, доступан је јавности и предмет је јавне расправе.
- **Активно учешће младих** – Млади су били активно укључени у процес припреме документа, директно и преко представника омладинских организација. Документом је дефинисано активно учешће младих и у процесу спровођења, праћења и процјене.
- **Једнакост – једнаке шансе за све** – Разноликост искустава, способности, идентитета и културе младих се признаје, а смањење неједнакости се промовише кроз цијели документ као средство за побољшање резултата и постизање веће социјалне укључености.
- **Оријентисаност ка резултатима и мјерљивост** – Да би били ефикасни, политике и активности обухваћене овим документом морају бити поткријепљене доказима и усмјерене на постизање договорених резултата.
- **Јасно дефинисане одговорности** – За све наведене мјере, пројекте, активности, су јасно дефинисане одговорности и постављен систем праћења.
- **Ефикасно кориштење ресурса** – Механизми примјене и праћења су тако постављени да омогућавају ефикасну примјену омладинске политике.

4 АНАЛИЗА СТАЊА

4.1 Општи подаци

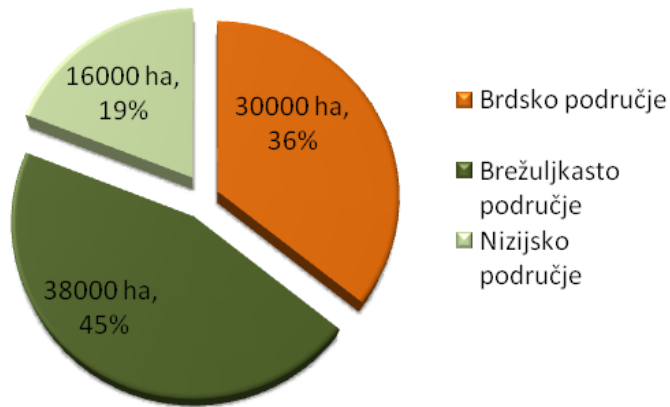
Град Приједор географски је смјештен у сјеверозападном дијелу Босне и Херцеговине (у ентитету Република Српска), на обалама ријека Сане и Гомјенице, те на брежуљцима којима се планина Козара спушта у Приједорско поље. Захваљујући повољном геостратешком положају и постојећој саобраћајној инфраструктури (друмским саобраћајницама и жељезничком мрежом) добро је повезан са ближим и ширим окружењем.

Површина: 834 км²
 Процјена броја становника: 80.916
 Густина насељености: 117 ст/км²

Клима је умјерено-континентална, а просјечна количина годишњих падавина износи 979 литара/м². Градско подручје се налази се на 44°, 48' и 30" СГШ и на 16°, 42' и 53" ИГД, док је надморска висина 135м.

Рељеф Града Приједора обухвата низијско подручје, које се простира долином ријека Сане и Гомјенице, брежуљкасто подручје, које обухвата подножје планине Козаре и брдско подручје, које обухвата дијелове МЗ Лјубија и планине Козаре. Планина Козара се протеже правцем сјеверозапад – југоисток. Дугачка је 70 км, а широка 20 – 30 км, са највишим врхом од 978 м (Лисина). Структура рељефа представљена је на сљедећем графикону.

Укупна површина Града Приједора је 83.406,60 ха, од чега је 44.740,20 ха обрадивих површина. Оранице, као најплоднија земљишта, обухватају површину од 37.333,40 ха, док ливаде, воћњаци и виногради заузимају преостали дио обрадивих површина. Површина неплодног земљишта је 3.974,60 ха.

Шумско земљиште на подручју Приједора заузима површину од 29.380,20 ха, од чега је у приватном сектору 12.362,80 ха, док државном сектору припада 17.017,40 ха шума. У структури шума преовлађују лишћари (буква, хрест), док су четинари (јела, смрча, бор) мање заступљени и чине их углавном вјештачки насади.

Основно хидрографско обиљежје Града Приједор даје водоток ријеке Сане са својим притокама. Водне површине обухватају 2.152,3 ха и то: површину хидрографске мреже од 718,7 ха, површину рибњака Саничани од 1.254,7 ха, површину акумулација од 50,4 ха и површину језера, мочвара и канала од 128,5 ха.

Подручје Љубије представља металогенетска област, која захвата простор од око 1200 км², са бројним лежиштима металних, неметалних и енергетских минералних сировина. Посебно се истичу лежишта гвоздене руде, као металуршке сировине и дијелом као минерални пигменти, затим лежишта и појаве: барита, флуорита, гипса, кречњака, доломита, глина (каолинских, бентонитских, керамичких и опекарских), кварцног пијеска, угља и др. Од укупно 23 минералне сировине довољно је истражено, или се налази у експлоатацији 12, недовољно истражено, а перспективно 8 и неизвјесно- перспективно 3.

4.2 Демографија

Према незваничним резултатима пописа становништва који је извршен у периоду од 01.10. до 15.10.2013. године у Приједору је на дан 01.10.2013. године било настањено 80.916 становника насељених у 71 насељеном мјесту (организованих у 49 мјесних заједница), од чега је око половине сеоско становништво. Осим градског насеља Приједор, највећа насеља на територији Града су: Козарац, Чиркин Поље, Гомјеница, Омарска и Доња Пухарска.

Природни прираштај је у периоду од 2008. до 2012. године био негативан, обзиром да је у посматраном периоду рођено 3.036, а умрло 4.639 лица. Број становника се смањило за 1.603, односно за 1,68%. У истом периоду одселило се 2.470 становника, а доселило 2.534, те се број становника по основу миграција повећао за 64. Разлози за миграције су бројни, од образовања и запошљавања до потраге за бољим квалитетом живота.

Град Приједор посједује само дјелимичне податке о грађанима ове који живе у иностранству. Ријеч је већином о процјенама за шира урбана насеља Града, док не постоји процјена за ужа урбана насеља. Исељени грађани већином живе у Њемачкој, Аустрији, Швајцарској и скандинавским земљама.

4.3 Запошљивост младих

4.3.1 Појам и елементи запошљивости младих

Омладинска политика је по свим својим карактеристикама стратешки документ. Област запошљивост младих не смијемо посматрати као стратегију запошљавања. Сваки стратешки документ дугорочним и свеобухватним стратешким мјерама испуњава задати циљ, у овом случају рјешава проблем незапослености младих. Међутим, проблем

незапослености младих не може се посматрати одвојено од општег проблема незапослености, те самим тим стратегија запошљавања младих не може бити издвојена из опште стратегије запошљавања² и развоја града Приједора. Општа стратегија запошљавања би, такође, требала да садржи најшири спектар општих мјера и корака, те мултисекторални приступ цијелој проблематици. Квалитетна стратегија запошљавања захтјева укључивање свих релевантних фактора - од локалне заједнице до државних органа, који ће прије свега радити на успостављању и реализацији стратешких циљева као што су: отварање нових и ревитализација постојећих погона, кориштење средстава из предприступних фондова ЕУ, фондова Европске комисије и Владе РС, привлачење страних инвестиција, подстицај мале привреде и пољопривреде, реформа образовног сисема и сл.

Политика запошљавања младих нема за циљ запослити све или већи дио популације младих. Политика запошљавања младих дефинише институционално-инфраструктурне мјере које ће младима олакшати сам процес запошљавања и ојачати предузетничку климу у локалној заједници. Иста иницира и ствара претпоставке за израду Опште стратегије запошљавања која ће бити у складу са Стратегијом развоја града Приједор и републичким документима који се баве овом проблематиком. Посматрајући је у контексту општих друштвено-економских прилика, политика запошљивост младих је прва претпоставка опште стратегије запошљавања а самим тим и цјелокупног друштвено-економског развоја.

Питања запослености, незапослености и економске (не)активности младих, која су директно повезана са нивоом њихове запошљивости, су кључна стратешка питања од виталног интереса сваке савремене друштвене заједнице.

Млади су највиталнији дио сваке популације, покретачи привредног, друштвеног, економског и демографског развоја и највреднији ресурс сваке заједнице, којима се мора посветити дужна пажња. Због већег броја хетерогених узрока, млади се тренутно у Републици Српској налазе у сложеној ситуацији када је у питању њихова запосленост, односно њихов капацитет за запошљавање. Када говоримо о запошљивости младих, прије свега, потребно је додатно појаснити сам термин „запошљивост” и његову повезаност са терминима „запошљавање”, „незапосленост” и економска „активност радне снаге”. Према дефиницији Одбора за људске ресурсе, тренинг и развој Међународне организације рада запошљивост у најширем смислу можемо дефинисати као способност појединца да обезбиједи и задржи посао, да напредује на послу и да се носи са промјенама током свог радног вијека³. Француско министарство надлежно за послове рада запошљивост дефинише као способност појединца да се самостално креће кроз тржиште рада и оствари свој пуни професионални потенцијал⁴.

Из наведених дефиниција можемо уочити да термин „запошљивост” има значајно шире значење од термина који се традиционално користе у области запошљавања, те да стопа запошљивости подразумијева већи број фактора које можемо груписати у екстерне (правне, структурне и институционалне факторе, који одређују објективну могућност запошљавања на отвореном тржишту рада и у најширем смислу представљају потражњу за радницима/радом) и интерне (који се, прије свега, односе на личне атрибуте радника као што су: знања, вјештине, лична одговорност, мотивисаност, прилагодљивост и у најширем смислу представљају понуду радне снаге).

---

² Акциони план запошљавања за град Приједор за 2015. годину

³ Доступно на: <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/ilc/ilc88/com-humd.htm>, приступљено: 27. јуна 2016. године.

⁴ Доступно на: <http://www.vedura.fr/social/emploi/employabilite>, приступљено: 27. јуна 2016. године.

У смислу наведеног, запошљивост радне снаге можемо пратити и процјењивати искључиво индиректно и то кроз праћење расположивих индикатора о економској активности радне снаге (број активних и пасивних лица на тржишту рада, број запослених и незапослених лица, број отворених и доступних радних мјеста и слично), са једне стране, и индикатора који мјере субјективне квалитете радне снаге (вјештине, знања, искуства, мотивисаност и слично), са друге стране.

Према подацима ЈУ Завод за запошљавање Републике Српске, Филијала Приједор, број незапослених од 15 – 30 година у задњих пет година константно се смањује. На евиденцији незапослених лица, која активно траже запослење у 2011. години налазило се 3.987 лица, у 2012. години налазило се 3.983 лица, у 2013. години налазило се 3.653 лица, у 2014. години се налазило 3.092 лица, у 2015. години се налазило 2.768 лица, а тај број на дан 31.05.2016. године износи **2.581** лице.

Табела 1. Старосна структура незапослених у 2015. години од 15-30 година⁵

СТАРОСНА СТРУКТУРА на дан 31.12.2015. - БИРО ПРИЈЕДОР -	УКУПНО	ЖЕНЕ
Од 15 - 18 година	5	2
Од 18 - 20 година	464	182
Од 20 - 24 година	900	356
Од 24 - 27 година	714	332
Од 27 - 30 година	685	345
УКУПНО:	2.768	1.217

Према подацима Бироа за запошљавање Приједор на евиденцији је 2.768 младих незапослено, а највише је незапослено у старосној доби од 20-24 године, њих 900.

Табела 2: Број незапослених у 2015. години од 15-30 година по врсти занимања⁶

БРОЈ ПРИЈАВЉЕНИХ	ЗАНИМАЊЕ
183	Радници без занимања
1	Конфекцијски кројач
1	Кухарски помоћник - Помоћник кухар
1	Ратар
1	Одгајивач говеда
19	Воћар
4	Израђивач хемијских производа
29	Бравар

⁵ Подаци са Бироа за запошљавање Приједор за 2015. годину

⁶ Подаци са Бироа за запошљавање Приједор за 2015. годину

60	Завараивач
4	Металостругар
1	Металоглодач
25	Лимар
7	Аутолимар
6	Инсталатер централног гријања
9	Инсталатер водовода и канализације
59	Инсталетер
3	Машински механичар (машинбравар)
10	Механичар
84	Аутомеханичар
3	Механичар за мотоцикле
1	Механичар грађевинских машина
1	Руковалац грађевинских машина
1	Електроинсталатер
75	Електричар
2	Електроничар-механичар склопова
3	Електромеханичар
6	Електроничар - механичар
86	Ауто-електричар
4	Електромех.расхладних,термичких и клима уређаја
3	Електроничар-механичар за индустр.машине и уређаје
2	Зидар
3	Машиниста грађевинске механизације
1	Молер (собсликар)
1	Столар
5	Кројач мушке одјеће
4	Кројач женске одјеће
14	Конфекционар текстила
41	Прехрамбени произвођач
21	Месар
40	Пекар
2	Посластичар
31	Млинар кавовина
25	Произвођач кекса и вафла
81	Фризер за жене
1	Фризер за мушкарце
9	Фризер за мушкарце
22	Фризер за мушкарце и жене

21	Возачи теретних кола
33	Продавач
84	Кухар
41	Конобар
78	Пољопривредни техничар
65	Ветеринарски техничар
3	Шумарски техничар
13	Рударски техничар
9	Геолошки техничар
4	Хемијски техничар
32	Хемијски техничар - аналитичар
1	Хемијско технолошки техничар
69	Машински техничар
1	Конструктор техничар
1	Машински техничар за комјутерско конструисање
79	Техничар електроничар
78	Електротехничар - енергетичар
1	Радник у телекомуникацији
2	Електромеханичар за апарате у домаћинству
1	Машински техничар енергетичар
25	Грађевински техничар за високу градњу
1	Грађевински техничар
18	Геодетски техничар (геометар)
5	Техничар примарне обраде дрвета
35	Техничар финалне прераде дрвета
45	Текстилни техничар - конфекционар
100	Прехрамбени техничар
4	Козметичарски техничар
1	Козметичар
26	Техничар за друмски саобраћај
1	Аутосаобраћајни техничар
2	Саобраћајно - транспортни техничар
16	Жељезничко - саобраћајни техничар
30	Трговински техничар
1	Продавац прехранбене робе
22	Угоститељски техничар (хотелијерски)
49	Туристички техничар
52	Економски техничар
8	Царински техничар

23	Правни техничар
24	Пословно правни техничар
3	Техничар рачунарства
1	Музички сарадник
49	Медицинска сестра - техничар
11	Акушерско-гинеколошка сестра - техничар
1	Медицинска сестра – његоватељица
1	Санитарно - еколошки техничар
4	Фармацеутски техничар
17	Лабораторијско-санитарни техничар
6	Медицински лаборант
4	Зубни техничар
1	Стоматолошка сестра - техничар
3	Педијатријска сестра
24	Физиотерапеутски техничар
3	Вјероучитељ
20	Матурант гимназије
1	Менаџер
4	Инжењер организације и менаџмента
2	Виши физиотерапеут
3	Виша медицинска сестра
3	Виши санитарни техничар
2	Виши здравствени техничар лабораторијског смјера
2	Дипломирани инж. пољопривредно-економског смјера
1	Дипл.инжењер за аграрну економију и рурални развој
1	Дипломирани инжењер ратар - повртлар
2	Дипломирани инжењер сточарства
1	Дипломирани ветеринару
1	Дипломирани инжењер заштите биљака
3	Дипломирани шумарски инжењер
1	Дипломирани инжењер шумарства/пољоп. за пејзажну архи
18	Дипломирани инжењер рударства
1	Дипломирани инжењер хемијске технологије
1	Дипломирани машински инжењер
1	Дипломирани инжењер бродоградње
1	Дипл.инж.електротех.-смјер аутоматике и електрон.
2	Дипломирани грађевински инж.за ниску градњу
2	Дипломирани грађев.инжењер за високу градњу
4	Дипломирани инжењер архитекта

10	Дипломирани геодетски инжењер
1	Дипломирани инжењер технологије текстилна конф. и дизај
1	Дипл. инж прехр. технол.за котрол.квалитета и хиг.испр.
2	Дипл. козметолог, терапеут и естетичар
8	Дипл.саобраћ.инжењер за друмски саобраћај
36	Дипломирани- струковни економист
2	Дипломирани економист - смјер банкарство и осигур.
3	Дипломирани економист-смјер друштвене економије
4	Дипломирани економист - смјер финансије и банк
4	Дипломирани економист - смјер порези и царине
1	Дипломирани економиста за финансијски менаџмент
3	Дипломирани менаџер банкарства
4	Дипломирани економиста менаџер
2	Дипл.менаџер банкарства,финансија и трговине
2	Дипл.економиста-рачуноводство и ревизија
1	Бечелор менаџмента-рачуноводство И ревизија
59	Дипломирани правник
10	Дипл.правник унутрашњих послова
7	Дипломирани правник за безбједност И криминалистику
1	Бечелор права - компаративно и међународно право
5	Дипломирани менаџер јавне управе
3	Професор српског језика
6	Професор српског језика и југословенске књижевн.
2	Професор српског и италијанског језика
5	Професор енглеског језика
1	Професор њемачког језика и сродни
1	Професор биологије
1	Проф.технике (тех.образ) и информатике
1	Професор заштите животне средине
1	Професор екологије
1	Професор социологије
2	Професор филозофије
15	Васпитач у предшколској установи
12	Професор разредне наставе
7	Професор физичког и здравственог васпитања
2	Професор физичког васпитања-спортски смјер
1	Дипломирани биолог
5	Дипломирани еколог
1	Дипломирани инжењер заштите животне средине

8	Дипломирани информатичар
4	Дипломирани географ (професор)
3	Дипломирани просторни планер
6	Дипломирани психолог
2	Дипломирани педагог
1	Дипломирани музички педагог
1	Дипломирани историчр (професор)
9	Дипломирани политолог
4	Дипломирани журналиста (новинар)
2	Дипломирани теоретичар умјетности
1	Дипломирани редитељ
11	Љекар
6	Зубни љекар
6	Дипломирани фармацеут
45	Дипломирани санитарни инжињер
11	Дипломирани физиотерапеут
16	Дипл. медицински лабораторијски инжењер
7	Дипломирани социјални радник
8	Дипломирана медицинска сестра И сродни
5	Дипл. медицинар (организатор) здравствене његе
1	Инжењер медицинске радиологије
2	Дипломирани инжењер заштите на раду
16	Дипломирани инжењер менаџмента
2	Дипломирани криминалист
2,768	УКУПНО

Прегледом броја незапослених по врсти занимања за незапослене узраста 15-30 година (подаци Бироа за запошљавање Приједор на дан 31.12.2015.године) видимо да је највише лица на листи за незапослене из реда радника без занимања, њих 183.

Табела 3: Квалификациона структура незапослених од 15-30 година ⁷

БИРО ПРИЈЕДОР	Кавлифик. структура млади до 30 год	Квалифик. структура млади до 30 год - жене -
БЕЗ ШКОЛЕ	0	0
НК	183	78
ПК-НСС	2	0
КВ	989	291
ССС	1.137	540
ВКВ СПЕЦИЈАЛИСТИ	0	0
ВШС	15	12
ВШС СПЕЦИЈАЛ.	0	0
ВСС 180 ЕЦТС	171	138
ВСС 240 ЕЦТС	244	144
МАСТЕР 300 ЕЦТС	19	10
МАГИСТАР СТАРИ ПРОГРАМ	8	4
ДОКТОРИ НАУКА	0	0
УКУПНО:	2.768	1.217

Према подацима Бироа за запошљавање Приједор на евиденцији незапослених лица старости од 15-30 година највише се налази лица са ССС (1.137) и квалификованих радника (989).

4.3.2 Преглед стања и кретања у економији

Носиоци привредног развоја до 1992. године су били велики пословни системи у области производње жељезне руде и производњи целулозе и папира. Осим наведених привредних система, у Приједору су биле развијене и остале гране индустрије: металопрерађивачка, дрвопрерађивачка, прехранбена и текстилна индустрија, индустрија грађевинских материјала, грађевинарство, саобраћај и друге ђелатности. Привредна структура на подручју Града је у послеријатном периоду добрим дијелом разграђена и девастирана, како у технолошком, тако и у економском и кадровском погледу.

Последњих година, структура предузећа доживљава значајне промјене усљед дјеловања разних фактора, почев од власничке трансформације, законских промјена, реструктурирања привредних потенцијала, увођења тржишног концепта привређивања, договорне економије, и сл.

Град је започео много активности и пројеката за оживљавање привреде и за стимулисање отварања нових привредних субјеката, са посебним акцентом на отварање производно прерађивачких капацитета, јер управо ови привредни субјекти имају велики и значајан потенцијал у рјешавању економских проблема.

⁷ Подаци са Бироа за запошљавање Приједор за 2015. годину

За потребе израде Акционог плана запошљавања урађена је анализа локалне економске ситуације. Подаци кориштени за ову анализу, добијени су на основу достављених финансијских извјештаја пословних субјеката Агенцији за посредничке, информатичке и финансијске услуге Бања Лука (АПИФ) у периоду од 2010. до 2014. године, у складу са наредбама о предаји финансијских извјештаја сачињених за обрачунски период од 31.12.2010. до 31.12.2014. године (“Службени гласник Републике Српске”, број 8/12, 6/13 и 4/14).

Према подацима Пореске управе Републике Српске, на основу података о бројности уплатиоца доприноса и њихових запослених, на дан 31.05.2016. године, на подручју града Приједора је било регистровано 478 предузетник⁸. Према извјештају ПУ РС о броју пословних јединица правних лица чије је сједиште ван територије града Приједора на дан 31.05.2016. године било је евидентирано 413 пословних јединица⁹. Укупан број активних пословних субјеката је био 1.231 у току 2016.године.

Табела 4: Број регистрованих пословних субјеката на подручју града Приједор

Врста пословних субјеката	Број
Пословни субјекти са сједиштем на подручју града Приједора који су поднијели финансијски извјештај	340
Број пословних јединица правних лица чије је сједиште ван територије града Приједора	413
Предузетници са подручја града Приједора	478
УКУПНО	1231

Табела 5: Преглед подручја класификације дјелатности која су заступљена у пословању пословних субјеката (правних лица) на територији града Приједора у 2015. години

Р.б.	Шифра подручја	Назив подручја
1.	А	Пољопривреда, шумарство и риболов
2.	Б	Вађење руда и камена
3.	Ц	Прерађивачка индустрија
4.	Д	Производња и снабдијевање електричном енергијом, плином, паром и климатизација
5.	Е	Снабдијевање водом; канализација, управљање отпадом и дјелатности санације (ремедијације) животне средине
6.	Ф	Грађевинарство
7.	Г	Трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала

⁸ Министарство финансија Републике Српске, Пореска управа РС, Систем за пословно обавјештавање, “Бројност уплатиоца доприноса и њихових запослених, на дан 31.05.2016. године”

⁹ Министарство финансија Републике Српске, Пореска управа РС, Систем за пословно обавјештавање, “Број правних лица по називу дјелатности, на дан 31.05.2016. године”

8.	X	Саобраћај и складиштење
9.	И	Дјелатности пружања смјештаја, припреме и послуживања хране; хотелијерство и угоститељство
10.	J	Информације и комуникације
11.	Л	Пословање некретнинама
12.	М	Стручне, научне и техничке дјелатности
13.	Н	Административне и помоћне услужне дјелатности
14.	О	Јавна управа и одбрана; Обавезно социјално осигурање
15.	П	Образовање
16.	Q	Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада
17.	Р	Умјетност, забава и рекреација
18.	С	Остале услужне дјелатности

Пословни субјекти на територији града Приједора у 2015. години своју дјелатност су обављали у оквиру 18 подручја, 63 области, 120 грана и 175 разреда.

Према подацима Пореске управе Републике Српске, Подручна јединица Приједор, број запослених у граду Приједору на дан 31.12.2015. године је **14.338**. Од укупног броја запослених 7.128 лица је запослено код послодаваца који су са сједиштем у Приједору, односно 7.210 лица је запослено код послодаваца који су са сједиштем ван Приједора.

Укупан број запослених од 15-30 година је 3.018 и он у односу на укупан број запослених на подручју града Приједора износи 21,04 %.

Табела 6: Преглед подручја са највећим просјечним бројем запослених у 2015. години

Р.б.	ПОДРУЧЈЕ	Просјечан број запослених	% учешћа у ПБЗ
1.	Подручје Ц – Прерађивачка индустрија	1.726	25,32%
2.	Подручје Г – Трговина на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала	1.508	22,12%
3.	Подручје Q – Дјелатности здравствене заштите и социјалног рада	1.095	16,07%
4.	Подручје Б – Вађење руде и камена	870	12,76%
5.	Подручје Ф – Грађевинарство	391	5,74%
УКУПНО		5.590	82,01%

У укупној структури просјечног броја запослених лица, највећи удио има подручје Ц – прерађивачка индустрија са 25,32%, затим слиједе пословни субјекти из %, подручја Г - трговине на велико и на мало; поправка моторних возила и мотоцикала са учешћем од 22,12%, подручја Q - дјелатности здравствене заштите и социјалног рада са учешћем од

16,07%, те пословни субјекти из подручја Б - вађење руде и камена са учешћем од 12,76 и подручја Ф – грађевинарство са учешћем од 5,74.

Просјечна бруто плата¹⁰, на подручју града Приједора у 2015. години, износила је 1.309,00 КМ, а просјечна нето плата износила је 811,00 КМ.

Остварени обим робне размјене РС¹¹ са иностранством у 2015. години износио је 6,81 милијарду КМ. У истом периоду остварени извоз у вриједности од 2.513.206.000 КМ и увоз у вриједности 4.296.086.000 КМ. Спољнотрговински дефицит у 2013. години у РС износио је 1,78 милијарди КМ. Покривеност увоза извозом на подручју РС је 58,50%.

Остварени обим робне размјене привредника на територији града Приједора у 2015. години износио је 189.440.000,00 КМ. Од тога је вриједност извоза износила 94.203.000,00 КМ, а вриједност увоза 95.238.000,00 КМ (спољнотрговински дефицит износи 1.035.000,00 КМ). Покривеност увоза извозом на подручју града Приједора је 98,9%.

Укупно пласирана средства ИРБ РС на подручју града Приједор од 2008-2016. године износе 44.359.279,44 КМ, односно одобрено је 299 кредита. Највише средстава (77,98%) одобрено је по кредитној линији "Кредити за развој и запошљавање". ИРБ пребацила сав ризик на комерцијалне банке и микрокредитне организације, а ове су, опет, тај ризик само прослиједиле на крајње кориснике. Како млади немају одговарајући залог у имовини, приступ кредитима им је практично онемогућен.

С друге стране, у Приједору постоје повољни услови за покретање новог бизниса (брза регистрација, подстицајне мјере за запошљавање младих високообразованих кадрова, запошљавање нових радника, samozapošljavanje и подршка женском предузетништву.). Велику предност представља предузетничка култура и амбијент по којима је Приједор препознатљиви у окружењу. Ова предност није довољно искориштена, посебно ако се узме у обзир значајно искуство старијих предузетника, које би се могло организовано преносити заинтересованим младим предузетницима.

4.3.3 Акциони план запошљавања

Акциони план запошљавања за 2015.годину града Приједора представља основни инструмент спровођења политике запошљавања у 2015.години. Њиме се дефинишу приоритети и циљеви политике запошљавања у текућој години и утврђују програми и мјере који ће се реализовати у наредном периоду на територији града Приједора, како би се достигли циљеви и постигло одрживо повећање запослености.

У том смислу приоритети политике запошљавања у 2015.години су :

1. Подршка отварању нових радних мјеста,

¹⁰ Извор: Информација о привредним кретањима у Републици Српској за период јануар-децембар 2015, ПКРС – Подручна привредна комора Бања Лука, јануар 2016. године

¹¹ Извор: Информација о привредним кретањима у Републици Српској за период јануар-децембар 2015, ПКРС – Подручна привредна комора Бања Лука, јануар 2016. године

2. Смањивање незапослености младих и промовисање запошљавања младих, посебно младих незапослених лица без радног искуства;
3. Веће улагање у људске ресурсе кроз:
  - побољшање квалитета редовног образовања и
  - образовање одраслих у циљу усклађивања понуде и потражње на тржишту рада.

Акциони план запошљавања града Приједора за 2015. годину је у складу са Законом о посредовању у запошљавању и правима за вријеме незапослености РС (Службени гласник РС, бр. 30/10), Законом о образовању одраслих РС (Службени гласник РС, бр. 59/09), Измјенама и допунама Закона о образовању одраслих РС (Службени гласник РС бр. 1/12), Економском политику Владе Републике Српске за 2015. год. (Службени гласник РС 119/14) и Акционим планом запошљавања РС за 2015. годину (Службени гласник РС бр. 20/15).

Приликом израде Акционог плана запошљавања посебна пажња је посвећена на дефинисане циљеве наведене у Интегралној стратегији развоја града Приједора за период 2014-2024.

У Економској политици Републике Српске за 2015. годину (Службени гласник 119/14) дефинисани су сљедећи циљеви:

1. позитиван привредни раст,
2. побољшање конкурентности и ликвидности привреде и
3. повећање броја запослених.

Реализација наведених циљева извршиће се растерећењем привреде, стварањем повољнијих услова за пословање, те реформом тржишта рада, што ће омогућити веће запошљавање и већи привредни раст који није циљ сам по себи, већ основа за бољи животни стандард грађана.¹²

Приликом израде Акционог плана запошљавања посебна пажња је посвећена усклађивању са приоритетним циљевима и областима из Интегралне стратегије развоја града Приједора за период 2014-2024¹³.

Приликом припреме података датих у Акционом плану запошљавања у граду Приједору за 2015. годину кориштени су подаци о незапосленим лицима Завода за запошљавање РС, Филијале Приједор и Бироа Приједор, Извјештаја Пореске управе РС, Подручна јединица Приједор и извјештаја добијених истраживањем које је обавила Агенција ПРЕДА-ПД. У првој половини текуће године Агенција ПРЕДА-ПД је обавила следећа истраживања:

- “Анализа утицаја средњошколског образовања на понуду радне снаге града Приједора”,
- “Истраживање могућности отварања нових радних мјеста у граду Приједору”,

¹² Економска политика Републике Српске за 2015. годину

¹³ Интегрална стратегија развоја града Приједора за период 2014-2024.

- “Анализа пословања субјеката на подручју града Приједора”.

1. Анализа локалних привредних трендова

При изради ове анализе кориштени су званични извјештаји о пословању привредних друштава Агенције за посредничке, информатичке и финансијске услуге Бањалука у РС (АПИФ). Добијене податке је обрадила Агенција ПРЕДА-ПД, у складу са њиховом доступношћу и потребним информацијама. Важно је нагласити да су у ову анализу ушли само привредни субјекти са простора града Приједора чији су укупни приходи већи од 50.000 КМ.

2. Анализа потреба локалне привреде за кадровима одређених квалификација и компетенција

С обзиром на вријеме почетка израде Акционог плана запошљавања, активност анализирања потреба локалне привреде је провођена од друге половине маја до краја јуна 2015.год. Приликом израде анализе потреба локалне привреде кориштени су подаци добијени анкетањем у периоду август - септембар 2014. године. С обзиром да је кориштен упитник који није прилагођен потребама израде Акционог плана запошљавања, добијени подаци о броју потребних радника су додатно потврђивани од стране послодаваца. Агенција ПРЕДА је креирала упитник који садржи све потребне податке за израду Акционог плана запошљавања који ће чланови Савјета за образовање и запошљавање града Приједора моћи користити приликом провођења наредних истраживањима, а у складу са својим потребама.

3. Анализа локалног образовања

При изради ове анализе узети су у разматрање доступни подаци Одјељења за друштвене дјелатности града Приједора и Завода за образовање одраслих РС. У овој анализи је приказан локални средњошколски систем образовања и доступни програми образовања одраслих.

4. Анализа професионалних опредјељења ученика завршних разреда средњих школа

У децембру 2014.године, Агенција у сарадњи са Активом директора, је урадила истраживање будуће професионалне оријентације ученика завршних разреда средњих школа.Сврха акетирања је добијање процјене о броју ученика који долазе на евиденицију Завода за запошљавање, биро Приједор, али и процјене броја ученика који настављају школовање на неком од жељених факултета.

У Акциони план запошљавања града Приједора уврштени су подаци о броју и занимањима лица која долазе на евиденицију Завода за запошљавање, док се остали прикупљени и анализирани подаци могу користити у различите сврхе као нпр. планирање стипендирања дефицитарних занимања у средњошколском и високошколском образовању, предлагање промјена наставних планова и програма, планирање мјера за промоцију предузетништва, планирање подстицајних средстава за самозапошљавање и слично.

5. Анализа афинитета незапослених лица по питању стицања нових квалификација и/или компетенција неопходних за (само)запошљавање

Јако важна компонента Акционих планова је и процјена афинитета незапослених лица везана за додатну едукацију. Приликом новог запошљавања послодавци морају улагати додатна средства и вријеме у обуку радника да би могли самостално да обављају радне задатке. Међутим, уколико незапослена лица нису заинтересована за додатну обуку у сврху запошљавања или се просто не проналазе у датом опису посла, претходна информација о афинитетима незапослених лица у многоме скраћује вријеме потраге за одговарајућим радницима.

6. Експертске и друге пројекције потреба за кадровима одређених квалификација и компетенција

Приликом израде овог Акционог плана запошљавања нису рађене пројекције кретања за одређеним профилима радне снаге, ни потребних компетенција у односу на радно мјесто.

7. Компаративна анализа

Компаративна анализа је кључни инструмент методологије, јер комбинује податке и закључке претходно описаних анализа. У оперативном смислу, анализа се спроводи уз употребу одговарајућих образаца. У овом случају фокус је био на приказивању утицаја редовног образовања на незапосленост и могућност локалне привреде да одговори понуди радне снаге на тржишту рада.

У анализи се упоредно представљају подаци о:

- потребама локалне привреде изражене за период од четири године
- стању незапослености по питању тражених квалификација, знања и вјештина
- тренутном броју ученика у средњим стручним школама који се школују у складу са траженим квалификацијама, знањима и вјештинама.

4.3.4 Предузетништво

Кључ за стварање нових радних мјеста и побољшање конкурентности и економског раста, је у охрабрењу предузетништва. Развој предузетничког духа би требао акцентирати још у периоду школовања. Системи и програми цјеложивотног учења темељни су принцип едукације и тренинг система у Европи, који дефинише предузетништво као основну вјештину, са посебним акцентом на развој предузетничког духа међу грађанима Европе. Да би се ово постигло и код нас потребно је испуњење неколико услова: финансијска подршка за новоформирана и предузећа у развоју, фискалне олакшице за отпочињање бизниса, убрзавање и поједностављивање процедуре регистрације бизниса, прогресивна политика Владе и локалне заједнице за предузетништво итд. Веома битно је обезбједити правне и економске услуге за помоћ малим или предузећима у развоју и омогућити приступ инфраструктурним ресурсима уз повољније цијене.

С друге стране, у Приједору постоје повољни услови за покретање новог бизниса:

- брза регистрација,
- ниски трошкови регистрације
- подстицајне мјере за запошљавање младих високообразованих кадрова,
- запошљавање нових радника,
- самозапошљавање и

- подршка женском предузетништву.

Град Приједор подстиче предузетничке идеје и даје подршку покретању нових бизниса додјелом бесповратних средстава заинтересованим лицима. Буџетом града Приједора за 2016. годину планирана су средства у износу од 100.000,00 КМ за реализацију пројекта “Подстицај samozапoшљавању” и пројекту „Подршка женском предузетништву” у износу од 8.500,00 КМ.

Такође, за сваког младог запосленог високообразованог приправника Град Приједор издваја 3.000,00 КМ, као и за запошљавање нових високообразованих радника Град Приједор издваја по 2.500,00 КМ.

Путеви за успјешно рјешавање проблема запошљавања младих треба да се усмјере на развијање механизма и институција које ће младима омогућити лакше запошљавање, подстицање волонтерског рада као облика стицања радног искуства, развијање идеје samozапoшљавања и јачање предузетничке иницијативе младих. Тежиште такође треба бити на побољшању квалитета живота младих, смањењу осјећаја несигурности радног мјеста, ублажавању посљедица дугорочне незапoслености/искључености младих из свијета рада, смањењу времена чекања на посао, повећању могућност стицања формалног радног искуства, смањењу броја младих који прерано прекидају образовање, те стварању једнаких могућности за младе жене и мушкарце. У овом изузетно комплексном процесу важно је схватити да млади најлакше прихватају нове идеје, и да једини могу пратити брзину технолошких промјена (иновативни потенцијал), која тражи флексибилну, мобилну и квалификованију радну снагу.

Позитиван примјер залагања локалне власти да се побољша положај младих у Приједору, дефинисани су и у оквиру постојеће *Стратегије развоја предузетништва, малих и средњих предузећа*, којом је Одјељење за привреду и пољопривреду, у сарадњи са Агенцијом „ПРЕДА” и приједорским средњим школама, покренуло пројекат обуке младих из предузетништва и пословног планирања (са акцентом на иновативност), за ученике завршних разреда средњих школа, а у склопу програма под називом "Предузетничка обука за младе". Ове обуке имају за циљ развијање свијести средњошколаца о значају предузетништва за развој економије, указивање на могућности које предузетништво нуди појединцу, те пружање специфичних знања из области планирања, покретања и вођења властитог бизниса (израда бизнис плана, истраживање тржишта, маркетинг, организација пословања, финансије, процес регистрације предузећа/предузетничке дјелатности).

Иако постоје значајни кораци у креирању нових система запошљавања, **проблем запошљавања младих је сложен проблем који се не може ријешити парцијалним програмима, већ захтијева мултисекторални приступ - истовремени ангажман свих надлежних: Министарстава, локалних заједница, основних и средњих школа, невладиних организација, те свих развојних агенција и фондова који дјелују како на нивоу локалних заједница тако и на републичком нивоу.**

Анализирајући стање у погледу нивоа запошљивости младих у Приједору, може се закључити да млади имају ограничене могућности да на тржишту рада, самостално или уз

посредовање јавних или приватних служби за посредовање у запошљавању, нађу адекватан посао и да исти задрже одређено вријеме.

Узроци за овакво стање су вишеструки, а посљедице за појединца и за друштво у цјелини, су озбиљни и са изузетно опасним посљедицама. Као најзначајније посљедице ограничене запошљивости младих можемо навести: некомпетентност и неконкурентност младих на тржишту рада, појава великог броја младих коју су образовани у суфицитарним занимањима, уз истовремени недостатак радне снаге у дефицитарним занимањима, занемариво мали број младих предузетника, те изражена економска неактивност младих, која се превасходно огледа у изузетно високој стопи незапослености младих и малој стопи запослености младих. Ове кључне посљедице ограничене запошљивости младих даље постају узроци бројних негативних појава, као што су: недостатак економске и финансијске слободе и зависност младих, повећање нивоа социјално-патолошког понашања младих, смањење нивоа друштвене активности младих, одгађање заснивања породице, смањење наталитета и генерално умањење нивоа друштвене и привредне активности.

Када дубље анализирамо узроке ограничене запошљивости младих, можемо уочити да се као основни узроци ове појаве могу означити:

- **Неусклађеност образовног система са потребама тржишта рада** – Као основне узроке неусклађености образовног система са потребама тржишта рада можемо навести: сам квалитет знања и вјештина које ученици/студенти стичу кроз образовање, неадекватност уписне политике, слабо развијен систем професионалне и каријерне оријентације и савјетовања, те недовољан обим и квалитет праксе и практичног рада кроз који ученици и студенти треба да провјере теоретска знања која су добили кроз школовање.
- **Нестимулативно пословно и предузетничко окружење** – Иако је у овој области постигнут значајан напредак у посљедњих неколико година, као основни разлози за постојање овог проблема могу се навести: недовољно развијена инфраструктура за развој предузетништва младих, недовољна подршка запошљавању младих, неразвијен предузетнички дух код младих, недостатак информација, те лош имиџ предузетника.
- **Неразвијена култура рада код младих** – Поред „негативне селекције”, истраживања показују да млади у Приједору имају слабо развијене радне навике и неразвијен однос према било какавом раду, у смислу свог стучног или професионалног усавршавања и напредовања. Такође, због изражене апатије и незаинтересованости, млади имају ограничене информације о раду и великом броју занимања и дјелатности, а што се огледа у хроничном недостатку појединих занимања на тржишту рада.
- **Ограничена образовна, професионална и просторна покретљивост младих** – Млади у Приједору имају ограничену образовну, професионалну и просторну покретљивост у циљу повећања запошљивости. Када посматрамо образовну покретљивост младих, релативно мали број њих у току свог школовања промијени средњу или високу школу коју је уписао, те се релативно често дешавају ситуације да, иако у одређеном моменту схвате да су направили грешку приликом уписивања средње школе или факултета, настављају школовање на изабраној школи или факултету због ограничених могућности несметаног преласка у другу школу или факултет. Случајеви промјене школе или факултета су спорадични, а сам процес је дуготрајан, компликован и скуп и у великом

број случајева једна од посљедица промјене школе или факултета у току школовања је губљење најмање једне академске године.

Резултати Истраживања потреба и проблема младих у граду Приједору, 2016. година, који су релевантни за област – запошљивост:

- 63,87 % испитаника наводи да не тражи посао активно,
- 56,49 % испитаника наводи да је главни разлог тешког запошљавања недостатак радних мјеста,
- 70,26 % испитаника наводи да би жељело радити у државном сектору,
- 41,72 % испитаника није имало прилику да одради приправнички стаж,
- 75,45 % младих не види будућност у мјесту гдје живи,
- 80,84 % испитаника жели отићи у иностранство и то због веће могућности запошљавања и бољег животног стандарда,
- 54,29 % испитаника жели да студира на државном факултету и иностранству,
- 67,27 % младих нема никакво искуство у малим бизнисима и samozapoшљавању,
- 44,51 % испитаника наводи да је за проналажење посла најбитније познанство и политичка припадност

4.3.5 Образовање

Предшколско образовање

На подручју града Приједора постоји само једна организација која се бави предшколским образовањем. Јавна Установа Дјечији вртић „Радост” је установа од посебног друштвеног интереса чији је оснивач Град Приједор. Основна дјелатност установе је предшколско васпитање и образовање дјеце старосног узраста од 1 до 6 године. Укупан број дјеце која похађају предшколску установу је 447 дјеце. У Дјечијем вртићу „Радост” запослено је 66 радника¹⁴.

ЈУ Дјечији вртић "Радост" у свом саставу има 6 објеката на подручју Града и сви су у функцији васпитно-образовне дјелатности:

- Централни објекат "Радост" улица Вука Караџића 21, обухвата дјецу узраста од 1-6 година у 10 васпитних група,
- Вртић "Ђурђевак" у насељу Урије ул. Светозара Марковића, је монтажни објекат, капацитета 3 васпитне групе узраста од 2-6 година,
- Вртић "Цврчак" који је реновиран и прилагођен дјечији узраста 1-2 године у насељу Пећани,
- Вртић "Сњежана" реновиран, опремљен и од септембра 2012 год. је у функцији основне дјелатности. Максимално попуњен са двије мјешовите групе узраста од 3-6 година.
- Вртић "Палчић" у Омарској, смјештен је у простору мале школе. У овом вртићу су дјеца узраста од 3-6 година.

¹⁴ Извор: Годишњи програм рада ЈУ Дјечији вртић „Радост” за школску 2015/16. годину; директор Душанка Божић

- Вртић „Бамби” у Козарцу – стављен у функцију 04.10.2014. године. У свом саставу има једну мјешовиту групу од 3-6 година

Предшколско васпитање и образовање се заснива на стварању оптималних услова у којима ће се код дјецe подстицати сви развојни капацитети до максимума за тај узраст. Подстицати радозналост, креативност, развијати самопоуздање и тако градити код дјецe основу за цјеложивотно учење.

Предшколско васпитање ангажује у свом раду, стручне људе из области предшколске педагогије. Они прате развој дјетета, бирају најбоље методе и средства. Размјењују информације са родитељима, а све са циљем што успијешнијег напредовања дјецe. Предшколско васпитање омогућава дјетету да истражије и предмете и појаве и релације, подстиче, креативност и радозналост. Период раног развоја и раног учења је пресудан и основа је за касније нивое учења. Овај период је основа и за емоционални живот и развој личности. Град Приједор, има дугу традицију у предшколском васпитању и образовању. Од давне 1950 год. до данас, на овом дугом развојном путу, стекао је богато искуство, примјењивао је и примјењује најновија достигнућа и истраживања. Васпитно образовни рад ове установе је учествовао и данас учествује у истраживачким активностима, семинарима, школама за родитеље. Од 36 васпитача, њих 28 има високу школу за васпитаче.

Све активности из области предшколског васпитања: од непосредног рада са дјецом, опреме простора, набавке средстава, исхране и бриге за здравље и развој дјецe, препознатљиви су на ширим просторима у окружењу.

Табела 7: Преглед броја и структуре дјецe по групама

Група	Узраст	Дјечаџи	Дјевојџице	Број дјецe
Јасличка	0.6-2 год. и 2-3 год.	41	21	62
Вртићка	3-6 год.	193	192	385
Укупно:		234	213	447

Табела 8: Преглед простора ЈУ Дјечији вртић “Радост”

Р.б.	Назив вртића	Обавезни простор	Остале просторије	Вањски простор	Укупно (м ²)
1	Централни вртић “Радост”	1095	113	669	1877
2	Вртић “Ђурђевак”	675	105	805	1585
3	Вртић “Цврчак”	104	21	0	125
4	Вртић “Сњежана”	363	43	261	667
5	Вртић “Палчић”	165	17	200	382
6	Вртић “Бамби”	145	21	0	166
Укупно:		2547	320	1935	4802

Основно образовање

На подручју града Приједор активно ради 12 основних школа. Од наведеног броја школа у граду су смјештене 4 основне школе, а на ширем подручју активно ради 8 основних школа и то:

Табела 9: Преглед броја ученика у основним школама

Р.б.	Назив школе	Број ученика школска година 2012/13.	Број ученика школска година 2013/14.	Број ученика школска година 2014/15.	Број ученика школска година 2015/16.	Разлика (2014/15. - 2015/16.)
1	“Петар Кочић”	1214	1217	1224	1221	-3
2	“Бранко Ђопић”	961	931	942	955	13
3	“Десанка Максимовић”	802	779	752	731	-21
4	“Доситеј Обрадовић”	750	691	668	678	10
Укупно:		3727	3618	3586	3585	-1
5	“Вук Караџић”	564	472	453	421	-32
6	“Јован Дучић”	232	204	206	199	-7
7	“Јован Цвијић”	207	194	180	169	-11
8	“Козарац”	363	352	333	332	-1
9	“Младен Стојановић”	264	222	207	189	-18
10	“Петар Петровић Његош”	231	198	188	168	-20
11	“Ћирило и Методије”	215	208	198	176	-22
12	“Бранко Радичевић”	245	201	231	218	-13
Укупно:		2321	2051	1996	1872	-124
УКУПНО:		6048	5669	5582	5457	-125

У основним школама са подручја града Приједора запослено је 776 лица. У табели број 10 налази се преглед броја запослених лица по школама.¹⁵

¹⁵ Извор: Годишњи програм рада за школску 2015/16. годину

Табела 10: Преглед броја запослених лица по школама

Р.б.	Назив школе	Број наставног особља	Број ваннаставног особља	Укупно
1	“Петар Кочић“	89	29	118
2	“Бранко Ћопић”	64	25	89
3	“Десанка Максимовић”	57	22	79
4	“Доситеј Обрадовић”	63	28	91
Укупно:		273	104	377
5	“Вук Караџић”	49	22	71
6	“Јован Дучић”	28	15	43
7	“Јован Цвијић”	30	15	45
8	“Козарац”	32	14	46
9	“Младен Стојановић”	34	19	53
10	“Петар Петровић Његош”	32	18	50
11	“Ћирило и Методије”	30	14	44
12	“Бранко Радичевић”	31	16	47
Укупно:		266	133	399
УКУПНО:		539	237	776

У основним школама са подручја града Приједора има укупно 140 105,32 м² простора за обављање наставних активности. У табели број 11 налази се рекапитулација површина основних школа.

Табела 11: Рекапитулација површина основних школа

Назив школе	Затвореног простора (м ²)	Отвореног простора (м ²)	Укупно
“Петар Кочић“	4.886,15	20.025	24.911,15
“Бранко Ћопић”	1.345,25	6.813,20	8.158,45
“Десанка Максимовић”	3.801,08	11.339	15.140,08
“Доситеј Обрадовић”	6.014	17.110	23.124
Укупно:	16.046,48	55.287,20	71.333,68
“Вук Караџић”	4.470	18.400	22.870
“Јован Дучић”	2.032	35.487	37.519
“Јован Цвијић”	2.209	16.703	18.912

“Козарац”	4.264	8.225	12.489
“Младен Стојановић”	5.599	8.497	14.096
“Петар Петровић Његош”	2.810	11.652	14.462
“Ћирило и Методије”	2.802	2.750	5.552
“Бранко Радичевић”	3.093	11.112,32	14.205,32
Укупно:	27.279	112.826,32	140.105,32
УКУПНО:	43.325,48	168.113,52	211.439

Средњошколско образовање

На подручју града Приједора има 6 средњих школа, као и средња и основна музичка школа “Саво Балабан” и Специјална основна и средња школа “Центар Сунце”. У средњим школама града Приједора у школској 2015/16. години школује се укупно 2.805 ученика.

Табела 12: Преглед броја ученика по школама

Р.б.	Назив школе	Број ученика школска 2011/12. година	Број ученика школска 2012/13. година	Број ученика школска 2013/14. година	Број ученика школска 2014/15. година	Број ученика школска 2015/16. година	Разлика (2014/15-2015/16.)
1	Пољопривредно-прехранбена школа	584	528	489	433	414	-19
2	Средњошколски центар Приједор	714	696	636	596	547	-49
3	Машинска школа	623	609	551	545	476	-69
4	Угоститељско-економска школа	623	623	557	507	462	-45
5	Електротехничка школа	527	515	458	439	424	-15
6	Гимназија „Свети Сава”	502	503	443	410	405	-5
7	Музичка школа „Саво Балабан”	73	67	59	56	51	-5
8	ЈУ „Центар Сунце”	0	24	25	47	26	-21
УКУПНО:		3646	3565	3218	3033	2805	-228

Кад је у питању број ученика средњих школа видљиво је да је смањен за 228 у односу на предходну школску годину.

Анализирањем броја ученика у школским годинама 2011/12., 2012/13., 2013/14., 2014/15. и 2015/16. године, видљиво је да је највећи број ученика у средњим школама школован у школској 2011/12. години када је укупно школовано 3.646 ученика.

Већ у школској 2012/13. години школовано је 3.565 ученика што је за 2,23% мање ученика у односу на предходну годину.

У школској 2013/14. години школовано је 3.218 ученика што је за 11,74% мање у односу на школску 2011/12.годину.

У средњим школама у школској 2014/15. години школује се 3.033 ученика што је за 613 мање ученика или 16,82% у односу на школску 2011/12.годину.

У школској 2015/16. години школује се 2.805 ученика што је за 23,07% мање у односу на школску 2011/12.годину.

У приједорским средњим школа има укупно 43 занимања. Од 43 занимања њих 31 или 72% су четворог степена а 12 или 28% занимања су трећег степена и распоређени су у следећим школама:

Табела 13: Број ученика трећег степена

Школа	III степен		
	Број занимања	Број одјељења	Број ученика
Машинска школа	4	5	124
Гимназија”Свети Сава”	0	0	0
Угоститељско-економска школа	3	3	68
Средњошколски центар Приједор	1	2	50
Електротехничка школа	2	5	118
Пољопривредно-прехранбена школа	2	6	98
Музичка школа	0	0	0
Центар “Сунце”	0	4	26
Укупно	12	25	484

Табела 14: Број ученика четвртог степена

Школа	IV степен		
	Број занимања	Број одјељења	Број ученика
Машинска школа	8	13	352
Гимназија “Свети Сава”	2	18	405
Угоститељско-економска школа	5	16	394
Средњошколски центар Приједор	6	16	497
Електротехничка школа	4	12	306
Пољопривредно-прехранбена школа	5	13	316
Музичка школа	1	4	51
Укупно	31	92	2321

У средњим школама са подручја града Приједора запослено је 377 лица. У сљедећој табели приказан је број запослених лица по школама.¹⁶

Табела 15: Преглед броја запослених по школама

Школа	Број наставног особља	Број ваннаставног особља	Укупно
Машинска школа	28	14	42
Гимназија “Свети Сава”	32	12	44
Угоститељско-економска школа	34	14	48
Средњошколски центар Приједор	46	16	62
Електротехничка школа	43	11	54
Пољопривредно-прехранбена школа	28	10	38
Музичка школа “Саво Балабан”	39	7	46
ЈУ “Центар Сунце”	27	16	43
УКУПНО:	207	170	377

У средњим школама са подручја града Приједора има укупно 71.828 м² простора за обављање наставних активности. У табели број 16 налази се рекапитулација површина средњих школа.

Табела 16: Преглед са којом површином средње школе располажу

¹⁶ Извор: Годишњи програм рада за школску 2015/16. годину

Школа	Затвореног простора (м ²)	Отвореног простора (м ²)	Укупно
Машинска школа	1.938	756	2.694
Гимназија “Свети Сава”	900	300	1.200
Угоститељско-економска школа	2.994	2.178	5.172
Средњошколски центар Приједор	2.286	955	3.241
Електротехничка школа	1.850	756	2.606
Пољопривредно-прехранбена школа	1.752	50.660	52.412
Музичка школа “Саво Балабан”	613	786	1.399
ЈУ “Центар Сунце”	885	2.219	3.104
УКУПНО:	13.218	58.610	71.828

Поређење, односно анализирање података пописа становништва из 1991.год. и 2013.год. а везано за основне и средње школе на подручју града Приједора налази се у табели бр.17.

Табела 17: Поређење података пописа становништва из 1991.год. и 2013.год.

Попис становништва из 1991.	Попис становништва из 2013.
Број становника 112.470	Број становника 97.588

Образовне институције	Школска 1989/90. година			Школска 2015/16. година		
	Број ученика	% од укупног броја становника	Број запослених	Број ученика	% од укупног броја становника	Број запослених
Основне школе	12683	11.27%	581	5457	5.59%	776
Средње школе	4580	4.07%	234	2805	2.87%	377
УКУПНО	17263	15.34%	815	8262	8.46%	1153

Анализирањем броја ученика у школским годинама 2011/12., 2012/13., 2013/14., 2014/15. и 2015/16. године, видљиво је да је број ученика у основним и средњим школама далеко мањи него школске године 1989/90. Укупа број ученика у основним и средњим школама школске 1989/90. године је 17.263, а школске 2015/16. године је 8.262, што значи да се број ученика у основним и средњим школама за 26 година смањио за 52,15%.

Високо образовање

На подручју града Приједора постоје три високошколске установе. То су Рударски факултет, Високо медицинска школа и Висока школа за економију и информатику.

Процјењује се да је укупан број студената са подручја града Приједора око 2500 студената. Највећи број студената студира на Универзитету у Бања Луци и на локалним високошколским установама, а од страних универзитета највише су заступљени Универзитет у Новом Саду, Београду, Бечу и Грацу.

Проблем Рударског факултета и Високе медицинске школе је недостатак просторних капацитета за функционалан и адекватан рад. Велики број студената високошколских установа у Приједору указује на потребу за изградњом студентског дома.

Град Приједор има дугу традицију додјеле студенских и ученичких стипендија. Од 1995. године, када су додјелене прве стипендије студентима дефицитарних занимања, па до данас, у градском буџету планирају се средства за ову намјену. Првобитно се за стипендије одвајао скроман дио буџета за мали број студената, да би за школску 2015/2016. годину, буџетска средства за исплату стипендија износила 382.400,00 КМ. То су и највећа средства, планирана у оквиру гранта за образовање и васпитање. Од 2000. године у расподјелу средстава за стипендирање укључени су и ученици средњих школа. Битно је истаћи да се од самог почетка увођења буџетског гранта за стипендирање студената, град фокусирао на стипендирања дефицитарних стручних кадрова, који су се по завршетку студија односно средње школе, брзо запошљавали и кратко задржавали на евиденцији незапослених лица. Та пракса задржана је и данас.

Износ мјесечне стипендије за студенте је 120,00 КМ и исплаћује се дванаест мјесеци, тако да на годишњем нивоу један студент прими износ од 1440,00 КМ. Ученичка стипендија износи 70,00 КМ на мјесечном нивоу и исплаћује се десет мјесеци, тако да годишња стипендија за једног ученика средњошколца износи 700,00 КМ. Студенти који упишу апсловентску годину, примају додатну стипендију три мјесеца.

У школској 2015/16 години укупно је додијељено 370 стипендија, од чега 158 за ученике средњих школа и 181 за студенте.

Табела 18: Укупан број стипендија у школској 2015/2016 години

Рб.	Корисници стипендије	Ученици	Студенти	Апсолвенти	Укупно додијељених стипендија	Исплаћени износ (КМ)
1.	Стипендије по уговорима из претходне године – текуће стипендије	67	83	31	181	177.580,00
2.	Стипендије по новим уговорима	91	98	-	189	204.820,00
УКУПНО		158	181	31	370	382.400,00

Корисници стипендије града Приједора су одлични студенти. Стопа њихове пролазности у вишу годину студија је 98 %. Свега неколико студената обнове годину студија, што иде у прилог чињеници да су критерији на основу којих се бодују кандидати, доста добри и свеобухватни.

Градске стипендије се редовно исплаћују, у складу са закљученим Уговором о стипендирању. Када једном добије стипендију града, корисник стипендије је може примати до краја школовања, уз услов да редовно уписује виши разред одн. вишу годину студија.

Поред стипендија, Град Приједор издваја средства за једнократне материјалне помоћи студентима и ученицима средње школе. У школској 2015/16 години укупно је додијељено 257 једнократних материјалних помоћи за студенте и ученике средње школе, од чега 70 за ученике средњих школа и 187 за студенте. Износ једнократне материјалне помоћи за студенте је 300,00 КМ, а за ученике 150,00 КМ.

Неформално образовање

У овом документу осврнути ћемо се и на један други вид образовања, који има велики потенцијал а тек је маргинално искориштен – **неформално образовање**. У развијеним земљама неформални облици образовања користе више од 50% финансијских средстава која се улажу у образовање, са тенденцијом даље прогресије. Истовремено постају један од предуслова за добијање финансијских средстава из европских предприсупних фондова.

Неформално образовање је организован процес учења и образовања усмјерен ка усавшавању, специјализацији и допуњавању знања, вјештина и способности према посебним програмима које изводе организатори образовања (редовне школе, центри за обуку, компаније, агенције и слично.

У погледу развоја система цјеложивотног учења и образовања у сврху повећања запошљивости младих и олакшавања њихове професионалне покретљивости, у хоризонталној, али и у вертикалној оси, може се закључити да су до сада постигнути

прилично добри резултати, али да истовремено постоји много простора и потреба да се овај сегмент система образовања додатно оснажи и подржи.

Проблем недовољне повезаности система образовања и тржишта рада већ су препознале поједине локалне заједнице у Републици Српској, те у циљу превазилажења овог проблема спроводе конкретне активности и мјере. Као позитиван примјер таквог дјеловања, може бити наведен један од пројеката Агенције за економски развој Града Приједор „ПРЕДА-ПД”, који се спроводи у партнерству са Пољопривредно-прехранбеном школом Приједор, Машинском школом Приједор, Заводом за запошљавање Републике Српске – Филијала Приједор, Подручном привредном комором Бања Лука – канцеларија Приједор, Занатско-предузетничким удружењем Приједор и Кластером дрвопрерађивача „Дрво-ПД” Приједор. У оквиру овог пројекта основан је Савјет за образовање и запошљавање Града Приједора, који окупља представнике релевантних организација и институција које утичу на кретања у образовању и на локалном тржишту рада. Активности Савјета фокусиране су на развој људских ресурса и усклађивање знања и вјештина и квалификација радне снаге са захтјевима локалних привредника. Окосницу Савјета чине партнерске организације из ДЕЛИЦЕ конзорцијума, заједно са градском администрацијом, Регионалним синдикалним центром Приједор и Омладинским савјетом Града Приједор. Пуну ангажованост Савјет је остварио у току спровођења пројекта DELICE, учествујући у припреми Регионалног оперативног плана, у којем је наведена методологија по којој Савјет функционише са јасно дефинисаним задацима и улогама.

Јавна установа Пољопривредно-прехранбена школа Приједор је један од партнера на пројекту ДЕЛИЦЕ. Поред опремања школе потребном опремом и машинама, школа се укључила у образовање одраслих и акредитована је за провођење преквалификације, доквалификације и оспособљавања.

Четверогодишња занимања:

- Пољопривредни техничар.

Трогодишња занимања:

- Воћар-виноградар,
- Цвјећар-вртлар и
- Пекар

Програми оспособљавања за послове:

- Воћара,
- Пекара,
- Пчелара,
- пластеничке производње,
- производње расада поврћа и цвијећа.

Школа има потписан Споразум о сарадњи са Удружењем пчелара „Прва пчела” из Приједора. Полазници оспособљавања за послове пчелара имају могућност да дио практичне наставе проведу у професионално опремљеним пчелињацима чланица овог удружења.

Јавна установа Машинска школа Приједор је прије почетка пројекта ДЕЛИЦЕ имала лиценцу за образовање одраслих. Акредитована занимања: У току трајања пројекта

ДЕЛИЦЕ, школа се акредитовала за додатних 20 програма и може да проводи укупно 29 програма образовања одраслих.

Четверогодишња занимања:

- Машински техничар,
- Техничар обраде дрвета,
- Техничар друмског саобраћаја,
- Техничар жељезничког саобраћаја,
- Рударски техничар,
- Техничар техничко колске службе-прегледач кола,
- Техничар логистике и шпедиције,
- Шумарски техничар,
- Техничар техничко колске службе-прегледач кола,
- Техничар логистике и шпедиције,
- Шумарски техничар.

Трогодишња занимања:

- Варилац,
- Бравар,
- Инсталатер,
- Лимар,
- Возач моторних возила,
- Руковалац грађевинских и претоварних машина,
- Руковалац рударском механизацијом,
- Аутомеханичар,
- Столар,
- Шумар,
- Механичар расхладне и грејне технике,
- Механичар рударских машина.

Програми оспособљавања за послове:

- ЦНЦ оператера,
- Тапетара,
- Столара-намјештаја,
- Лакирер,
- Заваривача МИГ - МАГ поступком.

Јавна установа Електротехничка школа је регистрована за провођење сљедећих програма образовања одраслих:

Четверогодишња занимања:

- Техничар електроенергетике,
- Техничар електронике,
- Техничар рачунарства.

Трогодишња занимања:

- Аутоелектричар,
- Електричар.

Јавна установа Средњошколски центар Приједор је акредитована за провођење сљедећих програма образовања одраслих:

Четверогодишња занимања:

- Физиотерапеутски техничар,
- Фармацеутски техничар,
- Медицински техничар,
- Лабораторијско-санитарни техничар,
- Зубно-стоматолошки техничар,
- Акушерско-гинеколошки техничар,
- Грађевински техничар,
- Геодетски техничар.

Трогодишња занимања:

- Армирач-бетонирац,
- Зидар.

Јавна установа Угоститељско-економска школа Приједор је регистрована за провођење следећих формалних програма образовања одраслих.

Четверогодишња занимања:

- Економски техничар,
- Пословно-правни техничар,
- Трговачки техничар,
- Туристички техничар,
- Угоститељско-кулинарски техничар.

Трогодишња занимања:

- Кувар,
- Конобар,
- Трговац.

Резултати Истраживања потреба и проблема младих у граду Приједору, 2016. година, који су релевантни за област – образовање:

- 25,35 % младих није задовољно образовањем у РС,
- 54,29 младих жели студирати у иностранству на државном факултету,
- 51,50 % младих није имало прилику да похађа неки облик неформалног образовања,
- 71,06 % младих наводи да је самостално одлучило избор свог занимања

4.3.6 Стамбена политика

Стамбена политика за младе представља веома значајну област у оквиру документа омладинска политика. Квалитетна израда и успјешно спровођење стамбене политике, односно ефикасно спровођење мјера које имају за циљ стамбено збрињавање и осамостаљивање младих, од великог су значаја за укључивање младих у друштвену заједницу и стварање осјећаја припадности, а поготово за младе са инвалидитетом, којима је за самосталан живот и формирање породице потребан и прилагођен животни простор.

Значајан број младих у Републици Српској нема ријешено стамбено питање, а најчешће појаве су да млади живе са родитељима или да, уколико су запослени, изнајмљују стан и слично.

Млади у Приједору тешко се одлучују на оснивање породице и то због незапослености и неријешеног стамбеног питања. Они који имају посао, због ниских просјечних примања и неповољних услова кредитирања углавном остају да живе у кућама родитеља, или се, у потрази за самосталношћу, одричу значајног дијела својих примања ради изнајмљивања стана.

Најприкладнији начин рјешавања стамбеног питања младих и младих брачних парова у урбаним подручјима је куповина стана, а у руралним подручјима изградња индивидуалног стамбеног објекта.

С друге стране, постоје они млади који изнајмљују станове као привремени облик стамбеног збрињавања, јер нису у могућности да купе стан. Приликом изнајмљивања станова, млади се сусрећу са проблемом високих цијена изнајмљивања, као и недостатку стамбених јединица које би биле предмет изнајмљивања. У задњих неколико година грађевинарство у Приједору је у благом паду, а разлог томе лежи у чињеници да је слаба куповна моћ локалног становништва.

Проблематика стамбеног збрињавања младих уско је повезана са проблематиком запошљавања. У условима велике незапослености младих, тешко се може очекивати рјешавање стамбеног проблема младих независно од рјешавања осталих проблема (прије свега запошљивости), као и без помоћи шире друштвене заједнице.

На подручју Града се налазе 34.953 стамбене јединице од чега су 29.583 куће, док преостали број од око 5.000 чине станови. Област становања представља и развојно питање, јер би покретањем циклуса станоградње дошло до активирања потенцијала великог броја различитих привредних грана. Од укупног броја кућа, око 4.500 су новоизграђени стамбени објекти у приватном власништву, који су изграђени у насељима у којима је град Приједор додијелио грађевинско земљиште избјеглим и расељеним лицима ради рјешавања њиховог стамбеног питања.

Инвестиционо-развојна банка Републике Српске, у оквиру свог кредитног програма, има успостављену кредитну линију за стамбено збрињавање. Стамбени кредити су намијењени за рјешавање стамбеног питања социјалних група од значаја у Републици Српској (породице погинулих бораца, ратни војни инвалиди), као и социјалних група од посебног интереса за Републику Српску (млади високообразовани брачни парови, породице са двоје и више дјеце), са циљем спречавања негативних ефеката, који се огледају у одливу високообразованих људи, те смањењу наталитета. Стамбени кредити Инвестиционо-развојне банке Републике Српске могу се искористити за куповину, изградњу, реконструкцију или проширење стамбене јединице. У зависности од групе корисника средстава, каматна стопа креће се у распону од 3,6% до 4,8%, уз рок отплате до 20 година. Кредити су доступни у следећим износима: од 5.000 до 50.000 КМ за реконструкцију и

проширење стамбене јединице, од 10.000 до 100.000 КМ за куповину и изградњу прве стамбене јединице у власништву.

Програм субвенционисања каматне стопе на стамбене кредите за младе и младе брачне парове Министарства породице, омладине и спорта обухвата субвенционисање стамбених кредита добијених под повољнијим условима и младим људима помаже да ријеше стамбено питање, као приоритетно питање у наставку њихових живота, оснивање и развој здраве породице, као и повећање наталитета и останак младих у Републици Српској. Постоји велика несразмјерност у приходима младих и младих брачних парова и цијенама станова, што отежава доступност станова младима и сврстава их у категорију оних који тешко долазе до „крова над главом” без подизања кредита и одређених механизма помоћи од стране државе. Исплаћивањем субвенција на мјесечном нивоу, уштеда за младе људе је отприлике једна мјесечна рата годишње, што је директна помоћ младима у враћању кредита, а самим тим обезбјеђивању њихове прве стамбене јединице и рјешавању стамбеног питања, које је поред незапослености један од највећих проблема ове популације. Од 2008. године до краја 2015. године на овај програм ће бити утрошено око 5.800.000 КМ.¹⁷

Према подацима Инвестиционо развојне банке Републике Српске, у Приједор је пласирано 176 стамбених кредита у вриједности од 9.592.725,00 КМ.¹⁸

Резултати Истраживања потреба и проблема младих у граду Приједору, 2016. година, који су релевантни за област – стамбена политика:

- 79,04 % испитаника живи са једним или оба родитеља,
- 80,04 % испитаника живи у породичној кући/стану,
- 59,88 % младих сматра да је јако тешко могуће имати свој стамбени простор.

4.4 Активно учешће младих

4.4.1 Појам и елементи активног учешћа младих

Активно учешће младих превасходно представља однос младих према друштву. У том смислу активни млади се могу поистовијетити са активним грађанима, који имају своју улогу и своја права. Млади остварују своја права кроз учешће у политичком животу и процесима доношења одлука, учешће у економским активностима, у културним и другим активностима.

¹⁷ Извор: Нацрт Стратегије омладинске политике Републике Српске од 2016. до 2020. године

¹⁸ Извор: Званична веб страница Ивестиционо-развојне банке Републике Српске

Европска повеља о учешћу младих на локалном и регионалном нивоу наводи да се учешће заснива на остваривању права, средстава, простора, прилике и подршке за учешће у активностима и акцијама и утицање на доношење одлука.

У Бијелој књизи о европском управљању (енгл. *European Governance White Paper*, 2001. године) учешће подразумијева да се “осигура консултовање младих људи, као и њихово веће учешће у одлукама које директно утичу на њих и уопште, на живот заједница којима они припадају”.

Омладинска стратегија Европске уније је дефинисала учешће као једну од осам подручја дјеловања. Циљ ове области је да се оснаже млади за учешће у друштву и то кроз развој механизма за дијалог са младима, подршку омладинским организацијама (локалним и републичким), промовисању учешћа недовољно заступљених младих у политици, омладинским организацијама и цивилном друштву, као и подршка учењу активног учешћа од младих дана.

Активно учешће младих предстаља комплексан појам који укључује и испреплиће више тематских сектора и носилаца програма и активности.

Закон о омладинском организовању дефинише основне појмове битне за рад са младима. У члану 2. млади су дефинисани у узрасту од 15 до навршених 30 година. Дефинисани су и основни појмови као што је: омладинска политика, омладинске организације, омладински рад, омладинске дјелатности, програми, омладински објекти и омладинске манифестације. Као важан алат за омладински рад, Закон је дефинисао омладинске организације као „добровољне и на основу статута уређене организације са правним статусом удружења грађана”. Овим законом дефинисане су обавезе ЈЛС, које гласе: “у циљу побољшања улоге и статуса младих у Републици, надлежни органи Републике, града и општине ће обезбиједити услове да млади учествују у доношењу одлука, расправама и дебатама које се односе на њихову проблематику” (члан 22). У области учешћа младих у процесу доношења одлука, Закон је у члану 22. навео као обавезу формирање комисија за младе да би се “обезбиједили услови да млади учествују у доношењу одлука, расправама и дебатама”.

Чланом 44. дефинисани су локални омладински савјети који дјелују у ЈЛС, а чији допринос треба да буде у заступању потреба младих на локалном нивоу. Чланом 45. дефинисано је да су ЈЛС дужне финансирати и технички помоћи рад локалних омладинских савјета.

Законом о локалној самоуправи (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 101/04, 42/05, 118/05 и 98/13) посредно и дјелимично су регулисане области које се односе на младе. Закон о локалној самоуправи дао је само нормативни оквир у вези са положајем младих, а у намјери да се уреди посебним прописима, будући да млади нису у ресорној надлежности Министарства управе и самоуправе.

Законска рјешења која су уграђена у Закон о локалној самоуправи су сљедећа:

- Члан 12: “општина обавља специфичне функције у области културе, образовања, спорта, здравства и социјалне заштите, цивилне заштите, информација, занатства, туризма, угоститељства и заштите околине”,

- Члан 19: “општина обезбјеђује услове за одржавање, изградњу, доградњу и опремање објеката установа друштвене бриге о дјечи и омладини чији је оснивач и услова за рад тих установа којима се обезбјеђује остваривање права у овој области из надлежности општине”;
- Члан 22а: “општина подстиче активности и пружа помоћ удружењима грађана чија дјелатност је од интереса за општину, у оквиру својих надлежности подстиче и унапређује равноправност полова и остваривање једнаких могућности”.

Законом о средњем образовању и васпитању (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 74/08, 106/09, 104/11 и 33/14) у члану 106. дефинисани су савјети ученика, као облик учешћа средњошколаца. Савјети ученика имају добру правну основу за дјеловање, али се на основу истраживања и извјештаја Мреже савјета ученика Републике Српске стиче утисак да постоји простор за унапређивање када је у питању учешће ученика у процесима доношења.

Што се тиче учешћа студената релеватна су три закона, и то: Закон о високом образовању (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 73/10, 104/11, 84/12, 108/13 и 44/15), Закон о студенском стандарду („Службени гласник Републике Српске”, број 34/08) и Закон о Унији студената Републике Српске („Службени гласник Републике Српске”, број 71/09).

Закон о високом образовању препознаје “учешће студената у управљању и одлучивању, посебно у вези са питањима која су од значаја за квалитет наставе” (члан 3). Овим законом високошколске установе су дужне да предвиде успостављање студентског представничког тијела.

Најзначајнији кључни актери на локалном нивоу који могу допринијети реализацији стратешких циљева у овој области су:

Градска управа града Приједор - Град Приједор треба да омогући активно учешће младих на локалном нивоу. Градска управа града Приједор обезбјеђује средства за омладински рад, те омладинске пројекте и омладинске активности. У оквиру Одјелења за друштвене дјелатности постоји службеник за младе чији је реферат искључиво омладинска политика и питања младих.

На основу члана 61. Закона о омладинском организовању, јединице локалне самоуправе су дужне да обезбиједје простор за омладинске активности.

Омладински савјет Приједор – Закон о омладинском организовању у члану 44. дефинисао је облик и могућност удруживања локалних организација у омладинске савјете. Омладинске организације, које дјелују на подручју јединица локалне самоуправе, могу основати локалне омладинске савјете, који имају значајну улогу у рјешавању проблема младих на подручју за који се оснивају.

Омладински савјет Приједор (у даљем тексту ОСП), је независно, невладино, нестраначко, непрофитно, омладинско удружење грађана које на територији Приједора и Републике Српске својом дјелатношћу помаже и доприноси побољшању положаја младих на социјалним, културним, спортским и другим пољима дјелатности.

Студентске организације и представници савјета ученика – Студентска представничка тијела су организована према наведеној законској регулативи, а највећи утицај има Унија студената Републике Српске. Студенти се организују и на нивоу високошколске установе, које им гарантује Закон о високом образовању.

Мрежа савјета ученика Републике Српске (мРЕСУРС) – је заједничко тијело савјета ученика свих средњих школа у Републици Српској, чији је циљ промоција и подршка остваривању обавеза, права, интереса и потреба средњошколске популације.

Удружења грађана/организације цивилног друштва (ОЦД) – цивилно друштво је једно од најважнијих сегмената демократског друштва. Млади своје повјерење при заступању права и потреба највише дају према организацијама цивилног друштва.

Најважнију улогу на локалном нивоу представљају **локалне омладинске организације**, које познају стање и потребе младих у заједници, међутим, „оно што би се могло назвати “цивилно друштво младих” је веома снажно подијељено између професионализованих ОЦД (које раде са младима и/или за младе) и интересних (енгл. *grassroot*) удружења/иницијатива младих (под вођством младих).

Недостатак капацитета у омладинском сектору је међу кључним потешкоћама у омладинском раду. Неразвијени људски ресурси и финансијска ограничења за улагања у омладинску инфраструктуру и рад младих отежавају самоорганизовање младих, као и континуиране активности у области омладинског рада.

Незаинтересованост младих за друштвено политичка дешавања у заједници директно је повезана са информисаношћу и едукацијом. Млади су, и поред присутних и доступних информационих технологија, и даље неинформисани, што се нарочито примијети код младих из руралних средина. Индикативно је да млади који су чланови омладинских организација пријављују значајно чешће учествовање у процесима доношења одлука, те је неопходно ојачати капацитете омладинских организација и организација које раде са младима и пружити им континуирану подршку у вршењу друштвених функција.

Пасивност младих у друштвеном и политичком погледу је у великој мјери резултат окружења, које не подстиче младе да узму активно учешће у друштвено политичким процесима, те су неке од мјера овог документа оријентисане у правцу креирања алата за бољу информисаност и грађанску образованост младих кроз укључивање свих актера у друштву. „Побољшати синергију и сарадњу између више актера” је једна од препорука у документу „Оснаживање младих за политичко учешће у демократском животу Европе”, који је резултат структуралног дијалога са младима у Европској унији¹⁹. Подстицање међусекторског дијалога и подржавање иницијатива младих треба да промовише друштвено учешће за свеопште добро. Видљиво је све веће учешће младих у раду политичких партија Републике Српске, али и тај друштвени ангажман је често резервисан само за ужи круг оних који владају одређеним знањима и вјештинама, а укљученост младих

---

¹⁹ Заједничке препоруке младих и доносилаца одлука Европске уније “Оснаживање младих за политичко учешће у демократском животу Европе”, које су резултат структуралног дијалога са младима у Европској унији и Омладинске конференције Европске уније, Луксембург, септембар 2015. године.

у друштвене токове у смислу овог документа захтијева активнији однос и дјеловање према већем броју младих.

Једна од главних улога институција, а нарочито јединица локалне самоуправе, била би да осигурају материјалне и техничке услове за рад младих, односно да осигурају подршку и оквир за самоорганизоване активности младих. Јачање капацитета у омладинском раду, прилагођавање законске регулативе, стварање одрживих механизма и стандарда за рад са младима на локалом нивоу су мјере за стварање услова за активно учешће младих у друштву, што је у складу са препоруком „Јачање улоге омладинског рада за политичко оснаживање младих”²⁰.

Потребно је посебно обратити пажњу на младе из осјетљивих и маргинализованих група, који имају веома ограничен приступ информацијама и активностима.

Укључивање младих у волонтерске активности отвара просторе у којима ће млади људи моћи слободно изразити своје мишљење у трагању за одговорима на потребе заједнице. Волонтирање је изврстан начин да млади буду продуктивни и активни чланови заједнице. Ниска стопа укључености младих у друштвено корисне активности једна је од изазова којима се овај документ бави. И поред задовољавајуће законске регулативе, волонтерска инфраструктура на локалном нивоу још није довољно развијена и одржива, а друштвено волонтирање није довољно промовисано међу младима.

Конкретан и видљив резултат волонтерских активности младих је помоћ и подршка коју су пружили у катастрофалним полавама које су задесиле Приједор у 2014. години. Омладинске организације и волонтерски сервиси су у сарадњи са Градском управом спровеле низ активности усмјерених на помоћ угроженим подручјима. Омладински савјет Приједор је координисао у овим активностима. На овим пословима било је ангажовано више од 800 волонтера.

У Приједору, према подацима из Омладинског регистра, постоји око 25 омладинских организација и око 20 других субјеката који се баве питањима младих, а које се могу подјелити на неколико категорија. Међутим, један број ових организација није активан или су њихове активности сведене на минимум. Само мали дио њих је свакодневно доступан младима и њиховим потребама. Углавном организације своје активности проводе од пројекта до пројекта или у виду мањих акција, што значи да је један од великих изазова одржати континуитет у раду омладинских организација. Можемо их дјелити по различитим критеријима: ниво дјеловања, старост, број одрађених пројеката, број чланова, начин финансирања и сл., али дефинитивно се издваја сљедећа подјела:

Фиктивне неактивне организације, организације које постоје само на папиру, немају план и програм рада, чланство, активне пројекте, а њихови оснивачи немају интереса и жеље да раде и укључе се у омладинске иницијативе. Овакве организације основане су углавном ради узимања новца од једнократних пројеката, и послје истека пројекта су се угасиле.

Фиктивне активне организације, по многим најопаснији облик омладинског организовања по омладински сектор. Организације су основане ради „лова” на пројекте,

---

²⁰ Исто.

немају чланство, скупштину и надзорни одбор, те дјелују обично из приватних станова. Највећи проблем оваквог типа организација је што пројекти и дјеловање тих организација нису јавни и транспарентни, те у већини случајаве не доприносе омладинском сектору и младима. Оснивачи оваквих организација, који су обично и координатори добијених пројеката, не одрађују активности из пројеката, стварају вишак новца, те “фризиране” извјештаје прослијеђују донаторима. Још већа штета од оваквих организација манифестује се у томе што оне, својим дјеловањем преузимају новац за конкретне и напредне пројекте осталим организацијама (градски буџет за младе, пројекти Министарства за породицу, омладину и спорт и сл.).

“Оне ман” професионалне организације које се баве проблемима младих. Ове организације имају сличан начин рада и структуру као претходне, али раде у интересу шире јавности и пројекте одрађују професионално и коректно. За рад оваквих организација се обично зна, у њима су запослене професионалне и стручне особе из појединих области, а млади имају користи од рада оваквих организација (иако их често не можемо сврстати у категорију омладинских организација).

Неразвијене организације. Организације који имају какву-такву структуру и чланство, али због одређених социо-економских фактора нису у могућности дјеловати, не посједују знања и вјештине, а истински се желе укључити у реализације пројеката, мреже организација и сл.

Омладинске активне организације. Типичне омладинске организације које имају развијену структуру (скупштину и одборе), које су организоване на бази чланства те почивају на принципима активизма и волонтеризма. Овакве организације проводе пројекте готово сваке године, без обзира колико средстава добију, и подносе финансијске извјештаје донаторима. Посједују ЈИБ и регистарски број, адресу и просторије за активности.

Омладинске организације су 2005. године основале **Омладински савјет Приједор**, који је партнер Граду Приједор у креирању и провођењу омладинске политике. Улога, права и обавезе Омладинског савјета Приједор, дефинисани су Законом о омладинском организовању. Омладински савјет Приједор је партнер Градској управи и основни канал комуникације између градских власти и омладинских организација. Градска управа је дужна финансијски подржати рад Савјета, а програмску политику, структуру и активности Савјета треба држати на дистанци од утицаја политичких партија. Омладински савјет Приједор је искључиво сервис омладинских организација, који им олакшава међусобну комуникацију и заједнички наступ према градским органима власти.

Омладински савјет Приједор има 12 омладинских организација у свом чланству. Сваке године се повећава број омладинских организација које су се окупиле око Омладинског савјета, што је и показатељ да Омладински савјет Приједор спроводи своје програмске циљеве, а то се првенствено односи на подршку у оснивању и раду омладинских организација које на крају заједно са Омладинским савјетом спроводе активности које имају заједнички циљ а то је унапређење и побољшање положаја младих у Граду Приједору.

Град Приједор сваке године издваја значајна новчана средства за рад и пројекте невладиних и омладинских организација. Када су у питању невладине организације, Одјељење за друштвене дјелатности, у складу са Одлуком о критеријумима, начину и поступку расподеле средстава удружењима и фондацијама (“Службени гласник Града Приједор”, број: 02/14) и Одлуком о избору приоритетних области за финансирање пројеката удружења и фондација у 2016. години (“Службени гласник Града Приједора”, број: 09/14), почетком године предложи Стручној служби Градоначелника Приједора

расписивање Јавног конкурса за избор најповољнијег пројекта у областима: запошљавања, пољопривреде, привреде, туризма, здравства, образовања, културе, социјалне заштите, екологије, људских права, јачања демократског друштва и развоја спорта.

Омладински сектор Града Приједора у 2016. години подржан је путем расписаног Јавног конкурса за избор најповољнијих пројеката за побољшање положаја младих на подручју Града Приједора. Конкурсом су стимулисане омладинске организације да путем дефинисања и реализације властитих пројектних идеја, јачају капацитете организација и, посредно, унаприједи статус цјелокупног омладинског сектора. Конкурс је усмјерен према свим категоријама носилаца омладинског активизма – омладинске организације, неформалне групе младих, омладинци.

У задњих неколико година износ ових средстава се повећава и у 2016. години је издвојено 42.200,00 КМ за пројекте омладинских организација и 60.000,00 КМ за пројекте невладиних организација. То говори да је град Приједор препознао важност и дјеловање невладиног сектора на подручју града Приједор, те исти сваке године подржава све већм издвајањем из буџета Града.

Резултати Истраживања потреба и проблема младих у граду Приједору, 2016. година, који су релевантни за област – активно учешће младих:

- 69,06 % младих наводи да није члан нити једне омладинске организације,
- 68,86 % младих наводи да није учествовало у раду нити једне омладинске организације,
- 67,47 % младих истиче да у задњих годину дана нису обављали друштвено корисне активности,
- 62,08 % младих наводи да је интернет главни извор њихових информација о друштвеним и политичким дешавањима,
- 37,13 младих наводи да их политичка дешавања не занимају,
- 82,63 % младих наводи да није учествовало у прецесу доношења одређених одлука,
- 63,87 % младих истиче да њихов глас нема утицај на политички живот,
- 68,66 испитаних младих наводи да нису члан одређене политичке партије,
- 50,90 % младих истиче да је спремно дати свој допринос за побољшање положаја младих кроз рад и учешће у омладинским организацијама и пројектима.

4.5.1 Појам и елементи здравих животних стилова младих

Здравље представља основни предуслов укупног развоја друштва, оно је одговорност свих као појединаца, породице, заједнице и државних институција. Промовисање здравог развоја младих људи у другој деценији њиховог живота је једна од најважнијих инвестиција коју било које друштво може спровести. Политика здравља младих Републике Српске 2008–2012. године је дефинисала следеће: Брига о здрављу младих је од општег интереса за Републику Српску.

Свјетска здравствена организација је дефинисала здравље као „стање потпуног физичког, психичког и социјалног благостања, а не само одсуство болести”, а здрави животни стилови би требало да помогну остварењу овог идеала. Министарство здравља и социјалне заштите и Министарство просвјете развило је два водича која обрађују ову област: водич за ученике средњих школа “Здрави животни стилови” и водич за наставнике средњих школа “Здрави животни стилови”, и то кроз десет тема: 1. Здравље и здрави животни стилови; 2. Правилна исхрана и физичка активност; 3. Сексуално и репродуктивно здравље; 4. Утицај психоактивних супстанци на здравље; 5. Имунолошки систем, заразне болести и АДИС; 6. Екологија и здравље; 7. Социјална и емоционална писменост; 8. Међуљудски односи и вјештине комуникације; 9. Слободно вријеме; 10. Гендер.

Омбудсман за дјецу Републике Српске у свом Посебном извјештају Омбудсмана за дјецу и Мреже младих савјетника “Репродуктивно здравље – ставови младих”, из 2012. године, наводи сљедеће: “Заштита здравља дјеце и младих односи се на бројна питања, између осталог и на: заштиту од употребе алкохола, дрога и дувана, важност физичке активности, исхрану дјеце, здраву животну средину, здраве стилове живота, заштиту од било којег облика насиља, злостављања и занемаривања, репродуктивно здравље и слично. Свако од ових питања захтијева системска рјешења, прије свега програме превенције и едукације, и што је посебно важно, захтијева мултидисциплинаран приступ, како би се у његовом адекватном рјешавању могли сагледати и узроци и посебно посљедице на развој дјетета, као и мјере и активности различитих субјеката заштите у његовом рјешавању”.

УН Комитет за права дјетета у Општем коментару број четири: Здравље адолесцената наводи сљедеће: “Адолесценција је период који карактеришу убрзане физичке, спознајне и социјалне промјене, које обухватају и сексуално и репродуктивно сазријевање, постепен раст способности за преузимање зрелог понашања и улога које укључују нове одговорности које захтијевају нова знања и способности. Мада су, уопштено гледано, адолесценти здрава популацијска групација, адолесценција поставља нове изазове у односу на здравље и развој, усљед њихове релативне рањивости и притисака које врши друштво и њихови вршњаци, у смислу прихватања ризичног здравственог понашања.”

Стратегија за развој спорта у Републици Српској 2012–2016. године у неколико наврата повезује битност бављења спортом и физичким активностима са општим развојем младих: “Значај тјелесне активности у животу човјека је немјерљив. У дјетињству и младости помаже правилном развоју тијела и духа, а у зрелом и старијем добу превентира многе болести, побољшава квалитет живота и продужује радни па и животни вијек.”

Уважавајући све наведене изворе и нове изазове које доноси савремено друштво, здрави животни стилови, као област Омладинске политике, могу се посматрати кроз три тематске области:

- Здравље младих – обухвата питања здраве исхране, злоупотребе психоактивних супстанци, репродуктивног здравља, менталног здравља, правилног развоја свијести и здравих навика понашања код младих;
- Физичка активност младих – обухвата питања доступности спортских терена и терена за рекреацију, доступности спортских и рекреативних садржаја за већинску

омладинску популацију, али и за специфичне групе младих, као што су школска, студентска популација, те популација младих са инвалидитетом;

- Безбједност младих – обухвата питања разних безбједносних изазова, пријетњи и ризика за младе, питања младих који су изложени неким од негативних појава у друштву, или су починиоци истих, питања очувања животне средине и одрживог животног окружења.

Најзначајнији прописи који уређују неке дијелове области Здравих животних стилова младих:

- **Закон о здравственој заштити** (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 106/09 и 44/15): У члану 8. Закон утврђује да се здравствена заштита обезбјеђује под једнаким условима и обухвата „дјецу до навршених 15 година живота, школску дјецу и студенте до краја школовања, а најкасније до 26. године живота, у складу са Законом”.
- **Закон о омладинском организовању**: Закон у члану 12. уређује да се, путем Омладинске политике Републике Српске, посвети пажња социјално-здравственој заштити младих, а у члану 19. прецизније дефинише област социјалне и здравствене заштите младих.
- **Закон о спорту** (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 4/02, 66/03, 73/08 и 102/08): Закон у члану 2. став 1. дефинише да је спорт сваки облик физичке активности, који организованим или неорганизованим учешћем доприноси унапређивању и побољшавању физичког и психичког развоја дјете, омладине и одраслих, афирмацији хуманих вриједности живота и остваривању што бољих резултата у спортским такмичењима. У члану 4. Закона наводи се да је бављење спортом у Републици Српској добровољно, слободно и доступно свим грађанима под једнаким условима, независно од расе, националне, вјерске, политичке и полне припадности, здраво, безбједно и одвија се уз стручни надзор. Поред тога, дефинисан је начин организовања и финансирања школског, студентског спорта и спорта младих (чл. 13, 17, 31, 33, 136 и 141).
- **Закон о волонтирању**: Закон води бригу о добробити и здрављу код волонтирања малолетних лица, гдје се у члану 16. Закона дефинише: “Малолетни волонтер може волонтирати искључиво у активностима у складу са својим узрастом, физичким и психичким степеном развоја и вјештинама које не представљају ризик за његово здравље, развој и успјех у извршавању школских обавеза”.
- **Закон о здравственом осигурању** (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 18/99, 51/01, 70/01, 53/03, 57/03, 17/08, 1/09 и 106/09): ако тражимо одредбе о здравственом осигурању младих, они остварују право на здравствену заштиту ако се ради о дјетету осигураника и то до навршених 15 година, односно до навршене 26. године живота, ако је на редовном школовању (члан 16).
- **Закон о социјалној заштити** (“Службени гласник Републике Српске”, број 37/12): Закон у члану 3. прописује да се социјална заштита обезбјеђује грађанима у стању социјалне потребе, у члану 20. се посебно наводе одређене категорије малолетника који уживају ову заштиту, а велика пажња је посвећена и изједначавању могућности дјете и омладине са сметњама у развоју.
- **Закон о основном образовању и васпитању** (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 74/08, 71/09, 104/11 и 33/14): Закон утврђује као један од циљева

основног образовања „развијање еколошке свијести и свијести о потреби очувања природне и животне средине” и „развој свијести о потреби чувања здравља” (члан 7). Закон као тежу повреду обавеза ученика утврђује употребу или подстрекивање ученика на употребу дувана алкохола и наркотичког средства и предвиђа материјалне и дисциплинске санкције (члан 82).

- **Закон о средњем образовању и васпитању**: Закон утврђује као један од циљева средњег образовања “развијање поштовања различитости о питању пола, способности, расног, националног, вјерског и социјалног статуса и његовање прага толеранције на различитост”, а у члану 6. наводи: “Школа, родитељи, ученици и јединице локалне самоуправе промовишу и спроводе програме заједничког и организованог дјеловања и сарадње у борби против злостављања и злоупотребе дјеце и младих, трговине људима, борби против дроге, алкохолизма, пушења и других токсикоманија, малолетничке делинквенције, те свих других појава које угрожавају здравље и живот ученика”.
- **Закон о спречавању насиља на спортским приредбама** (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 14/04 и 13/10): Закон уређује мјере за спречавање насиља и недоличног понашања на спортским приредбама, мјере за обезбјеђење заштите гледалаца, играча и других учесника, те уређује мјере санкционисања и превенције недоличног понашања са циљем побољшања квалитете живота грађана и омладине.
- **Закон о заштити животне средине** (“Службени гласник Републике Српске”, број 71/12) је основни закон у области заштите животне средине и основа је за доношење других прописа који се односе на заштиту животне средине. Овим законом и другим посебним законима и подзаконским актима уређују се сегменти заштите околине и природних ресурса и питања од значаја за заштиту животне средине и систем управљања животном средином, као и разне дјелатности у оквиру заштите животне средине и безбједности грађана Републике Српске, а самим тим и категорије младих.

Кључни актери у области Здравих стилова живота у Граду Приједору, препознати су:

- **Град Приједор**, главни носиоц реализације Омладинске политике на локалном нивоу, посебно посредством Одјељења за друштвене дјелатности у оквиру кога постоји ресор за социјална и здравствена питања.
- **Дом здравља Приједор** – чији је основни задатак стално унапређење квалитете живота свих становника града Приједора континуираном бригом за очување здравља, активностима на промоцији здравља и превенцији обољења, као и благовременим љечењем и рехабилитацијом у складу са савременим доктринама и у оквирима медицинске етике.
- **ЗУ Болница “др Младен Стојановић Приједор** - је у потпуности посвећена пружању квалитетне и стално доступне дијагностике, стационарне и консултативно специјалистичке здравствене заштите становништву Приједорске регије. Тимским радом уз максимално кориштење расположивих ресурса, примјеном савремених медицинских технологија и сталним унапређењем квалитета рада болница чува здравље и побољшава квалитет живота.
- **Центар за социјални рад Приједор** – у складу са својим овлаштењима спроводи дјелатност социјалне заштите.

- **Спортске организације** – У Граду Приједору постоји више од 100 спортских организација у којима спортске активности обавља око 4000 младих у различитим спортским дисциплинама.
- **Студентске спортске организације** – законима о студентском стандарду Републике Српске и Законом о спорту Републике Српске омогућено је да се формирају студентске спортске организације при универзитетима и факултетима.
- **ОЦД** – уз Градску управу ОЦД су, такође, једне од кључних носилаца реализације програма и активности Омладинске политике, како на републичком, тако и на локалном нивоу.
- **Министарство породице, омладине и спорта** - као ресорно министарство за младе Владе Републике Српске, обрађивач је нормативно-правних аката у области омладинског рада и организовања.
- **Министарство здравља и социјалне заштите**, чији је основни циљ да се изгради као модерна, рационална, ефикасна и ефективна институција, посвећена политици унапређивању здравља народа, условима који утичу на здравље и социјалној заштити.
- **Министарство просвјете и културе** врши управне и друге послове, који се односе на систем предшколског васпитања, основног образовања и васпитања и средњошколског и високог образовања, те обезбјеђује ученички и студентски стандард.

4.5.2 Здравствена заштита

Здравствену заштиту становника града Приједора обављају двије јавне здравствене установе (ЈЗУ Болница “Др Младен Стојановић” Приједор и ЈЗУ “Дом здравља” Приједор) и неколико приватних здравствених установа (лабораторије, ординације, оптичарске радње и сл.).

Болница „Др Младен Стојановић” Приједор према плану мрежа здравствених установа има 377 болесничких постеља, а просјечан број запослених у 2015. години био је 501. Ова установа организована је по службама, а има задатак да путем специјалистичких служби и болничког лијечења, допринесе побољшању здравствене ситуације на територији коју покрива. Болница “Др Младен Стојановић” је у потпуности посвећена пружању квалитетне и стално доступне дијагностике, стационарне и консултативно специјалистичке здравствене заштите становништву Приједорске регије. Тимским радом уз максимално кориштење расположивих ресурса, примјеном савремених медицинских технологија и сталним унапређењем квалитета рада болница чува здравље и побољшава квалитет живота.

“Дом здравља” Приједор је здравствена установа у државној својини која обавља примарну здравствену заштиту по моделу породичне медицине, а која је основана за подручје града Приједора. На дан 31.12.2015. године укупан број амбуланти породичне медицине је 35, у којима ради 42 тима, односно 317 запослених, од чега су 233 медицински радници. Основни задатак је стално унапређење квалитете живота свих становника града Приједора континуираном бригом за очување здравља, активностима на промоцији здравља и превенцији обољења, као и благовременим љечењем и

рехабилитацијом у складу са савременим доктринама и у оквирима медицинске етике. У Дому здравља неадекватно је ријешено питање финансирања Службе хитне помоћи. Опрема је застарела и постоји потреба за санацијом објекта. Заједничким учешћем локалне заједнице и ресорних министарстава у последњих осам година изграђен је значајан број амбуланти породичне медицине, како у урбаним, тако и у руралним дијеловима града, чиме је побољшана доступност наведених установа свим становницима града Приједора, а такође је побољшан и квалитет наведених услуга. Здравствена установа “Градска апотека” Приједор своју дјелатност обавља преко шест апотека отвореног типа.

Дом здравља Приједор је урадио анализу системских прегледа ученика завршних разреда школа у децембру 2015. године. Анализом је укупно обухваћено укупно 650 ученика четвртих разреда средњих школа који су се одазвали на систематске прегледе, од тога 309 ученика мушког пола и 341 ученица женског пола. Код анализе употребљен је метод комбинације анамнестичких података добијених од ученика и општег клиничког прегледа, података добијених анамнезом и оних добијених на основу општег клиничког прегледа.

Табела 19.

Анамнеза/преглед за 1 и 2	Налаз/одговори	% (укупно 650)
Чистоћа тијела	643 ДА 7 НЕ	1,08% НЕ
Вашљивост	650 НЕ	100% НЕ
Активно бављење спортом	216 ДА 434 НЕ	66,77% НЕ
Физичка активност више од 60 мин	235 ДА 415 НЕ	63,85% НЕ
Пушење	103 ДА 547 НЕ	15,85% ДА
Алкохол	22 ДА, повремено 224, 404 НЕ	3,38% ДА, 34,46% повремено
Наркоманија	650 НЕ	100% НЕ
Сексуално активан/а	301 ДА 349 НЕ	43,31% ДА
Проблеми с спавањем	18 ДА, повремено 29, 603 НЕ	2,77% ДА, 4,46% повремено

Из претходне табеле се види да је висок процент оних који се не бави активно спортом (66,77%) као и оних који нису физички активни дуже од 60 мин (63,85%). Пушење је заступљено код 15,85% док је повремено конзумирање алкохола присутно код 34,46% ученика што је такође високопроцентно заступљено нарочито повремено конзумирање алкохола и конзумирање алкохола. Код повремених конзумирања алкохола позитивни одговори у великом броју случајева били су присутни и код ученица (особа женског пола). Проблеми с спавањем има 2,77% док повремених проблем с спавањем има 4,46% ученика.

Након систематских прегледа обављена је имунизација коју је одбио 1 ученик док код 6 ученика нису у евиденцији ни у здравственој књижици нађени подаци о вакциналном

статус. У социјалној анамнези нађено је да 1 ученик не живи с родитељима док 3 ученика живе с једним родитељем од тога 2 с мајком и један с оцем.

Све ово намеће даљу потребу за едукацијама и едукативним програмима везаним за усвајање здравих навика и здравих стилова живота (проблеми везани за алкохолизам, пушење физичку активност...)

Сљедећа табела је приказ стања нађених код општег клиничког прегледа док је мањи број података добијен на основу анамнестичких података. Табелом нису обухваћени налази нађени током физијатриског прегледа који су посебно обрађени због процентуално више заступљености као и постојања комбинованих поремећаја. С обзиром да је добијен податак о вишем проценту алергијских стања/обољења исти су такође посебно обрађени.

Табела 20.

Општи клинички преглед	Налаз	% (укупно 650)
1. Тјелесно држање	Лоше 162 488 ДА	Лоше 24,92%
2. Тјесно развијеност	Лоша 2, Средња 4, 644 добра (ДА)	Лоша:0,31%, Средња:0,61%
3. Тјелесна ухрањеност	Гојазност: 112, Лоша 21, 517 добра	Гојазност:17,23%, Лоша:3,23%
4. Сметње вида и мотилитета	Вид: 101 (поремећај), 549 уредан Мотилитет: 3 (поремећај) 647 уредан	Вид:15,54%(поремећај), Мотилитет:0,46%
5. Оштеће слуха	4 ДА 646 ДА	0,61% ДА
6. Издане упутнице	63(ЦБР) 587 НЕ	9,69%(ЦБР)
7. Срчане мане	4 ДА	0,61%
8. Плућа	32 (Астхма-Ј45) ДА, 618 НЕ	4,91% ДА(Ј45)
9. РР/	2 (повишне вриједности), 648 НЕ	0,31%
9. Психичка развијеност	5 (недовољна), 645 уредна	0,77%(недовољна)
10. Говорне мане	4 ДА 646 НЕ	0,61% ДА
11. Ризично понашање	3 ДА 647 НЕ	0,46% ДА
12. Алергијска обољења	106 ДА 544 НЕ	16,31% ДА
13. Способан/а за физичко васпитање	8 НЕ 642 ДА	1,23 % НЕ
14. Фумосис	2 ДА, 1 дјеломично, 647 НЕ	0,31% ДА, 0,15% дјеломично
15. Крипторхизам	650 НЕ	

16. Уста/ждријело/тонзиле	2 патолошки налаз, 648 уредно	0,31% патолошки налаз
17. Штитна жлијезда	6 патолошки налаз, 644 уредан	0,92% патолошки налаз
18. Остала акутна и хрон.обољ.	13 ДА 637 НЕ	2% ДА

У физикалном статусу током општег клиничког прегледа у виском проценту заступљени су лоше држање (24,92%), гојазност (17,23%), поремећаји вида (15,54%) - од којих су већина већ раније дијагностикована и коригована, број ученика с дијагностикованом Астхмом бронхиале (4,91%) - анамнестички податак као и оних с алергијским обољењима(16,31%).

Лоша тјелесна ухрањеност заступљена је у 3,23% ученика, обољења штитне жлијезе код 0,92% ученика док су остала акутна И хроночна обољења заступљена у 2% ученика.

Алергије/алергијска обољења – анализа

Комбиноване алергије (полен, кућна прашина, амброзија...) присутне су код укупно 29 ученика. Алергије на лијекове код 16 ученика и то на пеницилин код 13 ученика а на андол, парацетамол и оспен таблете код по једног ученика. Алергија на кућну прашину :19 ученика. Алергија на амброзију:15 ученика. Алергија на полен:11 ученика. Алергија на кикирики: 3 ученика. Алергија на сунце, анестетик, јаја, ујед комарца, духан и јагода код по једног ученика.

АНАЛИЗА СТАЊА НАЂЕНИХ КОД ФИЗИЈАТРИЈСКОГ ПРЕГЛЕДА

Табеларни прикази анализе поремећаја /деформитета.

Табела 21.

Кичма	Рамени појас	Грудни кош	Кољена	Стопала
Сколиосис: 91 ученик	Лоше држање: 5 ученика	Пецтус ехаватум: 22 ученика	Варус: 2 ученика	Планус валгус: 9 ученика
Кифоза: 14 ученика	Сцапуле алате: 13 ученика	Пецтус царинатум: 1 ученик	Валгус: 11 ученика	Планус варус: 1 ученик
Лордоза: 4 ученика	Подигнуте лопатице: 1 ученик			

Комбиновани поремећаји (2 поремећаја/деформитета)

Табела 22.

Поремећај/деформитет(2)	Број ученика
Сколиосис+кољена валгус	1 ученик
Сколиосис+планус валгус	2 ученика
Сколиосис + сцапуле алате	1 ученик
Сколиосис + кољена варус	1 ученик
Сколиосис +лоше држање	1 ученик
Сколиосис +подигнуте лопатице	2 ученика
Сколиосис + пецтус ехаватум	10 ученика
Сколиосис + лордосис	1 ученик
Кифоза +пецтус ехаватум	2 ученика
Кифоза +пецтус царинатум	1 ученик
Кифоза + сцапуле алате	1 ученик
Пецтус ехаватум +лоше држање	1 ученик
Лордоза + планус валгус	1 ученик

Комбиновани поремећаји (3 поремећаја/деформитета)

Поремећаји/деформитети(3)	Број ученика
Сколиосис+лоше држање+ребарни деформитети	1 ученик
Сколиосис+сцапуле алате+пецтус ехаватум	2 ученика
Сколиосис+пецтус ехаватум+кољена валгус	1 ученик
Сцапуле алате+пецтус ехаватум+лоше држање	1 ученик

Од укупно пегледаних 650 ученика код 205 ученика (35,54%) нађена су одређена одступања везана за физијатријске поремећаје/деформитете код прегледа кичме, раменог појаса, грудног коша, кољена и стопала.

Појединачни поремећаји/деформитети нађени су код 174 ученика (26,76%) од укупног броја ученика, комбиновани (2 поремећаја/деформитета) код 26 ученика (4%) од укупног броја ученикам, а комбинације 3 поремећаја/деформитета код 5 ученика (0,77%).

Анализом стоматолошког систематског прегледа ученика завршних разреда средњих школа прегледом обављеним током новембра мјесеца 2015. године прегледано је 653 ученика завршних разреда средњих школа, од тога је 306 школске дјеце било мушког и 347 дјеце женког пола. Полна структура прегледаних особа приказана је у Табели 23.

Табела 23. Полна структура испитаних

Школа	Муки пол	Женски пол	Укупно
Гимназија	27	65	92
Средњошколски центар	35	86	121
Пољопривредна	38	64	102
Економско-угоститељска	27	94	121
Електро	82	13	95
Машинска	92	23	115
Музичка	5	2	7
УКУПНО	306	347	653

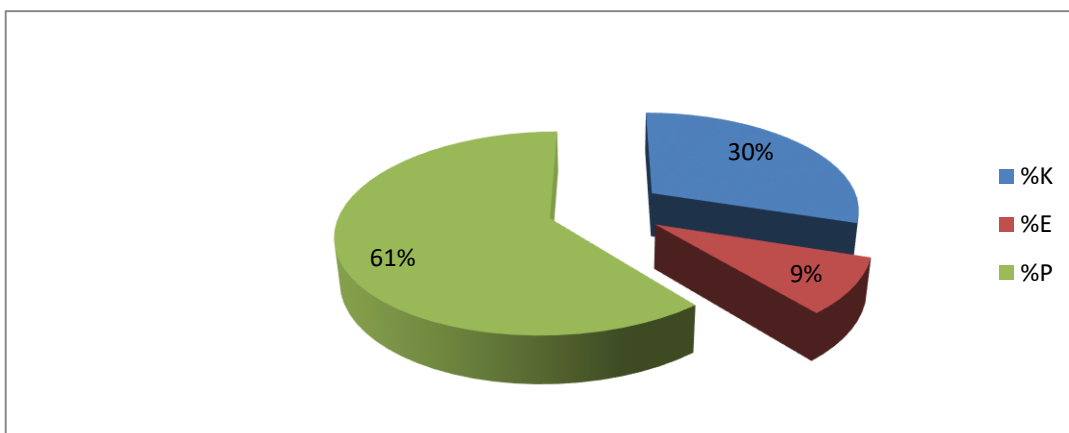
Добијени подаци су статистички обрађени у циљу утврђивања распрострањености каријеса.

Постављени истраживачки задаци били су:

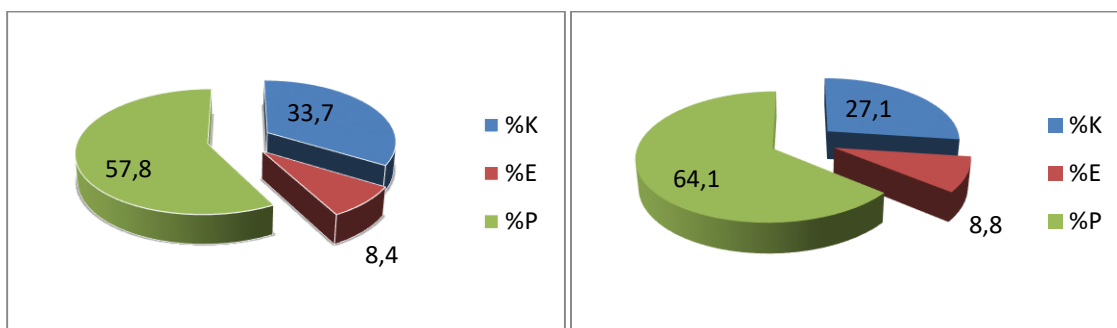
- Утврдити процентуалну заступљеност појединих компоненти у индексу за израчунавање каријеса,
- Утврдити стопу распрострањености каријеса,
- Утврдити просјечан број обољелих зуба,
- Утврдити степен санације каријеса.

За обраду података коришћени су индекси оралног здравља:

- Клеин-Палмеров дмф систем,
- Анализа структуре КЕП-а (%К, %Е, %П),
- Кио (каријес индекс особа),
- Кип (каријес индекс просјек),
- ИСК (индекс санације каријеса).

Графикон 1.

Графикон 2.

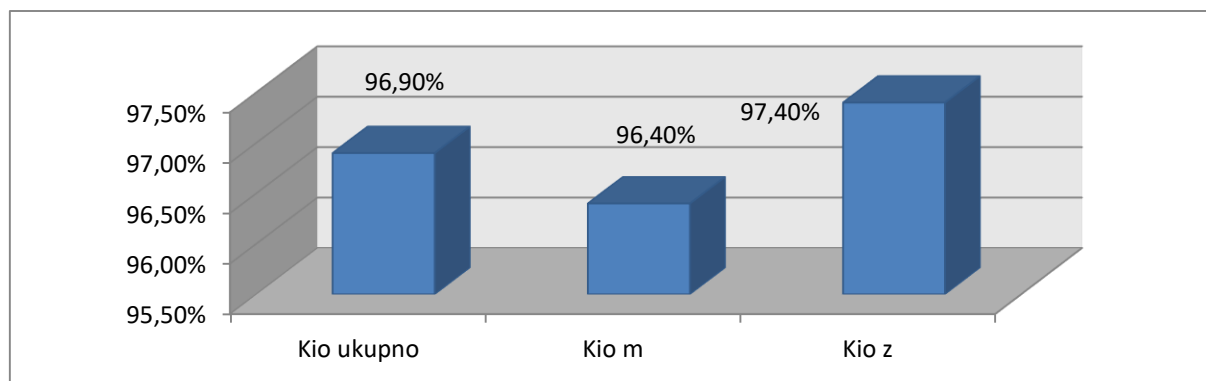
Графикон 3.

Анализирајући **структуру КЕП-а** код свих испитаника налазимо да је санираност зуба око 60 процената. Тридесет процената зуба је у активном кариозном процесу, док је 9 процената прегледаних зуба извађено као посљедица компликација каријеса. (Графикон 1.)

На Графиконима 2. и 3. дата је структура КЕП-а за школску дјецу мушког, одн. женског пола ретоспективно, док Графикон 1. приказује структуру КЕП-а код свих анализираних ученика.

Посматрајући **Кио**, каријес индекс особа, налазимо изузетно високу учесталост каријеса, која се креће од 96.4 % код школске дјеце мушког пола, до 97,4 % код дјеце женског пола. Просјечно 96,9 % испитаника има најмање један кариозан, екстрахован или пломбиран зуб, што нам говори о веома високој распрострањености каријеса у популацији. (Графикон 4.)

Графикон 4.

Kun је индекс који нам говори о просјечном броју обољелих зуба. У популацији завршних разреда средњих школа Града Приједора он износи 7,49, појединачно код школске дјеце женског пола 7,85, а код мушког 7,07.

ИСК, индекс санације каријеса, нам даје увид у степен санације кариозних зуба. Он износи 69,9% укупно, односно 66,2% за школску дјецу мушког и 72,9% за дјецу женског пола.

Урађена је и анализа системског прегледа дјеце IX разреда основних школа на подручју града Приједора у школској 2015/16 години.

Табела 24.

ДОСТАВЉЕНИ БРОЈ УЧЕНИКА		668	%		
УКУПНО ПРЕГЛЕДАНИ		639	95,66		
			%	НЕ	%
БМИ	Потхрањеност	13	2,03		
	Нормалан	471	73,71		
	Ризик од гојазности	101	15,81		
	Гојазност	55	8,61		
Оптотип таблица		537	84,04	102	15,96
Вашљивост		2	0,31	637	99,69
Чистоћа тијела		639	100,00	0	0,00
Прва менструација (ВИ, ИХ)		301	96,78	10	3,22
Вакцинални статус		639	100,00	0	0,00
Живи са родитељима		615	96,24	24	3,76
Активно бављење спортом		276	43,19	363	56,81

Физичка активност – > 60 мин. дневно		451	70,58	188	29,42
Пушење (ВИ, ИХ)		10	1,56	629	98,44
Алкохол (ВИ, ИХ)		6	0,94	633	99,06
Наркоманија (ВИ, ИХ)		0	0,00	639	100,00
Сексуално активан/активна (ИХ)		8	1,25	631	98,75
Проблеми са спавањем		10	1,56	629	98,44
Тјелесно држање	Лоше	226	35,37	413	64,63
Тјелесна развијеност	Добра	557	87,17		
	Средња	68	10,64		
	Лоша	14	2,19		
Сметње вида и мотилитета	Страбизам	3	0,47	636	99,53
	Нистагмус	1	0,16	638	99,84
	Сљепило за боје	0	0,00	639	100,00
Оштећење слуха	Једнострано	1	0,16	638	99,84
	Обострано	0	0,00	639	100,00
Издане упутнице за	Лабораторију	50	7,82	589	92,18
	ЦМЗ	0	0,00	639	100,00
	Остало:	57	8,92	582	91,08
Срчане мане	Конгениталне	7	1,10	632	98,90
	Стечене	3	0,47	636	99,53
Плућа	Акутно обољење	5	0,78	634	99,22
	Хронично обољење	14	2,19	625	97,81
Психичка развијеност	Довољна	637	99,69	2	0,31
	Недовољна	2	0,31	637	99,69
Говорне мане		10	1,56	629	98,44
Ризично понашање		3	0,47	636	99,53
Алергијска обољења		48	7,51	591	92,49
Способан/а за физичко васпитање		628	98,28	11	1,72
Фумоза		9	2,74	319	97,26
Крипторхизам		4	1,22	324	98,78
Уста/ ждријело /тонзиле	Патолошки налаз	3		636	
Штитна жлијезда	Патолошки налаз	1	0,16	638	99,84

Остала акутна и хронична патолошка стања	33	5,16	606	94,84
--	----	------	-----	-------

Систематским прегледом обухваћено је 639 ученика IX разреда (95,6%). Циљ ових прегледа је активан надзор над растом и развојем, рано откривање поремећаја и обољења те подузимање одговарајућих профилактичких, куративних или рехабилитацијских поступака. Систематски преглед је обухватио општи клинички преглед специјалисте породичне медицине, општи физијатријски преглед специјалисте физијатрије и општи стоматолошки преглед специјалисте дјечије и превентивне стоматологије. Систематски преглед обухвата: мјерење тјелесне тежине и висине, из којих можемо добити оцјену ухрањености; одређивање оштрине вида Снелленовим таблицама и испитивање распознавање основних боја; посебни нагласак на преглед кичме и стопала, преглед штитне жлијезде, усне шупљине са зубима, преглед срца и плућа, преглед полних органа дјевојчица и дјечака те дојки код дјевојчица што нам служи за одређивање полне зрелости.

У трећем разреду се проводи комплетан систематски преглед којем претходи разговор о правилној исхрани, правилном држању тијела уз адекватну физичку активност и одржавање оралне хигијене.

У шестом разреду се проводи комплетан систематски преглед којем претходи разговор о темама као у III разреду али и о менструацијском циклусу. На прегледу се врло често сусреће лоше држање, спуштена стопала, сколиозе те кариозни зуби. Све промјене потребно што прије кориговати јер се дјеца налазе у доби која претходи највећем замаху раста и могућем погоршању постојећег стања. С дјевојчицама се разговара о наступу прве менструације (менархе) и редовитости евентуалног циклуса.

У завршном разреду основне школе поновно слиједи комплетан систематски преглед који укључује и разговор о превенцији пушења, наркоманије, алкохолизма и вршњачког насиља као и о професионалној оријентацији.

4.5.3 Социјална заштита

На подручју града Приједора дјелује неколико установа социјалне заштите које омогућавају разноврсност и доступност услуга социјалне заштите и социјалног збрињавања грађана и то: ЈУ Центар за социјални рад као локални носилац социјалне заштите и услуга социјалног рада на подручју града Приједора, двије установе социјалне заштите за смјештај корисника и Дом за пензионере и стара лица Приједор, те ЈУ Дом за мушка лица са инвалидитетом Приједор. Такође, на подручју града постоје два приватна Дома за смјештај пензионера и старих лица те неколико НВО, тачније удружења грађана основаних у циљу пружања психосоцијалне и едукативне подршке вулнерабилним категоријама становништва.

Општинска организација Црвеног крста Приједор, као масовна, добровољна невладина хуманитарна организација од посебног друштвеног интереса, остварује своје хуманитарне циљеве у сарадњи са свим друштвено важним институцијама, установама,

удружењима и појединцима на подручју града, Републике Српске, БиХ, као и организацијама у окружењу.

На основу извјештаја о раду Центра за социјални рад у 2015. години евидентирано је 18.642 лица, која су се по разним основама обратили овој установи. Највише лица обратило се за остваривање права из области дјечије заштите (4.532), за субвенцију струје (4.630), а примјетно је значајно повећање новчаних помоћи и захтјева за туђу његу и помоћ. Највећи проблеми у социјалној заштити су: недостатак средстава за подмиривање законом предвиђених права, недовољан број запослених стручних радника, кадровска и материјална онемогућеност за развој превентивних психосоцијалних програма, недостатак ситуационих анализа стања и потреба корисничких категорија, те неусклађеност пројеката помоћи и подршке према грађанима између јавног, невладиног и приватног сектора.

ЈУ Центар за социјални рад у спровођењу дјелатности социјалне заштите врши јавна овлаштења: пружа прву стручну помоћ грађанима, рјешава у првом степену о остваривању права утврђених Законом о социјалној заштити и одлукама о проширеним правима у јединицама локалне самоуправе, рјешава у првом степену о остваривању права из области породично-правне заштите и старатељства, ради на спровођењу мјера према малољетним лицима у кривичном поступку, пружа социјалне услуге у поступку рјешавања о правима из области социјалне заштите, врши надзор над хранитељским породицама, води евиденцију и документацију о правима, пруженим услугама и предузетим мјерама у оквиру своје дјелатности и врши исплату новчаних права утврђених законом и другим прописима и општим актима.

У своје раду има различите групе корисника којима пружа услуге предвиђене: Законом о социјалној заштити, Породичним законом, Законом о дјечијој заштити, Кривичним законом и другим законима и подзаконским актима по којима ова установа проводи активности. Издвојене су категорије – лица која су корисници новчане помоћи и додатка за помоћ и његу другог лица, лица која су корисници једнократне новчане помоћи, лица којима се пружа постпенална заштита, лица која су збринута у хранитељске породице, лица која су жртве породичног насиља, лица под старатељством, лица са посебним потребама, лица која су у поступку бракоразвода, лица у поступку повјере дјеце након прекида ванбрачне заједнице, дјеца у ризику сукоба са законом, лица која су смјештена у установе социјалне заштите, дјеца корисници дјечијег доплатака и друге категорије дјеце и одраслих са којима ЦСР константно проводи психосоцијални третман и пружа друге услуге предвиђене горе наведеним законима.

У наведеним групама корисника, за лица од 15 - до 30 година старости дате су сљедеће информације:

Табела 25.

Категорија корисника	Број корисника/клијента старости од 15 до 30 година	Напомена
Корисници новчане помоћи	10	Ради се о лицима неспособним за рад, која немају властитих прихода нити имовину из чије вриједности могу осигурати средства за издржавање.
Корисници додатка за помоћ и његу другог лица	119	Право на додаток пружа се лицима којима је због тјелесних, менталних, чулних поремећаја, изражених промјена у здравственом стању, неопходна стална помоћ и њега другог лица.
Корисници једнократне новчане помоћи	53	Право на једнократну новчану помоћ обезбјеђује се лицима или породици који се тренутно нађу у стању социјалне потребе.
Корисници постпеналне заштите	21	Центар пружа стручну помоћ лицима која су одслужила затворске казне те континуирано ради на њиховој реинтеграцији у друштво.
Лица која су смјештена у хранитељске породице	7	Збрињавање дјецe у хранитељске породице јесте обезбјеђивање адекватног породичног окружења у коме ће оно расти, развијати се, васпитавати, образовати и оспособљавати за самосталан живот и рад. Овај привремени облик заштите дјецe траје до разрјешења кризне ситуације у билошкој породици дјетета, али које може да потраје и дуже, све до осамостаљивања дјетета.
Лица која су жртве породичног насиља	21	Породично насиље је веома сложен друштвени, безбједоносни и здравствени проблем са којим се Центар свакодневно сусреће.
Лица под старатељством	32	Центар за социјални рад као орган старатељства има статус овлаштеног органа који штити и заступа интересе малолетне дјецe и чланова породица као и пунолетних лица којима је потребна посебна друштвена брига и заштита.

Лица са посебним потребама	115	Најчешће су у питању лица са сметњама у развоју: вишеструке сметње, тјелесни инвалидитет, аутизам, менталне ретардације, оштећење вида, слуха и говора.
Лица која су у поступку бракоразвода	28	ЦСР као орган старатељства даје приједлог суду о повјеравању дјете једном од родитеља након прекида брачне заједнице, издржавању дјете и контактирању родитеља са дјецом.
Лица у поступку повјере дјете након прекида ванбрачне заједнице	9	ЦСР посредује при уређивању личних односа родитеља са дјецом након прекида ванбрачне заједнице, а који се не могу усагласити око уређивања родитељских права и дужности.
Дјеца у ризику сукоба са законом	30	Број се односи на малољетне починиоце кривичних дјела и прекршајних радњи
Лица смјештена у установе социјалне заштите	4	Право на смјештај у установу социјалне заштите имају дјеца (без родитељског старања, са потешкоћама у развоју, жртве насиља..) и одрасли (са инвалидитетом, неповољних социјалних, здравствених и породичних прилика због којих није у могућности да живи у породици..)
Подршка у изједначавању могућности дјете и омладине са сметњама у развоју	23	Право на подршку у изједначавању могућности имају дјеца и омладина са физичким, менталним, чулним или комбинованим сметњама у развоју код којих је извршена процјена потреба и усмјеравање дјете и омладине, а која су послије завршене основне школе, најкасније до 30. године живота, укључена у процес образовања.
Дјеца корисници дјечијег доплатака	82	Родитељи дјете који су подносиоци захтјева за овим правом су углавном незапослена лица, без имовине и других могућности прибављања средстава за издржавање.

Резултати Истраживања потреба и проблема младих у граду Приједору, 2016. година, који су релевантни за област – здрави стилови живота код младих:

- 31,14 % младих је рекло да се понекад, 34,33 % често а 26,55 % ријетко баве спортом,
- 18,76 % младих сваки дан конзумира цигарете, а 16,57 % понекад.
- 28,54 % младих конзумира алкохол само викендом, а 4,79 % више пута седмично,
- 8,78 % младих конзумира марихуану ријетко, 3,19 % понекад, а 1,80 % често,
- 7,78 % младих користи таблете за смирење ријетко, 3,39 % понекад, а 1,4 % често,
- 35,53 % младих је имао сексуални однос са једним партнером, а 34,73 % са више партнера,
- 44,71 % младих никада не користи контрацепцију,
- 46,51 % младих јако ријетко иде на системске прегледе, а 34,53 % само кад у школи/на послу организују
- 55,89 % младих сматра да у њиховој заједници постоји потреба за здравственим установама

4.6 Изврност

4.6.1 Појам и елементи изврности

Када се говори о изврности, често се чују појмови као што су креативност, стваралаштво, интелигенција, способности, геније, „чудо од дјетета” и таленат. Таленат је појам који је дуго кориштен у говору када су описивани појединци са изузетно развијеном једном специфичном способношћу. Најчешће су то постигнућа у области музике, математике, шаха и слично.

Према Чудина–Обрадовић (1990)²¹, појам таленат има три значења: 1) манифестована даровитост, док је потенцијална даровитост оно што данас називамо даровитост, 2) нижи степен интелектуалне даровитости, док је виши степен такве даровитости оно што, такође, данас називамо даровитост, 3) специфична даровитост, односно способност за висока постигнућа на специфичним подручјима. Данас се термин таленат користи искључиво у трећем значењу, према наведеној ауторици. Међутим, она у својим каснијим дјелима наводи да је таленат понекад синоним за даровитост, али када је ријеч искључиво о високом учинку у одређеној области и то реализованом учинку. Тада се

²¹ Чудина – Обрадовић, М. (1990): *Надареност: разумијевање, препознавање, развијање*; “Школска књига”, Загреб.

сматрало да је даровитост потенцијал, а таленат манифестација даровитости. Међутим, данас је направљено јасно разликовање између појмова даровитост и таленат, гдје даровитост обухвата високо постигнуће у једној или више области захваљујући високим интелектуалним способностима, мотивацији и креативности, док је таленат високо постигнуће у једној специфичној области, што не укључује нужно високе интелектуалне способности.

Рензули²² истиче да управо захваљујући способностима креативности даровита особа постаје стваралац, јер ако има само развијене или високе интелектуалне способности и посвећеност задатку, таква особа ће, вјероватно, бити изузетан професионалац у својој области, али никада неће помјерити границе у науци којом се бави или створити дјело у умјетности које ће битно утицати на развој друштва и културе. Захваљујући креативности, даровити стварају продукте (теорије, романи, формуле, патенте, слике и тако даље) који утичу на промјену, а самим тим и на развој друштва.

Како бисмо омогућили адекватне услове за рад и са даровитим и са талентованим младим људима, одлучили смо се за појам изврност, који у своју дефиницију укључује обје категорије младих. Појам изврност представља консензусом одређен појам, који обједињује обје категорије младих (даровите и талентоване) са оствареним високим постигнућем у једној или више специфичних области. Настојећи да уведу ред у добијене резултате бројних истраживања, стручњаци су се одлучили за консензус на одређена питања око природе изврности (било да је ријеч о даровитости или таленту). Тако су се међу тим питањима нашао и следећа два: 1) Да ли је изврност општа или специфична? 2) Да ли је манифестна или је ријеч о потенцијалу? Аутори су заузели званичан став да се о изврности може говорити искључиво ако постоји њена манифестација, а не потенцијал, као и да је она специфична, а не општа²³. У одређењу појма изврности и ми ћемо се држати научног става и препознавати изврност на основу манифестације и специфичности.

У Граду Приједору постоји неколико субјеката који се дјелимично баве изврношћу, и иако су недовољни, важни су за будуће уређење ове области:

- **Град Приједор**, посредством Одјељења за друштвене дјелатности и у складу са буџетским могућностима финансира одређене активности које се тичу препознавања талента и даровитости код младих. То се односи на следеће активности:
  - Признања и новчане награде за најуспјешније ученике и професоре,
  - Стипендије за ђаке и студенте,
  - Признања и новчане награде најуспјешнијим спортистима и спортским клубовима за остварене спортске резултате,
- **Агенција за економски развој града Приједора „ ПРЕДА-ПД”** је кроз своје активности формирала Креативни центар и Центар за истраживање и иновативност.

---

²² Renzulli, J. S. (1978): *What Makes Giftedness? Reexamining a Definition*. *Phi Delta Kappan*, 60(3), 180–184, 261.; Renzulli, J. S. (1994): *Schools for talent development: A practical plan for total school improvement*, Mansfield Center, CT: Creative Learning Press; Renzulli, J.S., & Reis, S. M. (1985): *The schoolwide enrichment model: A comprehensive plan for educational excellence*, Mansfield Center, CT: Creative Learning Press;

²³ Mayer, R. E. (2005): *The Scientific Study of Giftedness*. In Sternberg, R. J. and Davidson (eds) *Conceptions of Giftedness (2nd Edition)*, Cambridge, Cambridge University Press, 437–447.

- **Креативни центар** је неформални центар за програмирање и дизајн, и дио је Агенције ПРЕДА-ПД који има за циљ неформалну едукацију и менторски рад:
  - са надареним ученицима средњих школа у Приједору кроз: подршку усвајању специфичних знања везаних за програмирање и дизајн; подршку промоцији уписа на ЕТФ, ПМФ, ФТН, ФОН и друге сличне факултета.
  - са заинтересованим активним и свршеним студентима ИТ профила са бироа за запошљавање у циљу унапређења знања и стварања претпоставки за запошљавање.

Циљ Центра је да кроз менторски рад и мале групе полазника ради на развоју нових идеја кроз изабране алате за обуку у програмирању и дизајну. Програм рада Центра обухвата области развоја алгоритама, теорије програмских језика, широког спектра алата, језика и технологија (Висуал Студио, Висуал Студио.НЕТ, Ц, Ц++, Ц#, СQL, АДО.НЕТ, АСП.НЕТ, ПХП, Јава и др.). У досадашњем раду кроз кроз пет програма обуке укупно је прошло 72 полазника, те је анализом статуса корисника прије и после обуке забиљежено је да је 10 особа промијенило статус и запослило се или је радило на одређено вријеме, двоје је било у фази заједничког отварања сервиса рачунара, док се још двоје бави фрееланце пословима за инострана тржишта.

- **Центар за истраживање и иновативност** своје основне циљеве испуњава повезивањем релевантних субјеката регије Приједор у циљу развоја иновативности. Центар ради на увећању иновативних капацитета малих и средњих предузећа јачањем свијести о иновативности, развијањем знања и вјештина, пружањем експертиза и подршке у изради бизнис планова, као и процјеном вриједности и укупних потенцијала у регији Приједор

Поред тога, Агенција “ПРЕДА-ПД” имплементира неколико пројеката којим унапређује и надограђује таленат и даровитост код младих, који су као такви препознати и кроз те пројекте пружена им је прилика да свој таленат и даровитост покажу и унапрједи. Један од тих пројеката је и пројекат “**Такмичење у програмирању ЛЕГО робота**”, за средње школе града Приједора. Циљ је осавремењивање наставног процеса кориштењем нових софтверских и хардверских алата и мотивисање наставника за промјену нових технологија у настави. На овај начин се ученицима средњих школа у Приједору пружа могућност за пуну реализацију креативних, професионалних и личних потенцијала.

Агенција “ПРЕДА-ПД” имплементира пројекат “**Предузетничка обука за младе**” у сарадњи са професорима и наставницима средњих и основних школа са подручја града Приједора. Пројекат се реализује десет година за редом уз финансијску подршку града Приједора. Пројекат има за циљ подизање свјести код младих о значају предузетништва за развој економије одређеног подручја, указивање на могућности које предузетништво нуди појединцу те пружање специфичних знања за планирање, покретање и вођење властитог бизниса. Кроз пројекат млади врше истраживање тржишта, маркетинга, организације пословања, финансија и сва горе наведена истраживања се формулишу у бизнис план. Провођењем такмичења у изради бизнис планова, код ученика се изграђује или појачава такмичарски дух, они се дубље уводе у проблематику пословног планирања, и наводе да размишљају озбиљно о пословној идеји коју би преточили у властити бизнис. Овим пројектом, као мотивација за ученике, додјељује се новчана награда и признање за најбоље бизнис планове.

У појединим срећним школама у граду Приједору постоје секције путем којих млади исказују своју изврсност, тј. таленат, креативност и даровитост. У Електотехничкој школи постоје следеће секције:

- Рачунарско-порграмерска секција
- Секција за мехатроникуруботику и електронику
- Секција за електроенергетику
- Занатска секција
- Физичко-математичкасекција
- Еколошка секција
- Секција за економију ипредузетништво

Ученици ових секција су учествовали на појединим такмичењима и оставрили завидне резулате. На Тесла фесту 2015 у Новом Саду освојили су златну плакету, у Софији на ИТИ' 2015 Проналазаштво – трасфер – иновације освојили су златну медаљу, у Бања Луци 2016 на Иност младих освојили су злате и бронзане плакете из више секција.

У Економско- угоститељској школи такође постоје секције путем којих млади исказују своју изврсност и освајају завидне резулате на такмичењима, а то су следеће секције:

- секција за израду бизнис планова
- секција за културне манифестације
- кулинарске секције
- туристичке секције
- географске и историјске секције
- ликовне секције и друге секције.

У граду Приједору постоји и Удружење Проналазача Приједор, путем којег млади могу афирмисати своју изврсност.

У Републици Српској постоји неколико субјеката који се дјелимично баве изврсношћу и, иако су недовољни, важни су за будуће уређење ове области:

Закон о школовању и стипендирању младих талената, донесен 2010. године, (“Службени гласник Републике Српске”, број 73/10) – дефинише посебне услове школовања и стипендирања младих талената Републике Српске, те оснивање центра за младе таленте, који још није основан. Младим талентом се, на основу Закона, сматра ученик или студент који има посебне, натпросјечне, специјалне, практичне склоности, са наглашеним креативним, стваралачким способностима. Чланом 18. Закона је прописано да је “школа или високошколска установа дужна да омогући младом таленту изборне и факултативне програме према способностима и склоностима, групни и индивидуални рад, рад са ментором, ранији упис у умјетничке школе, контакте са стручњацима из подручја интереса, приступ изворима специфичног знања, програме о избору професије и каријере, ваншколске програме и додатну наставу, стипендију”. Закон предвиђа и два подзаконска акта: **Правилник о педагошко-психолошком оспособљавању наставника и родитеља**

младог талента и **Правилник о критеријумима и поступку за идентификовање, праћење и утврђивање младог талента**, који још нису донесени.

Одлука Владе Републике Српске о образовању Фонда “Др Милан Јелић” (“Службени гласник Републике Српске”, број 33/11) – Овим актом, Фонд “Др Милан Јелић” је основан као наставак редовних активности бивше Фондације председника Републике Српске, односно Фондације “Др Милан Јелић”. Фонд функционише у оквиру Министарства науке и технологије као посебна потрошачка јединица, чија је сврха пружање подршке најталентованијим студентима Републике Српске.

Министарство науке и технологије врши управне и друге стручне послове, који се, између осталог, односе на: развој и промоцију научноистраживачке дјелатности; подстицање основних, примијењених и развојних истраживања и других видова научноистраживачког рада; оснивање и обављање дјелатности научноистраживачких и истраживачко-развојних организација; развој и оспособљавање научноистраживачког кадра, обезбјеђивање инфраструктуре за обављање научноистраживачке дјелатности, систем научног информисања и комуницирања; учествовање у међународној научноистраживачкој дјелатности; вођење базе података о научноистраживачким организацијама и кадровима; подстицање развоја и унапређивања технологија, иновације, развој иновационог система Републике, развој информационог друштва; стипендирање талентованих ђака и студената; праћење развоја науке и технологије у Европској унији и усклађивање научноистраживачког и иновационог система Републике са стратешким документима, стандардима и нормативима Европске уније ради испуњавања услова у процесу европских интеграција;

У складу са **Законом о научноистраживачкој дјелатности и технолошком развоју** (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 6/12 и 33/14) и **Правилником о оспособљавању младих за научни и истраживачки рад** (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 59/10 и 48/11), Министарство науке и технологије издваја значајна финансијска средства намијењена оспособљавању младих за научноистраживачки рад. Подршка се одвија кроз неколико програма и то: Програм оспособљавања младих надарених за научноистраживачки рад (израда магистарских радова, израда докторских дисертација и суфинансирање пројеката са младим истраживачима) и Програм међународне научне сарадње од значаја за Републику. Поред тога, кроз програм суфинансирања научноистраживачких пројеката у Републици Српској, Министарство подстиче укључивање младих истраживача у реализацију тих пројеката.

Законом о спорту у Републици Српској (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 4/02, 66/03, 73/08 и 102/08) и **Правилником о условима и критеријумима за стипендирање перспективних спортиста Републике Српске** (“Службени гласник Републике Српске”, број 15/07) предвиђено је додјелљивање стипендија за перспективне спортисте и помоћ врхунским спортистима за спортско усавршавање ради остваривања врхунских спортских резултата. Врхунски спортиста је лице које на спортским такмичењима постиже врхунске спортске резултате у складу са утврђеним нормама и стандардима Међународног олимпијског комитета и међународних спортских асоцијација. Додјелом стипендија перспективним спортистима, спортистима са инвалидитетом и

потенцијалним олимпијским кандидатима, омогућава се остваривање што бољих спортских резултата, који ће допринијети афирмацији надарених појединаца и унапређивању спорта у Републици Српској.

Министарство породице, омладине и спорта врши управне и друге послове, који се, између осталог, односе на: промовисање породичних вриједности и одговорног родитељства; развијање и подржавање пројеката и програма удружења усмјерених на добробит дјеце и породице; системско праћење стања, проблема, потреба и ставова младих у Републици; стварање претпоставки за рјешавање омладинске проблематике; подстицање активног учешћа младих у друштву, сарадња са омладинским организацијама, међународну сарадњу у области омладинског организовања и дјеловања; стварање услова за развој спорта на нивоу Републике.

Када је у питању област изврности, неопходна је сарадња свих ресорних министарстава и других кључних актера, који би могли да допринесу развоју ове области (стручна јавност, специјалистичке организације цивилног друштва, које се баве развојем алтернативних метода едукације, приватни сектор, који је постигао резултате у областима науке и иноваторства, експерти из других земаља и тако даље).

У земљама у окружењу постоји прописан начин идентификације даровитих ученика, као и мјерни инструменти који се примјењују. Поред правних аката који регулишу ову област, постоји и неколико успјешних примјера приватног и научног сектора који раде на развоју изврности. У Србији фондове за младе таленте имају готово све општине, које се воде оцјенама да треба да им буде омогућена подршка

4.7 Слободно вријеме, култура и спорт

4.7.1 Појам и елементи слободног времена младих

Сам појам слободног времена је различито дефинисан од различитих аутора. Најједноставнија дефиниција овог појма била би: “Период времена у којем млади немају академске обавезе према факултету, школи или другој институцији, кад нису на послу и уопште вријеме које би могли користити за неформално образовање, одмор, рекреацију, спорт или забаву.”

Слободно вријеме представља све активности којима се појединац добровољно предаје, било да се одмара, забавља, информише, едукује, ангажује за друштвено добро или умјетнички изражава након својих професионалних, породичних и друштвених обавеза. Када је слободно вријеме осмишљено на одговарајући и правилан начин, оно постаје централна сила у унапређивању квалитета људског живота. Слободно вријеме, као витална компонента за доживљавање максимума када је квалитет живота у питању, у неким друштвима је реалност, док је у већини само тежња.

У најширем смислу слободно вријеме чине: игра, рекреација, умјетност и култура, спорт, фестивали и свечаности, здравље и фитнес, путовања и туризам, образовање/едукација. Оно игра суштинску улогу у развоју појединца, заједнице и нације, доприноси животном квалитету и добробити побољшања друштвених односа, као и

друштвеног капитала за изражавање и ангажман у демократском животу. Особеност слободног времена су потрага за задовољством, уживање, откривање и социјализација.

Слободно вријеме је простор у којем се млади најраније осамостаљују и гдје је њихова аутономија највећа. Када слободно вријеме постане онај простор гдје се млади осјећају задовољним и оствареним, гдје су креативни, спонтани и природни, тада се може рећи да је слободно вријеме испунило своје функције и придонијело развоју младих.

Слободно вријеме се у законодавству Републике Српске спомиње у Закону о спорту, Закону о основном образовању, Закон о средњем образовању и у Закону о дјечјој заштити, а кроз омладински рад и у Закону о омладинском организовању. Поред закона, активности слободног времена се спомињу и у Шифрарнику Правилника о упису у омладински регистар Министарства породице, омладине и спорта, гдје се организације разврставају и по врсти активности (на примјер, неформална едукација, рекреација и забавне активности младих).

Закон о омладинском организовању под омладинским радом подразумијева онај дио омладинских активности који се организује са младима и за младе, који се одвија у оквиру слободног времена младих и предузима се ради унапређивања услова за лични и друштвени развој младих и опште друштвене користи, у складу са њиховим потребама, могућностима, а уз њихово добровољно учешће.

Носиоци активности слободног времена могу бити различите организације, клубови и институције. У Приједору су то спортски клубови, омладинске организације и организације за младе, културно умјетничка друштва, позоришта, биоскопи, библиотеке, музеји и слично.

Законом о омладинском организовању су дефинисани омладински центри и омладински рад као они који су управо директно у вези са унапређивањем могућности младих да квалитетно проводе своје слободно вријеме.

Закон о омладинском организовању дефинише омладинске центре на сљедећи начин: “Приступачан и прилагођен простор за младе у којем се младима у континуитету пружају активности и програми засновани на методама и принципима неформалног образовања са циљем развоја младих у свјесне, одговорне чланове заједнице и стварања услова за остваривање њихових пуних потенцијала.” Омладински центри су препознати као простори гдје највећи број младих може остварити своје потенцијале учествујући у програмима рекреативне, образовне природе или усмјерене на друштвени ангажман.

Обзиром да у Приједору не постоји омладински центар, многе омладинске активности везано за слободно вријеме спроводе се кроз активности Омладинског савјета Приједор.

Омладински савјет Приједор (у даљем тексту ОСП), је независно, невладино, нестраначко, непрофитно, омладинско удружење грађана које на територији Приједора и Републике Српске својом дјелатношћу помаже и доприноси побољшању положаја младих на социјалним, културним, спортским и другим пољима дјелатности. Омладински савјет

Приједор (ОСП) је кровна омладинска организација у граду Приједору. Положај и улога ове организације су одређени Законом о омладинском организовању. ОСП чине локалне омладинске организације, а циљ ове организације је да заступа интересе својих чланица у локалној заједници, у институцијама Републике Српске, у међународној сарадњи и др.

4.7.2 Култура

Јавне установе из области културе Града Приједора су **Позориште “Приједор”, “Галерија 96” и Центар за приказивање филмова**. Основна дјелатност им је организација програма из области позоришне, ликовне и филмске умјетности са циљем задовољавања културних потреба грађана Приједора. Поред властите продукције, ове установе припремају и заједничке програме са другим институцијама и уступају своје просторе за гостовања умјетника те разним удружењима изнајмљују просторе за извођење њихових програма. Приликом изнајмљивања простора води се рачуна о квалитету програма и примјерености садржаја. Ове установе нуде широку лепезу садржајно различитих културних догађаја, што омогућује грађанима различитих узраста, образовања и афинитета да свако пронађе нешто за себе. Послују на начин потпуног финансирања из Буџета Града Приједора.

Град Приједор је и више од својих могућности уложио и улаже у техничке претпоставке за нормално обављање дјелатности ових установа. „Галерија 96” је најљепша и најфункционалнија мала галерија у Републици Српској и како кажу сви умјетници који су у њој излагали, не би је се ни Париз постидио. Позориште „Приједор” након реновирања и проширења повећао је комфор посјетилаца и самих радника, јер су, осим замјене крова, дограђени и нови радни простори. Опремањем Кина „Козара” новом дигиталном технологијом филм се у нашем граду вратио тамо гдје му је и мјесто : у биоскоп. Због тога је Кино „Козара”, поред Кина „Палас” у Бањалуци, једино кино у Републици Српској које сваки дан има пројекције. Да би се задржао тренд побољшања програма ових установа, а самим тим и повећао број публике, неопходна су даљња улагања. Нарочито је критично стање са техником тона и свјетла у Позоришту које је, због застарјелости, на безбједносној граници, Овај проблем Позориште већ неко вријеме покушава ријешити аплицирањем на различите пројекте.

Јавне установе из области културе **Народна библиотека “Ђурило и Методије” и Музеј Козаре** имају статус републичких матичних установа културе. Тај статус подразумијева да запослени у овим установама лична примања остварују из Буџета Републике Српске, а да материјалне и трошкове за обављање дјелатности остварују из Буџета Града Приједора. Док Град Приједор редовно извршава своје обавезе према овим установама, проблем је са нередовним дознакама средстава Министарства просвјете и културе која су намијењена за обављање матичне дјелатности ових установа. Иако ове установе уредно извршавају своју матичну функцију, нередовно дозначавање средстава за ову намјену прави велике проблеме у обављању основних функција ових установа. Да би превазишле овај проблем, установе су за обављање матичних послова принуђене користити средства Града Приједора која су намијењена за обављање основне дјелатности. Овај проблем нарочито је изражен у Библиотеци гдје се планирана средства за текућу годину дозначе тек у наредној години.

Највеће препреке у несметаном раду ових двију установа је недостатак простора. Наиме, од 1987. године Библиотека је привремено смјештена у зграду Музеја гдје користи 144 квадратна метра простора. Ова „привременост” се одужила па је порастом музејских експоната и библиотечког фонда доведено у питање нормално обављање дјелатности ових установа.

Због смањеног простора Музеј је морао повући двије сталне поставке које иначе чине основу сваког музеја. Музејски експонати који нису изложени јавности као и да не постоје. Зато сталне поставке и чине срце сваког музеја и представљају мамац за домаће посјетиоце и госте.

Са 65.000 библиотечких јединца Библиотека је потпуно затрпана. Сви примјерци нису доступни читаоцима, јер се велики дио фонда налази ускладиштен. Складиште неактуелне грађе које се налази у дирекцији „Арцелор Митала” је попуњено. Нажалост, у овом складишту се налазе и обавезни примјерци који морају бити изложени. Због пренатрпаности простора увелико је смањен комфор корисника. Пролази између полица су толико уски да нису ни безбједни за посјетиоце и раднике. Слаба освјетљеност отежава избор књига, а књишка микро прашина чак угрожава и здравље радника.

Поред просторне скучености проблем представља и дотрајао кров који прокишњава. За санацију крова руководство је предузело одређене активности и нада се да ће са почетком нове грађевинске сезоне кренути у санацију.

С обзиром на обим програма, број експоната и књижни фонд, обје установе имају и проблем са недостатком стручних радника. У вези са овим питањем, више пута су се обраћали надлежном министарству, али до данас тај проблем није рјешаван.

Поред горе наведених проблема који представљају стварно оптерећење за квалитетно обављање законом предвиђених дјелатности, обје установе су у потпуности испуниле своје годишње планове рада, а у неким сегментима су урадиле и више од планираног што се може видјети из извјештаја који слиједи.

Културно-умјетничка друштва. Са 11 културно-умјетничких друштава и 2 удружења из области ликовне умјетности, Град Приједор спада међу водеће локалне заједнице у Републици Српској које плански и континуирано финансијски и организационо подржавају развој културног аматеризма у својој средини. Друштва су свој рад организовала кроз рад 42 секције које окупљају укупно 1.750 активних и 350 помажућих чланова. Значи, наша културно-умјетничка друштва окупљају укупно 2.100 чланова што износи 4,6% од укупног броја становништва Града Приједора. Овај проценат је у оквиру свјетског просјека публике која редовно посјећује позоришта у сваком граду на свијету. Овај податак потврђује да наша друштва озбиљно раде на омасовљењу и да квалитетним радом успијевају задржати чланство.

У 2015. години друштва су извела укупно 254 наступа, што је знатно повећање у односу на 2014. годину када је изведено 145 наступа. У просјеку је то више него сваки други

дан по један наступ. За припрему оволиког броја програма, друштва су одржала укупно 2.300 проба. Ако то подијелимо са бројем дана у години, добијемо податак да се на подручју Приједора сваки дан одржи око седам проба неких од секција друштава. Баш из овог податка се види да су друштва у потпуности остварила један од својих примарних задатака : окупљање и ангажовање младих у корисном кориштењу слободног времена.

Посебна вриједност у раду културно-умјетничких друштава је њихова повезаност са школама и мјесним заједницама у којим друштва дјелују. У прошлој години друштва су укупно одржала 55 наступа у мјесним заједницама Приједора. Активна сарадња са школама у припреми заједничких програма је и најбољи начин за поуну друштава новим чланством, а наступи у мјесним заједницама доприносе квалитету културног живота локалног становништва.

Једна од најзначајнијих сатисфакција у културном аматеризму и награда за напорне пробе током године су путовања и дружења са члановима других друштава. Ове активности држе чланове друштава на окупу и привлаче нове чланове. У прошлој години наша друштва су извела 25 гостовања у Босни и Херцеговини и 14 наступа у иностранству.

Поред ових друштава и удружења Град је подржавао и друге иницијативе из области аматеризма у култури. Без обзира на економске проблеме који потресају сваку локалну заједницу у Републици, Град Приједор није умањивао, већ је повећавао намјенска средства за финансирање културног аматеризма. У протеклој години, Град је из редовних средстава финансирао рад културно-умјетничких друштава са 82.000,00 км .Расподјела ових средстава вршена је према активностима друштава, узимајући у обзир број чланова, секција и наступа друштава.

Сагледавајући све аспекте услова у којима дјелују наша културно-умјетничка друштва, може се са сигурношћу тврдити да је њихова активност и квалитет изведених програма на веома високом нивоу. Све потешкоће у раду друштва превазилазе великим ентузијазмом својих чланова, што је и главна одлика аматеризма у култури.

Да је политика подршке друштвима и удружењима из области аматеризма у култури потпуно исправна, говоре и циљеви и садржаји програмских активности тих друштава и удружења. Готово свако друштво промовише и његује културну традицију народа са подручја наше локалне заједнице те развија мултикултралност и мултиетничност. Примајући у госте слична друштва из окружења и иностранства дају слику о Приједору као граду отворених врата, граду добрих и гостољубивих домаћина са богатом и квалитетном традицијом у умјетности и аматеризму у култури. Гостујући у иностранству наша друштва на најбољи начин представљају наш град на међународним фестивалима и појединачним наступима.

Најзначајнији ефекат рада културно-умјетничких друштава је окупљање великог броја младих који своје слободно вријеме не проводе на улици, већ на стотинама часова проба, гдје уз дружење постају социјализоване личности спремне за друштвено одговоран и користан рад.

Да горњи наводи почивају на чињеницама, а не на паушалним оцјенама, може се видјети из кратког прегледа активности друштава.

СКУД “ДР МЛАДЕН СТОЈАНОВИЋ” ПРИЈЕДОР

Српско културно-умјетничко друштво “Др Младен Стојановић” најбројније је друштво у Приједору које у шест секција окупља 645 активних и пет помажућих чланова. Најбројнија је фолклорна секција која, поред извођачког ансамбла, има и осам група млађег узраста. Друштво има једног стално запосленог радника и шест радника под уговором.

Све секције Друштва су одржале укупно 1.120 проба и извела 57 наступа. Најзначајнији властити програми које Друштво организује су Смотра дјечијег фолклора „Разиграна младост”, Смотра народног стваралаштва “Дани Младена” и “Васкршњи концерт”. Поред тога, Друштво редовно учествује на програмима у организацији Градске управе и друштава са подручја Приједора. Са циљем прикупљања етно-музиколошке грађе са подручја приједорског поткозарја, Друштво је организовало семинар “Народне игре са Козаре”.

Најзначајнији успјех Друштва у 2015. години је учешће на Међународном фестивалу фолклора “Фолк Кантаеде” у Португалу гдје је наступило чак 15 пута у 12 португалских градова.

СПЦПД “ВИЛА” ПРИЈЕДОР

Српско православно црквено пјевачко друштво “Вила” његује хорско пјевање изводећи црквене, духовне и класичне композиције домаћих и страних аутора. Окупља 111 чланова хорске секције који су сврстани у прву и другу поставу те поставу ветерана. Иако је Друштво у протеклој години задесила смјена генерација то се није осјетило у њиховим активностима. Одржали су укупно 140 проба и 39 наступа.

Највећи број наступа односи се на црквене потребе везане за редовне литургије, освећења и вјенчања. Овдје посебно треба истаћи наступе на Божићној и Васкршњој литургији.

Хор “Вила” се одазивао на позив Градске управе и наступао на манифестацијама које Организује Град. Истакнуте наступе имали су на Светосавској академији, концерту поводом Духова, Славе Града и на свечаном отварању 15. Међународног фестивала “Златна вила”.

У протеклој години “Вила” је остварила и гостовање у Француској, гдје је одржала успјешан и веома запажен цјеловечерњи концерт у Паризу.

КУД “ОСМАН ЦАФИЋ”, ПРИЈЕДОР

Културно-умјетничко друштво “Осман Цафић” свој рад је организовало у пет секција (фолклорна-три групе, музичка, драмска, хорска-двije групе и рецитаторска) у

којима окупља 150 активних и 20 помажућих чланова. У Друштву је запослено једно лице у сталном радном односу и два на хонорарном раду.

За припрему 25 програма изведених у 2015. години, секције Друштва су имале укупно 420 проба. Од програма које је Друштво само организовало истиче се манифестација “Златна цезва” којој је присуствовало око 500 грађана Приједора. Поред 11 наступа у Приједору иведени су и програми у мјесним заједницама Раковчани, Трнопоље и Козарац. Друштво се одазивало позивима за учешће на манифестацијама које организује Градска управа па је наступило у емисији “Љето на Сани” и “Приједорском културном љету”.

КУД „КОЗАРА”, ПРИЈЕДОР, ЧИРКИН ПОЉЕ

Друштво окупља 150 активних и 100 помажућих чланова који своју аматерску активност испољавају у пет секција: изворни мелос, фолклорна, музичка, драмско-рецитаторска и секција за израду народних рукотворина.

Друштво је организовало 22 наступа у протеклој години од којих посебно треба истаћи организацију валастите смотре под називом “Козара и пријатељи”, традиционални фестивал на којем је ове године учествовало још шест гостујућих друштава. Чланови друштва су гостовали у Словенији и Србији, а угостили су друштва из Зајечара и Јагодине. Највећи број наступа одржан је разним поводима по приједорским мјесним заједницама : Урије, Мраковица, Миљаковци, Паланчиште, Љекарице, Козарац, Пашинац и Миска Глава. Наступало се и у Оштрој Луци и Баљалуци.

Уз традиционални годишњи концерт, друштво редовно учествује на градским манифестацијама и добро сарађује са друштвима са подручја Приједора.

КУД “МИЛАН ЕГИЋ”, БРЕЗИЧАНИ

Културно-умјетничко друштво „Милан Егић” из Брезичана организовано је у четири секције : фолклорна (три групе), тамбурашки оркестар, женска вокална група и мушка вокална група. У овим секцијама ангажовано је 113 активних и 25 помажућих чланова. Од укупно 23 програма у 2015. години најзначајнији је наступ на Међународном фестивалу “Вијенац пријатељства” у Бјелорусији на којем је учествовало 27 фолклорних група из цијелог свијета. Поред тога, фолклорна група је наступила у Новом Саду у колу које је играло 12.000 хиљада играча и дала свој допринос обарању Гинисовог рекорда.

Једна од значајнијих манифестација у 2015. години је организација Републичке смотре фолклора на којој је учествовало шест фолклорних група из Републике Српске.

КУД “ОМАРСКА”, ОМАРСКА

КУД “Омарска” организовао је своје чланове у три секције : фолклорној, пјевачкој и музичкој. Укупан број активних чланова је 114, а Друштву помаже још 20 помажућих

чланова. У току прошле године секције Друштва су одржале укупно 95 проба. Друштво је извело 14 наступа, а ојачке групе из музичке секције саме су оствариле још 20 наступа.

Друштво традиционално одржава два властита, велика програма у Дому културе у Омарској. То су “Васкршњи концерт” на којем су уз домаћине учествовали и Друштво из Ламинаца и Дјечији вртић “Палчић” из Омарске те “Новогодишњи концерт” уз учешће КУД-а “Кнешпоље” из Кнежице.

КУД “КОЗАРА”, КОЗАРАЦ

Културно-умјетничко друштво “Козара” из Козарца свој рад одвија кроз четири секције са 127 активних и 44 помажућих чланова. У протеклој години, секције су одржале укупно 144 пробе.

Најзначајнија властита манифестација које је Друштво организовало је “Шеста смотре фолклора - Козарац 2015.”

КУД “САНИЧАНИ”, ПРИЈЕДОР, САНИЧАНИ

Културно-умјетничко друштво “Саничани” са својих 80 активних и 50 помажућих чланова ради у четири секције : фолклорна, изворна, народне рукотворине и рецитаторска. Друштво традиционално организује “Васкршњу туцијаду”, “Саничанске игре” и годишњи концерт. У сарадњи са Основном школом “Бранко Радичевић” учествује у школским приредбама за Савиндан, Дан Школе и испраћај деветих разреда.

КУД “ЧИГРЕ” – ЋЕЛА, ПЕТРОВО

Друштво “Чигре” своје чланове је организовало у пет секција: фолклорну, плесну, рецитаторску, драмску и хорску. У рад ових секција укључено је укупно 50 активних и 50 помажућих чланова који су у прошлој години одржали 11 наступа за чију припрему им је било потребно 150 проба.

КУД “КОЗАРА” – ДОЊА ЉУБИЈА

КУД “Козара” из Доње Љубије, са 100 активних и 10 помажућих чланова, организовано је у пет секција: фолклорна, музичка, стонотениска, шаховска и ликовна. За припрему 14 изведених програма Друштво је одржало укупно 262 пробе. Овдје су урачунати и тренинзи стонотениске и шаховске секције.

Најзначајнији програм у прошлој години је организација традиционалне Смотре фолклора “Чаршијске ноћи” на којима су учествовала друштва из Ласиња (Хрватска), Тузле, Зенице, Витеза и Трнопоља.

КУД “БРДО” – ХАМБАРИНЕ

Културно-умјетничко друштво “Брдо” Хамбарине је најмлађе друштво на подручју Приједора и још се бори са почетним проблемима који се највише огледају у финансирању

рада па им је најсталнији приход дотација Града Приједора. Поред оваквих услова Друштво је успјело окупити 58 редовних и 25 помажућих чланова који су у прошлој години одржали 92 пробе и наступили у 11 програма.

УДРУЖЕЊЕ ЛИКОВНИХ УМЈЕТНИКА ПРИЈЕДОР

Удружење ликовних умјетника Приједор броји 35 чланова, академских сликара. Основна активност Удружења у прошлој години је била реализација мурала из пројекта “Приједор град мурала”. На конкурс се пријавило 85 радова, а изабран је и реализован рад под шифром “Врт”, реномираног аутора из Берлина Раула Опрее.

У Музеју Козаре Удружење је организовало самосталну изложбу свога члана, академског сликара Месуда Хоџића коју је посјетио велики број наших суграђана. Чланови Удружења су својим дјелима успјешно представљали Град Приједор на колективним изложбама широм Европе, као и на неколико ликовних колонија, симпозијума и арт лабораторија.

Садржај културних дешавања у граду Приједору на једном високом нивоу, посебно када се узме у обзир да у граду Приједору постоји манифестација Културно љето, која се редовно одржава сваке године од 01.06.-01.09., у оквиру које се реализује разноврстан културни програм, и у којем млади имају веома велико учешће.

Иако је садржај културних дешавања у граду Приједору на једном високом нивоу, оно што недостаје култури, а и младима у граду Приједору јесте један мултифункционалан центар као што је Културни центар или Омладински центар и у оквиру којих би се могле реализовати различите културно омладинске активности.

Табела 26: Календар одржавања традиционалних културних манифестација на подручју града Приједора

Рб	НАЗИВ МАНИФЕСТАЦИЈ Е	Вријеме одржавањ а	Ниво и ранг	Извршни организо р	Начин финансирања
1.	Светосавска академија	26. јануара	локални	Град Приједор	Град Приједор
2.	МЕЂУНАРОДНИ ФЕСТИВАЛ ХОРОВА “ЗЛАТНА ВИЛА”	12 - 13. маја	републички и међународни	Град Приједор (Орг. Одбор)	Град Приједор министарство -спонзори
3.	Свечана академија поводом Дана Града	16. маја	локални	Град Приједор	Град Приједор
4.	Приједорско културно љето	од краја јуна до	локални	Град Приједор	Град Приједор -спонзор и -донатори

		краја августа			
5.	Ликовна колонија “Сретен Стојановић”	од 7 – 13. августа	републички и међународн и	Град Приједор (Орг. одбор)	Град Приједор спонзор и донатори
6.	Књижевни сусрети на Козари	22 - 23. септембар	републички и међународн и	Град Приједор сусједне општине Орг.одбор	Град Приједор Минист.просв . сусједне општине

4.7.3 Спорт

Заступљеност спорта на подручју Града Приједора је изузетно значајан елемент у развоју младих, како у основним и средњим школама, тако и уопште. Спорт у Приједору већ цијели вијек је дио живота. Почело се са лоптом за фубал, затим лоптом за хазену (рукомет), тениском лоптицом, која је донесена као сувенир у наше крајеве. Спортски су спонтано долазили један за другим и освајали ове просторе, зависно од популарности у ужем или ширем окружењу. Трају до данас, неки дуже, неки краће, али уз стални раст спорташа, спортских успјеха, али и инфраструктуре која их прати.

Одлуком о Буџету Града Приједора за 2016. годину, одређен је износ за финансирање спортских клубова и спортских удружења на подручју града у износу 1.305.000,00 КМ.

У граду Приједору постоји много спортских клубова кроз које се реализују спортске активности, и то у слиједећим спортовима:

ФУДБАЛ

Најзаступљенији спорт у Приједору, који се игра готово стотину година је фудбал. Презентован је са тринаест клубова и више школа фудбала са великим бројем младих фудбалера и оних који ће то бити. Сви приједорски фудбалски клубови су у систему такмичења од Премијер лиге Босне и Херцеговине до Пете лиге Подручног фудбалског савеза Приједор. Наиме због више фактора неколико фудбалских клубова нису у систему такмичења, искрено се надајући да је ова пауза привременог карактера, те да ће у наредној сезони бити заступљени у некој од наведених лига. Треба напоменути да се тренутно не такмиче ОФК “Приједор”, ФК “Љубија” из Љубије, ФК “Тукови” из Тукова, те ФК “Трнопоље” из Трнопоља.

Фудбалски клубови:

1. **ФК “Рудар-Приједор” Приједор.** Премијер лига Босне и Херцеговине (сениорски тим), Прва лига ФС РС, Омладинска лига БиХ група “запад” (кадети и јуниори), Омладинска лига ФС РС група “запад” (пионири и предпионири), Лига младих ПФС ПД (пионири и кадети). Регистровано 160 играча.

2. **ФК “Омарска” Омарска**, Друга лига ФС РС, Омалдинска лига ФС РС група „запад”, (кадети и пионири), регистрован 81 играч.
3. **ФК “Брдо” Хамбарине**. Регионална лига ФС РС група “запад” (кадети и пионири), регистровано 95 играча.
4. **ФСА “Приједор” Приједор**, Регионална лига ФС РС група „запад”, Лига младих ПФС ПД (пионири и кадети). Регистровано 79 играча.
5. **ФК “Радник-Урије” Приједор**, Четврта лига ПФС Приједор, Омладинска лига ФС БиХ група “запад” (кадети и јуниори), Омладинска лига ФС РС група “запад” (пионири и предпионири). Регистрована 102 играча.
6. **ФК “Гомјеница” Приједор**, Четврта лига ФСП Приједор, Лига младих ПФС ПД (кадети). Регистровано 65 играча.
7. **ФК “Мраковица” Козаруша**, Четврта лига ФСП Приједор, Лига младих ПФС ПД (кадети). Регистрована 74 играча.
8. **ФК “Козара” Доњи Орловци**, Четврта лига ФСП Приједор, Лига младих ПФС ПД (кадети). Регистровано 49 играча.
9. **ФК “Слога” Ракелићи**, Четврта лига ФСП Приједор, Лига младих ПФС ПД (пионири). Регистрована 53 играча.
10. **ФК “Берек 1975” Приједор**, Четврта лига ФСП Приједор, Лига младих ПФС ПД (кадети). Регистровано 67 играча.
11. **ФК “Братство” Козарац**, четврта лига ФСП Приједор, нема такмичарску селекцију дјецe. Регистровано 46 играча.
12. **ФК “Брзи” Буснови**, четврта лига ФСП Приједор, Лига младих ПФС ПД (кадети). Регистрована 74 играча.
13. **ФК “Расавци” Расавци**, Пета лига ФСП Приједор, Лига младих ПФС ПД (пионири). Регистрована 74 играча.

РУКОМЕТ

Женски рукометни клуб “Мира”, у сезони 2014/2015 године, освојила је треће мјесто у Премијер лиги Босне и Херцеговине, затим друго мјесто у Купу Босне и Херцеговине и освајач Купа Републике Српске. Овај резултат је клубу отворио врата европских такмичења. Међутим овакво једно европско такмичење тражи велика финансијска средства, што овај високо трофејни клуб ове године на жалост није могао испоштовати.

Рукометни клуб “Приједор”, након доста доброг пласмана у Премијер лиги Босне и Херцеговине у сезони 2014/2015. године, остварио је шесто мјесто са амбицијама да у наредној сезони 2015/2016. оствари улазак у Челенџ куп.

КОШАРКА

Дворански клубови су заступљени са Кошаркашким клубом „Приједор, Женским кошаркашким клубом “Младост” и Кошаркашким клубом “Хунтерс”.

Кошаркашки клуб “Приједор” већ дуго низ година се такмичи у Првој лиги Републике Српске и може се констатовати да је увјек за један корак краћи у такмичењу за

улазак у Премијер лигу Босне и Херцеговине. Млађе категорије се такмиче, такођер у Првој лиги РС у свим категоријама.

Женски кошаркашки клуб “Младост” након изласка из Премијер лиге Босне и Херцеговине, се успио консолидовати и наставити првенствене утакмице у Првој лиги Републике Српске за жене, те учествовати у Купу Републике Српске. Млађе категорије, пионирке, кадеткиње и јуниорке такмиче се у Првој лиги Републике Српске.

Кошаркашки клуб “Хунтерс” је далеко млађи клуб од горе наведених, но и поред тога је успио да избори своје мјесто на кошаркашкој сцени града Приједора, па се тако једну сезону такмичио у Лиги младих Босне и Херцеговине, али нису имали екипу за лигу Републике Српске .

ТЕНИС

Тениски клуб “Др Младен Стојановић” на својим отвореним и једном затвореном терену већ тринаести пут за редом организује ИТФ Футурес турнир, а у скопу 43. Меморијала Др. Младена Стојановића, као и једанаести ЕТА турнир ((турнир за млађе категорије), те велики турнир ветерана, са учешћем тенисера из више земаља. Тенис клуб из Улице Српских Великана са великим бројем узрасних категорија такмичи се на републичким и БиХ првенствима са запаженим успјесима, који су поткрепљени бројним пехарима, медаљама и признањима. Ова година је прошла у првих стотину бијелих година играња тениса.

СТОНИ ТЕНИС

За овај клуб можемо једноставно рећи да Премијер лига Босне и Херцеговине не може функционисати у стоном тенису без клуба из Приједора.

У прилог овој констатацији стоји чињеница да титула првака Босне и Херцеговине у Премијер лиги често остаје у нашем граду, а уз ову титулу су и бројни пехари и медаље са турнира ван граница Босне и Херцеговине.

Ови резултати су допринијели јединственој прилици да клуб учествује на међународној сцени, за шта се клуб већ увелико припрема, свакако уз подршку локалне заједнице.

ОДБОЈКА

Одбојка је дуги низ година у нашем граду била спортска грана која се играла на часовима физичке наставе, да би уз помоћ љубитеља овога спорта никао и први одбојкашки клуб ,Одбојкашки клуб “Приједор” спреман је за такмичења, али и за добре резултате, што

је у првим данима рада и имао. Међутима, као и већина спортова уз недостатак средстава и смањеног ентузијазма, клуб полакао пада у заборав и престаје са радом.

Међутим, након вишегодишње паузе група младих ентузијаста основала нови одбојкашки клуб, под називом “Вожд” који се одмах укључио у систем такмичења, Друга лига Републике Српске. Након неколико година учествовања у поменутој лиги, клуб је због недостатка финансија напустио такмичење у сениорској екипи и базирао свој рад на млађим категоријама.

Један дио оснивача помињаног одбојкашког клуба “Приједор” поново региструје клуб и обнавља рад и укључује се у Другу лигу Републике Српске са сениорском и млађом екипом. Већ традиционално организују једном годишње одбојкашке турнире у дворани “Младост”, те гостују на другим турнирима у БиХ и окружењу. Циљ клуба је улазак у Прву лигу Републике Српске.

БОРИЛАЧКИ СПОРТОВИ

Уз већ побројане спортске клубове и спортска удружења су и борилачки спортови, разврстани у више грана, као што су карате, тае квон до, кик бокс, бокс, аикидо, џудо. Ови клубови се такмиче на нивоу Републике Српске и Босне и Херцеговине, те на више међународних такмичења, а све у зависности од финансијских средстава, тако да на тај начин зависи њихов одлазак на такмичења и остваривање запажених резултата.

Уз већ побројане клубове у Премијер лиги БиХ морамо напоменути да боксерски клуб “Родић-Приједор” није више члан ове лиге, због финансијске ситуације лига не функционише, па се наш клуб такмичи у боксерској лиги Републике Српске.

Шодан- карате клуб је у протеклој години остварио низ значајних резултата на плану карате спорта, као нпр. учешће на Купу Зворника и Бања Луке, те у Вишеграду одржали репрезентативне тренинге за одлазак у Италију на куп нација (три члана овога клуба су чланови репрезентације). У Источном Сарајеву одржано Првенство Републике Српске за сениоре са добрим резултатима. Надаље, слиједи јако добри резултати на Теслић опен-у, меморијал Рајка Црнобрње - Нови Град . У току године одржано је више кампова и семинара везано за карате спорт, те купова за разне категорије.

Карате клуб “Рудар-Целпак” је учесник ове године на три турнира и званичном првенству РС у ВКФ асоцијацији у млађим категоријама, те полагање за жуте, оранж и зелене појасеве. Надаље је организована припрема за полагање других појасева и припрема за полагање тренерских и судијских звања.

Џудо клуб “Козара-Жељезничар” има чиме да се похвали у овој години спорта, члан овога клуба Панић Драгиша освојио је треће мјесто на сениорском првенству Републике Српске, док је сениорка Дајана Вукелја освојила такођер треће мјесто. На међународном првенству у Требињу освојена су нова побједничка мјеста од првог до трећег, те низ побједничких мјеста у више купова и турнира.

Џудо клуб “Приједор” је у 2014. години освојио 83 медаље и то: 38 златних, 23 сребрне и 22 бронзане. Уз ове медаље је свакако битан податак да је клуб освојио прво мјесто екипно на ѓудо турниру у Шипову. Сви ови резултати су освојени на првенствима Републике Српске и Босне и Херцеговине, те међународним ѓудо турнирима у свим узрасним категоријама.

Клуб борилачких спортова “Рудар” је у прошлом периоду остварио низ побједа у овом изузетно атрактивном такмичењу у више варијанти. Овај клуб борилачких спортова има и женске чланове, које постижу такођер запажене резултате на више кик бокс манифестација од Тешња, Бос. Крупе, до Отвореног првенства Републике Српске, преко Приједор опен-а заједно са осталим приједорским кик бокс клубовима, уз изузетно велики број освојених медаља у свим категоријама.

Кик бокс клуб “Приједор”, је у протеклој сезони учествовао на седам ревија и четири државна првенства, а забиљежили су 19 побједа. На овим такмичењима су учествовали кадети, кадеткиње, јуниори и јуниорке, те сениори и сениорке. Сениори и сениорке су остварили најбоље резултате. Учешће је и ове године било на Међународном кик бокс кампу у Њемачкој у трајању од пет дана.

Те кван до клубови су: **Те кван до “Љубија”** и **Те кван до “Козара”** су веома успјешни клубови у својим такмичењима, с тим да Те кван до “Љубија” његује обуку младих такмичара и учествује на великом броју опен и позивних турнира, како у Републици Српској и БиХ, те и на истим у окружењу. За разлику од млађег клуба, Те кван до “Козара” учествује са сениорском екипом на угледним турнирима, као и на Првенству Републике Српске и Босне и Херцеговине. Оба клуба су трофејна.

Требало би напоменути да је тренер Те кван до “Љубија” изабран за члана куће славаних у Лас Вегасу у Сједињеним Америчким Државама, што је велика част не само за клуб, већ и за град Приједор.

КУГЛАШКИ СПОРТ

Након вишегодишњег мировања, Куглашки клуб “Рудар” је уз подршку локалне заједнице поново обновио свој рад, уврстио се у систем такмичења. Обзиром да клуб нема услове за тренирање (немају стазу за куглање), исти тренинге одржавају у Бања Луци, гдје одигравају мечеве као домаћини.

Обзиром да са оваквим условима није могуће постићи боље резултате, када се изгради нова куглана, тада ће се све ово искуство показати добрим резултатима.

РОНИЛАЧКИ СПОРТ

Ова спортска грана је мало заступљена у медијима као спорт, већ више као догађај када је стурчност ронилаца неопходна у неким другим не спортским догађајима. Наиме, ови спортисти, не само да учествују у веома захтјевним спортским дисциплинама, већ освајају и вриједна признања за свој рад и ентузијазам, а сами из скромности то не истичу, сматрајући да је њихова присутност у ванредним ситуацијама сама довољна за себе. Уједно,

сваке године клуб организује обуку млађих ронилаца по свјетским стандардима, а у сарадњи са Савезом за подводне активности Републике Српске и ронилачким клубом “Бук” Бања Лука и “Гњурац” из Лакташа.

Током 2014. године Ронилачки клуб “Сана” постао је богатији за још једног самосталног рониоца, односно вођу роњења (категирија ПЗ). Вођа роњења мора посједовати возачку дозволу за чамац, сертификат за руковање компресором и сертификате о оспособљеност за пружање прве помоћи

АТЛЕТИКА

Приједорски атлетичари и поред чињенице да је заинтересованост младих за овај спорт у благом паду, постижу изузетно запажене резултате, како на нивоу такмичења у Републици Српској тако и на такмичењима у Босни и Херцеговини. Морамо напоменути да се клуб такмичи и ван граница Босне и Херцеговине, а свакако је атлетски митинг у Словенији, град Бовец, мјесто гдје наши атлетичари освајају бројне медаље и признања, па тако и ове 2014. године са бројним медаљама и признањима. У прилог томе говори да је пионирска такмичарка атлетског клуба Ања Требовац као пионирка учествовала у свјетским играма младих у Турској и освојила четврто мјесто, а да је трчала на балканском првенству за старије јуниорке у Грчкој и освојила пето мјесто. Иначе ова млада такмичарка је првакиња Републике Српске и Босне и Херцеговине у категорији пионира и јуниора.

Мирко Цвијић је првак Републике Српске и Босне и Херцеговине, као репрезентативац БиХ учесник је свјетских игара младих у Турској-пето мјесто, и Божидар Вујић, репрезентативац БиХ и првак Републике Српске и Босне и Херцеговине, учесник балканског првенства у Грчкој-пето мјесто.

У организацији Атлетског клуба “Приједор” уз Град Приједор и бројне спонзоре и донаторе организује се и велика атлетска манифестација на којој учествује атлетска елита из више земаља Европе, гдје и наши млади атлетичари заузимају високо позиционирана мјеста.

АЕРО СПОРТ

На другој страни, а као трећа велика манифестација, такођер међународног карактера је 20. Петровдански падобрански куп, који окупља велики број учесника из више земаља из окружења и шире. Петровдански падобрански куп је у званичном европском бодовању, а настојања су да прерасте у званични европски ФАИ куп, што много јачи клубови нису успјели добити, а нашем Аеро клубу „Приједор” је пружена сва подршка од званичних институција, као би овај куп достигао врхунац у овој грани спорта.

Уз Петровдански падобрански куп је јако значајно традиционално такмичење у организацији Аеро клуба “Приједор” и Бланик такмичење (једрилице) са великим бројем посада и такмичара, такођер међународног карактера, те такмичење моторних пилота “авио рели” са десетак редовних авио посада.

Овдје треба напоменути да је велико интересовање за ова такмичења, а да су сва досадашња прошла без и једне погрешке, што је резултат квалитетног и озбиљног рада свих чланова клуба.

Клуб ради у три секције, пилотска, падобранкса и моделарска. Ове године клуб је равноправно постао учесник ИПА фонда, а то му даје могућност изградње новог хангара за авион, те иградњу нове, бетонске полетно –слетне писте, што је у догледно вријеме на програму овога фонда.

СТРЕЉАЧКИ СПОРТ

Када говоримо о стрелачком спорту онда је ријеч о стрелачком клубу “Соко”, а могли би рећи да се ова грана спорта вратила на борилачке терене, стрелане, након дугог низа година одсуствовања и за кратко вријеме чланови овог клуба су остварили низ запажених резултата, како на територији БиХ, тако и на међународним такмичењима.

Пошто је “лед пробијен” формиран је други стрелачки клуб, са другим реквизитима ((лук и стријела), тако да интересовање и за овај спорт је у порасту, мада је клуб нов, као и сам спорт у нашем граду, али уз подршку енузијаста, можемо очекивати и такмичарске резултате у наредном периоду.

ПЛАНИНАРСКА ДРУШТВА

Планинарска друштва су заступљена са четири клуба, од којих је ПД “Клековача” најмасовије друштво, а за свој рад је од предсјеника Републике Српске добило орден Његоша другог реда за унапређење спорта. Планинарска друштва “Превија” и СПАК “Паук” су у својим активностима определијелена за алпинистичке подухвате, те њихови чланови учествују у експедицији Републике Српске у освајању највиших врхова широм свијета, те Планинарско друштво “Мраковица” из Козарца такођер са великим бројем чланова и великим бројем активности.

Уз ову групу планинарских друштава придружио се и клуб екстремних спортова “Албатрос”, који у циљу имају изградњу вјештачке стијене, на којој би се показивала и вршила обука у екстремном пењању, а све у циљу едукације и поромоције ове врсте спорта.

ШАХ

Када је ријеч о шах клубовима, тренутно у Приједору је активан Шах клуб “Рудар” члан Премијер лиге Босне и Херцеговине, како у мушкој, тако и у женској конкуренцији. Мада је клуб без својих просторија, резултати рада и такмичења су евидентни, што показују и многи пехари и медаље са разних такмичења и турнира.

Када је у питању спортска инфраструктура, у граду Приједору постоје слиједећи спортски објекти:

1) ГРАДСКИ СТАДИОН

Градски стадион се налази у центру града (мало који град има такву локацију фудбалског игралишта), са површином од 2 ХА.

Стадион користи ФК “Рудар-Приједор” - а служи и у друге сврхе (тренинзи и такмичења атлетичара, кондиционе припреме других спортиста, те рекреативно кориштење атлетске стазе). Завршена је у потпуности источна трибина.

Травната површина овог игралишта је у потпуности обновљена, од дренаже до траве, како би за наредну сезону у Првој лиги Републике Српске били задовољени сви критерији. Како би стадион изгледао што боље и функционалније , потребно је урадити нову атлетску стазу са шест трака, како би задовољила и међународне норме.

2) ФУДБАЛСКИ СТАДИОН “ПОЉАНА”

Стадион “Пољана” је површине преко 1 ХА, а површина самог травнатог дијела игралишта је димензија 90х60 метара. Игралиште је ограђено и исто је у задовољавајућем стању, као и сам травнати дио терена. Трибине могу примити око 500 гледалаца. Свлачионице и други пратећи садржаји доведени су реконструкцијом или потпуном измјеном дотрајалих садржаја у исправно стање. Обновљене су бочне трибине, у потпуности урађена ограда око стадиона, посјечено растиње које је нарушавало сам изглед игралишта. На самом улазу у стадион је направљена нова капија и благајна, те расвјета око игралишта за ноћне тренинге и утакмице. Ово игралиште користи ОФК “Берек”. Исто је било оштећено у поплавама.

3) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ У ОМАРСКОЈ

Фудбалско игралиште у Омарској користи ФК “Омарска” из Омарске. (члан Друге лиге РС). Површина овог спортског објекта је 2 ХА, а димензије травнатог дијела су 90х60 м. Травнати дио игралишта задовољава, око игралишта је челична ограда, трибине су урађене на западној страни, док су на источној импровизоване. Пратећи објекти задовољавајући. Клубске просторије су реновиране, заједно са свлачионицама и купатилима за играче. Уз постојећи је изграђен нови објекат за потребе клуба, но исти је само покривен, тако да би била потребна извјесна финансијска средства за довршетак објекта, те стављање истог у функцију и намјену.

4) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ У ТРНОПОЉУ

Фудбалско игралиште у Трнопољу користи се за тренинге и одржавање утакмица ФК “Трнопољ” из Трнопоља, члан четврте лиге. Површина овог спортског терена је 3 ХА, а травнати дио терена је димензија 90х60м. Травнати дио терена задовољава критерије за одржавање утакмица. Око игралишта је новоизграђена жељезна ограда висине 2,2 метра. Помоћне просторије нису изграђене, тако да се исте користе од сусједне основне школе “Тирило и Методије”.

5) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ У ДОЊИМ ОРЛОВЦИМА

Корисник овог игралишта је ФК “Козара” из Доњих Орловаца, члан четврте лиге РС. Игралиште је димензија 90х60 а цијела површина објекта се простира на 1 ХА. Травнати терен је у задовољавајућем стању, игралиште је ограђено, без трибина, а са постављеним кабинама за резервне играче и делегате, те са свлачионицама, тушевима и санитарним чвором.

6) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ У САНИЧАНИМА

Фудбалско игралиште у Саничанима користи ФК “Слога” из Ракелића, члан треће лиге РС. Игралиште се простире на површини од 3 ха, а димензије самог травнатог дијела терена је 110 x 50 метара. Травнати дио је задовољавајући, објекат нема трибине, добар дио је ограђен са кабинама за резервне играче и делегате, као и свлачионице, док остали дио пратећег садржаја испуњава минималне услове.

7) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ “ГОМЈЕНИЦА ЦЕЛПАК”

Овај фудбалски терен користи ФК “Гомјеница-Целпак” из Гомјенице, члан Регионалне лиге РС. Површина на којој се простире овај спортски објекат је 1ХА, а димензије самог травнатог терена су 90 x 60 метара. Стање травнатог дијела игралишта је задовољавајуће, објекат ограђен металном оградом, урађене кабине за резервне играче и делегате, док су остали пратећи објекти у изградњи. Статус овога игралишта није ријешен.

8) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ У ТУКОВИМА

Фудбалско игралиште у насељу Тукови користио је истоимени клуб ФК “Тукови”, а који је био члан четврте лиге РС, тренутно се не такмичи. Игралиште се простире на површини већој од 1 ХА, а сам терен је димензија 90 x 60 метара. Травнати дио игралишта задовољава својом квалитетом, око игралишта је жичана ограда, којој је потребна реконструкција. Овај спортски објекат нема трибине, нема свлачионице (користе се просторије Мјесне заједнице), а кабине за резервне играче и делегате су у добром стању.

9) ФУДБАЛСКИ СТАДИОН У ЉУБИЈИ

Фудбалски стадион у Љубији користио је ФК “Љубија” из Љубије, док је био члан четврте лиге РС, тренутно се не такмичи. Стадион обухвата површину већу од 1 ха, док је сам травнати терен димензија 120 x 90 метара. Травнати дио објекта је у задовољавајућем стању, иза голова је заштитна мрежа, ограду око стадиона би требало у већој мјери поправити. Свлачионице и остале помоћне просторије овога клуба су реновиране, тако да могу задовољити својом формом и функционалношћу. Трибине овога стадиона су у добром стању и могу примити око 200 гледалаца.

10) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ У ГОРЊОЈ ДРАГОТИЊИ

Фудбалско игралиште у Горњој Драготињи користио је ФК “Каран”, који није активан. Простире се на површини од 1 ХА, док је димензија терена 92x56 метара. Травнати терен је задовољавајући. Игралиште нема трибине, нема адекватне ограде око игралишта. Остали пратећи садржаји су такођер импровизовани или се користе просторије друштвеног дома, те је исте потребно урадити и довести објекат у задовољавајуће стање и функционалности.

11) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ У РАСАВЦИМА

Фудбалско игралиште у Расавцима користи ФК “Расавци” из Расаваца, члан треће лиге РС. Ово игралиште се простире на површини од 76 ара, док су димензије травнатог дијела игралишта 90 x 60 метара. Травнати терен је у добром стању, ограда је из голова, док игралиште нема трибине, а кабине за резервне играче и делегате су наткривене. Свлачионице и остали садржаји су у функцији и задовољавају минималне услове. У току су радови на изградњи властитих просторија за више намјена.

12) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ У БУСНОВИМА-ТОМАШИЦИ

Фудбалско игралиште у Бусновима - Томашици користи ФК “Брзи”, члан треће лиге РС. Игралиште се простире на површини од 246 ари, док су димензије травнатог дијела 90x60 метара. Травнати дио терена је задовољавајуће квалитете, са дренажом терена, помоћни објекти су у функцији.

13) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ У КОЗАРЦУ

Ово игралиште користи ФК “Братство” из Козарца, члан Регионалне лиге РС. Игралиште се простире на површини од 68 ари, димензија игралишта је 90 x 60 метара. Травнати терен је задовољавајући, око игралишта је жичана ограда, игралиште има кабине за резервне играче и делегате, а завршене су и свлачионице и остали пратећи садржаји.

14) ФУДБАЛСКО ИГРАЛИШТЕ ФК „БРДО” ХАМБАРИНЕ

Игралиште је ограђено арматурном жицом (офарбано), травнати дио је у веома добром стању. У току је у потпуности завршетак радова на изградњи клупских просторија, свлачионица и туш кабина, као и припреме на уређењу помоћног игралишта. Такођер, треба напоменути да су у фази изградње трибине и остале клупске просторије. У поплавама 2014. године игралиште и просторије клуба су биле у потпуности под водом и након повлачења воде видљива су велика оштећења и штете на објекту и игралишту.

Уз постојеће, горе набројане и описане спортске стадионе и игралишта, потребно је напоменути да се на подручју Града Приједор налази још дванаест фудбалских терена, који су запуштени, а и један број клубова, који су користили те терене више не егзистира. То су: игралиште “Тргопродаје”, игралишта у Козаруши, Ризвановићима, Брезичанима, Волару, Бишћанима, Чаракову, Хамбаринама, Марићкој, Пухарској, Чиркин Пољу и Раковчанима.

15) РУКОМЕТНО ИГРАЛИШТЕ -ЉУБИЈА

Ово отворено рукометно игралиште користила је друголигашка екипа РК “Рудар-Подгрмеч” из Љубије, а простире се на површини од 12 ари, а димензије самога терена су 40 x 20 метара. Игралиште, као и остали садржај су реконструисани, од замјене жичане ограде око објекта, расвјете, поправак трибина, новог пресвлачења терена, до поправки и санације свлачионица и купатила. Игралиште на својим трибинама може примити око 300 гледалаца. Осим играча поменутог клуба, игралиште користе и ученици сусједне школе за активности из физичког васпитања.

16) САЛА ЗА СТОНИ ТЕНИС

Ове просторије користи стонотениски клуб “Приједор” из Приједора и приватно су власништво, површина истог је 230 м², без трибина, али сала може примити око 50-так гледалаца и служи углавном за тренинге, те својим осталим садржајем задовољава својој намјени. Објекат се налази у Улици Војводе Степе 128 А.

17) ТЕНИС ИГРАЛИШТЕ

Тениско игралиште користи ТК “Др Младен Стојановић” простире се на површини од 34 ара и 132 м². Овај спортски објекат је за сада у потпуности отвореног типа и има пет терена насутих мљевоном циглом, ограђен металном оградом. Тениски терени имају расвјету за

ноћно тренирање или одигравање мечева и у функцији је, трибине су такођер оспособљене и реновиране (од задњег извјештаја до данас), док су службене просторије у приличној мјери реновиране и доведене до своје потпуне намјене (свлачионице, тушеви и санитарни чвор, као и заједничка просторија на спрату овога објекта). Веома битно напоменути да је овај клуб и не само тенис клуб, већ и град Приједор добио репрезентативну затворену салу за тенис, која се може користити по потреби и за неке друге спортове.

18) АЕРОДРОМ

Тренутно стање овога спортског објекта је задовољавајуће. Ограда је оштећена или је нема, али постоји канал за спречавање уласка возила на писту. Опремљен је са потребним смјештајним капацитетима неопходним авионима и једрилицама и испуњава услове за организовање такмичења у падобранству, једриличарству и моторној пилотажи републичког и међународног значаја. Кроз пројект “ИПА ЦАН” изграђен је нови хангар. Овај спортски објекат користи Аеро клуб “Приједор”, а простире се на површини од 31 ХА.

19) СПОРТСКА ДВОРАНА “МЛАДОСТ”

Спортска дворана “Младост” је једина већа спортска дворана у Граду Приједор и простире се на 30 ари , док је сама површина дворане 5000 м2. Дворана је више пута фазно реновирана, тако да се може констатовати да је њено стање задовољавајуће и може задовољити критерије за већа такмичења. Прошле године свлачионице су у потпуности реновиране. Трибине у дворани (у великој сали), могу примити око 1100 гледалаца. Дворану користи више клубова: РК “Приједор”, ЖРК “Мира”, КК “Приједор”, ЖКК “Младост”, Карате клуб “Шодан”, Карате клуб “Рудар-Целпак”, ОКИ “Козара” , а у току школске године исту користе и ученици средњих школа, као и рекреативци. Уз велику салу је и мала сала, која се користи за тренинге поједних клубова, те анекс дворане са малом салом у којој је теретана, као и неколико канцеларија, које служе једним дијелом за потребе дворане, док друге користи рукометни и фудбалски савез Приједора.

ОСТАЛИ ОБЈЕКТИ И ТЕРЕНИ

На планини Козари су и два планинарска дома и то планинарски дом на Котловачи при Планинарском друштву “Клековача”, који је у току рата готово потпуно уништен.

Задњих неколико година врши се обнављање дома и приводи његовој ранијој намјени, те планинарски дом на Превији, чији је домаћин ПД “Превија” која је уз постојећи дом изградила други, већи и функционалнији објекат за већи број планинара и заљубљеника у планине.

Свакако је потребно споменути и Спортско-рекреативни центар “Козара” на Козари, који је још у фази реконструкције и изградњи смјештајних капацитета. До сада су урађени скијашки терени са савременим жичарама и по свом садржају пружа могућности за организовање припрема и такмичења у зимским спортовима, као и физичке припреме спортиста и у другим спортовима, али и у другим годишњим добима. Изграђени и терени за кошарку, фудбал, одбојку и слично.

Годишњи календар традиционалних спортских манифестација града Приједору у 2016. години :

1. Међународне традиционалне уличне трке (у склопу прославе дана Града Приједор),

2. Међународни традиционални тениски меморијал “Др. Младен Стојановић” као и XI АТП Фугурес “Приједор 2016.” као и IX ЕТА Турнир за узрасте до 12 година (одржава се крајем маја и почетком јуна мјесеца);
3. Међународни Петровдански падобрански куп “Приједор 2016.” (одржава се почетком јула мјесеца).
4. Бланик клуп (једриличари) уз учешће већег броја такмичара из више земаља.

Резултати Истраживања потреба и проблема младих у граду Приједору, 2016. година, који су релевантни за област – слободно вријеме, култура и спорт:

- 39,12 % младих истиче да понекад чита књиге,
- 37,92 % младих наводи да често гледа телевизију,
- 31,14 % младих наводи да се понекад баве спортом,
- 73,65 % младих испитаних младих истиче да често користе интернет,
- 10,18 % младих наводи да често играју игрена срећу, а 23,35 % ријетко,
- 33,33% младих често излази у кафиће/дискотеке, а 40,72 % понекад,
- 45,31 % младих понекад проводи вријеме у природи,
- 31,74 % ријетко обавља волонтерске активности,
- 31,34 % младих истиче да постоји велика потреба за културним центром,
- 42,12 % младих истиче да постоји велика потреба за омладинским центром,
- 58,28 % младих истиче да постоји велика потреба за спортским теренима.

5 СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

5.1 Стратешки циљ 1: Унаприједити запошљивост младих

Као што је у анализи проблема наведено, можемо уочити да се као основни узроци ограничене запошљивости младих могу означити:

- неусклађеност образовног система са потребама тржишта рада,
- нестимулативно пословно и предузетничко окружење,
- неразвијена култура рада код младих,
- ограничена образовна, професионална и просторна покретљивост младих.

Због тога ће се у оквиру овог стратешког циља радити на остварењу сљедећих **оперативних циљева**:

- **Оперативни циљ 1.1: Осигурана већа повезаност система образовања са тржиштем рада;**
- **Оперативни циљ 1.2: Развијена култура рада и етика рада;**
- **Оперативни циљ 1.3: Обезбијеђено стимулативно професионално и пословно окружење за младе**

- Оперативни циљ 1.4: **Унапријеђена образовна, професионална и просторна покретљивост младих**

За сваки оперативни циљ утврђене су припадајуће мјере:

Стратешки циљ	Оперативни циљ	Мјере
1. Унаприједити запошљивост младих	1.1. Осигурана већа повезаност система образовања са тржиштем рада	1.1.1. Унапређење постојећих и формирање нових механизма комуникације локалних послодаваца са основним и средњим школама
		1.1.2. Обезбиједити стипендирање средњошколаца од стране послодаваца (заната, обука, преквалификација од стране послодаваца)
		1.1.3. Обезбједити услове за формирање омладинске задруге користећи постојеће адекватне материјалне и људске ресурса у граду
		1.1.4. Унаприједити рад Савјета за образовање и запошљавање Града Приједора (анкете, посјете основним школама)
		1.1.5. Промоција високошколских и средњошколских установа
		1.1.6. Развој стручне праксе у систему средњег и високог образовања
	1.2. Развијена култура рада и етика рада	1.2.1. Промоција задругарства и рада
		1.2.2. Јачати свијест младих о запослењу у јавном и приватном сектору и предузетништву
		1.2.3. Промоција и афирмација неформалног образовања
		1.2.4. Промоција позитивних пракси у области запошљавања и предузетништва
	1.3. Обезбијеђено стимулативно професионално и пословно окружење за младе	1.3.1. Развој и подршка задругарству
		1.3.2. Развој и подршка предузетништву
		1.3.3. Развој поједностављене процедуре покретања сопственог бизниса (једношалтерски систем)
		1.3.4. Развој механизма боље контроле над субвенцијама града, боља категоризација и рангирање, те унапријеђење транспарентности
		1.3.5. Подршка развоју стартап-ова
		1.3.6. Додјела простора за инкубаторе и пословне просторе

Стратешки циљ	Оперативни циљ	Мјере
		1.3.7. Промоција, подршка и развој женског предузетништва
		1.3.8. Унапређивање система подршке запошљавању и samozapoшљању младих, као и младих са инвалидитетом
		1.3.9. Промоција пореских олакшица и програма запошљавања и samozapoшљавања младих, као и младих са инвалидитетом
	1.4. Унапријеђена образовна, професионална и просторна покретљивост младих	1.4.1. Унапређење категоризације стипендија града
		1.4.2. Развој система подршке високом образовању ван државе и општине
		1.4.3. Подржати успостављање система стипендија бизнис сектора за дефицитарна занимања
		1.4.4. Унапређивање праксе ван регије

5.2 Стратешки циљ 2: Унаприједити могућности за активно учешће младих

Узимајући у обзир анализу стања у овој области, Омладинска политика ће у овој области тежити унапређењу могућности за активно учешће младих сагледава кроз три оквирна правца:

- изградња свијести младих о важности и бенефитина њиховог активног учешћа у друштву,
- повећати учешће младих у институционалним механизмима и процесима доношења одлука,
- успоставити и ојачати моделе одрживог омладинског и волонтерског рада зарад побољшања квалитета живота младих.

Један од најважнијих елемената активног учешћа је политичко учешће младих и учешће у процесу доношења одлука. Механизми који треба да допринесу стварању услова за активно учешће младих спадају у групу активности дефинисаних као омладински рад. Омладински рад је Законом о омладинском организовању дефинисан као „облик друштвено корисног рада из области интересовања омладине у који су укључени и којим се доприноси унапређивању положаја младих“. Активно учешће младих не би било могуће без адекватног и правовременог информисања, а волонтеризам је међу важнијим елементима активног учешћа младих и то као алат за спровођење омладинских програма и укључивање младих у друштвене активности. Да би млади остварили своја права и имали могућност за активно

учешће, неопходно је, са једне стране, оснажити младе, а са друге стране створити ефикасне механизме подршке и развоја свих елемената који су саставни дио активног учешћа младих.

Због тога су у оквиру овог стратешког циља дефинисани сљедећи **оперативни циљеви**:

- **Оперативни циљ 2.1: Развијена свијест о важности активног учешћа младих у друштву и у процесу доношења одлука**
- **Оперативни циљ 2.2: Развијени капацитети у сектору омладинског рада и активне укључености младих у процес доношења одлука**
- **Оперативни циљ 2.3: Повећан волонтерски ангажман младих**

За сваки оперативни циљ утврђене су припадајуће **мјере**:

Стратешки циљ	Оперативни циљ	Мјере
2. Унаприједити могућности за активно учешће младих	2.1. Развијена свијест о важности активног учешћа младих у друштву и у процесу доношења одлука	2.1.1. Побољшање услова за бољу информисаност и едукацију младих
		2.1.2. Унапређивање политичке едукације младих
		2.1.3. Промовисање неформалног образовања које омогућава активније учешће младих
	2.2. Развијени капацитети у сектору омладинског рада и активне укључености младих у процес доношења одлука	2.2.1. Јачање људских капацитета у сектору омладинског рада (јавни сектор, ОЦД, млади)
		2.2.2. Повезивање омладинских организација и јавних институција путем Форума младих
		2.2.4. Пружање подршке за континуиране активности за младе
		2.2.3. Пружање подршке за волонтерски ангажман младих
	2.3. Повећан волонтерски ангажман младих	2.3.1. Подршка развоју и раду локалног волонтерског сервиса
		2.3.2. Промовисање волонтирања и волонтера у заједници
		2.3.3. Подршка иницијативама младих за волонтирањем
		2.3.4. Промоција и повећање мобилности волонтера унутар и ван земље
		2.3.5. Успостављање сарадње са приватним сектором у области волонтирања (корпоративно волонтирање).

5.3 Стратешки циљ 3: Развити здраве стилове живота код младих

Узимајући у обзир прикупљене и обрађене информације, спроведене анализе, идентификоване потребе и проблеме, Омладинска политика област развоја здравих животних стилова сагледава кроз сљедеће три тематске цјелине:

- Здравље младих – обухвата питања правилне и здраве исхране, прекомјерног конзумирања цигарета, алкохола и злоупотребе опојних дрога, сексуалног и репродуктивног здравља, менталног здравља, емоционалног здравља, еколошке свијести, хигијене;
- Физичка активност младих – обухвата питања доступности спортских и терена за рекреацију, доступности спортских и рекреативних садржаја, како за омладинску популацију, тако и за специфичне групе младих као што су школска популација, студентска те популација младих особа са инвалидитетом;
- Безбједност младих – обухвата питања разних безбједносних изазова, пријетњи и ризика за младе, питања младих који су изложени неким од негативних појава у друштву или су, пак, починиоци истих, питања очувања животне средине и одрживог животног окружења.

Оперативни циљеви су постављени у оквиру наведених тематских цјелина:

- Оперативни циљ 3.1: **Подстакнути здрави обрасци понашања код младих**
- Оперативни циљ 3.2: **Заинтересовани и физички активни млади**
- Оперативни циљ 3.3: **Развијено здраво и безбједно животно окружење за младе**

За сваки оперативни циљ утврђене су припадајуће **мјере**:

Стратешки циљ	Оперативни циљ	Мјере
3. Развити здраве стилове живота код младих	3.1. Подстакнути здрави обрасци понашања код младих	3.1.1. Подизање свијести младих о сексуалном и репродуктивном здрављу
		3.1.2. Подстицање програма здраве исхране код младих са посебним акцентом на ученичку популацију
		3.1.3. Подршка програмима који се баве унапређењем менталног здравља
	3.2. Заинтересовани и физички активни млади	3.2.1. Подршка раду постојећих спортских удружења
		3.2.2. Промоција спорта и других облика здравих животних стилова додјелом стипендија талентованим спортистима
		3.2.3. Подршка раду и промоцији женских спортова
		3.2.4. Подршка спортским активностима младих са инвалидитетом
	3.3. Развијено здраво и безбједно	3.3.1. Континуиран рад информисањем и кампањама на промоцији културе у саобраћају

Стратешки циљ	Оперативни циљ	Мјере
	животно окружење за младе	3.3.2. Стимулисање укључивања младих у област очувања животне средине

5.4 Стратешки циљ 4: Осигурати подршку развоју изврности младих

Прикупљене и обрађене информације и урађене анализе указују да у земљама у окружењу постоји јасно прописан начин идентификације изврних младих, као и мјерни инструменти који се примјењују.

Због тога је овај стратешки циљ усмјеран преваходно на рано препознавање, праћење, подстицање и школовање изврних, као и успостављање система ефикасне подршке развоју изврности. Да би и шира јавност схватила колики је значај изврности, које користи друштво може имати од изврних младих, у оквиру овог стратешког циља ће се такође радити и на сензибилисању јавности на ову тему.

У оквиру овог стратешког циља постављени су сљедећи **оперативни циљеви**:

- Оперативни циљ 4.1: **Успостављени механизми раног препознавања изврности**
- Оперативни циљ 4.2: **Успостављен систем ефикасне подршке развоју изврности**
- Оперативни циљ 4.3: **Сензибилисана јавност о користима које друштво има од изврних младих**

За сваки оперативни циљ утврђене су припадајуће **мјере**:

Стратешки циљ	Оперативни циљ	Мјере
4. Осигурати подршку развоју изврности младих	4.1. Успостављени механизми раног препознавања изврности	4.1.1. Успостављање тијела за препознавање и подршку изврности
		4.1.2. Успостављање модалитета препознавање изврности у различитим областима, од стране тијела за препознавање и подршку изврности
	4.2. Успостављен систем ефикасне подршке развоју изврности	4.2.1. Успоставити базу изврних на основу модалитета
		4.2.2. Израда базе младих који су били учесници школских такмичења из одређених области
		4.2.3. Успостављање бенефиција за изврност (бесплатно чланство у библиотеци, бесплатне мјесечне карте, итд...)
		4.2.4. Успостављање градске стипендије за изврне
	4.3. Сензибилисана јавност о користима које друштво има од изврних младих	4.3.1. Промоција бенефита изврности за друштво путем медија и других канала комуникације
		4.3.2. Успостављање градске награде за изврност

5.5 Стратешки циљ 5: Унаприједити могућности за квалитетно слободно вријеме младих

Урађена анализа, идентификоване потребе и проблеми јасно указују да је у оквиру овог циља неопходно радити на развоју инфраструктуре и садржаја који пружају могућности за квалитетније слободно вријеме.

Такође, потребно је радити на успостављању нових омладинских организација, јачању Омладинског савјета, као и подршка изградњи адекватног и квалитетног кадра у области омладинског организовања, а који су носиоци активности слободног времена (омладински радници, запослени у локалној управи, невладин сектор).

Због свега наведеног, у оквиру овог стратешког циља постављени су сљедећи **оперативни циљеви**:

- Оперативни циљ 5.1: Развијена инфраструктура и програмски садржаји намјењени за кориштење квалитетног слободног времена младих,
- Оперативни циљ 5.2: Подршка јачању омладинског организовања.

За сваки оперативни циљ утврђене су припадајуће **мјере**:

Стратешки циљ	Оперативни циљ	Мјере
5. Унаприједити могућности за квалитетно слободно вријеме младих	5.1. Развијена инфраструктура и програмски садржаји намјењени за кориштење квалитетног слободног времена младих	5.1.1. Обезбјеђивање функционисања објекта (омладински центар) и садржаја за унапређивање квалитетног провођења слободног времена уз поштовање једнаких могућности
		5.1.2. Унапређивање инфраструктуре и садржаја из области мобилности младих, културе, спорта, волонтирања и неформалног образовања за младе уз поштовање једнаких могућности
		5.1.3. Праћење, процјена и оснаживање рада омладинског центра
	5.2. Подршка јачању омладинског организовања	5.2.1. Подршка оснивању нових омладинских организација
		5.2.2. Подршка изградњи квалитетног и адекватног кадра у сектору омладинског организовања
		5.2.3. Подршка активностима за размјену искустава и знања из области омладинског организовања на ентитетском, државном и међународном нивоу
		5.2.4. Подршка раду Омладинског савјета

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Омладинска политика Града Приједора за период од 2018. до 2022. године представља стратегију која обезбјеђује систематско унапређивање стања већег броја области која су подручја интересовања младих. Активности које су од значаја за побољшање положаја младих у граду Приједору и које се реализују са младима и/или за младе су у надлежности више различитих институција, те је неопходан међусекторски приступ током њиховог планирања и спровођења, што је могуће реализовати кроз овај стратешки документ, који је јединствен и заједнички за све субјекте чији рад утиче на популацију младих.

Град Приједор је до сада већ имао стратешки документ за младе, односно Омладинску политику Града Приједора 2008 - 2012. године. Обавеза локалних заједница да усвоје исту је обавеза дефинисана „Законом о омладинском организовању“. Такођер, према наведеном Закону, омладину чине лица узраста 15 - 30 година. С тим у вези, Градоначелник Града Приједора формирао је Радну групу, Рјешењем бр. 02-111-49/16, састављену од представника институција које се баве проблематиком младих и именовано координатора за израду овог документа.

Поред именоване радне групе, током процеса израде омладинске политике успостављена је неформална секторска радна група. Секторска радна група има 17 чланова коју чине представници омладинских организација и институција које интензивно раде са младима, с циљем да исти допринесу квалитетнијем процесу израде Омладинске политике Града Приједора 2018-2022. Радна група је имала састанке током којих су дефинисани стратешки циљеви, оперативни циљеви и мјере за пет области: здрави животни стилови младих, изврсност, слободно вријеме, активно учешће младих и запошљивост младих. Током ових радних састанака, чланови радне групе су изнијели низ релевантних фактора, података и истраживања. Поред наведеног, организован је и разговор са фокус групом младих са подручја Града Приједора током којих су изнесени проблеми ове популације.

Методологија према којој је израђен документ „Омладинска политика Града Приједора 2018-2022“ је иста као и методологија на основу које је рађена и „Омладинска политика Републике Српске 2016 – 2020“.

У финалној фази израде овог документа приликом дефинисања мјера у оквиру оперативних циљева, ангажован је консултант из Омладинског комуникативног центра (ОКЦ) Бања Лука.

Омладинском политиком утврђују се основни циљеви, правци развоја и задаци у омладинском сектору. Омладинска политика не представља само општа начела рјешавања проблема младих, него се развија у посебне програме и мјере, који треба да обезбиједо боље услове за живот, креативно испољавање и учествовање младих у ширем друштвеном окружењу, чиме се унапређује позиција и статус омладине, али и младих од 13 до 18 година.

Основни циљ документа је остваривање институционалних и материјалних претпоставки за дугорочно побољшање положаја младих у граду Приједору. Истражени су и анализирани највећи проблеми младих и створени предуслови за израду Акционог плана са конкретним програмима/мјерама за период од пет година(2018-2022.), из најважнијих

области друштвеног живота младих, које су подијелене кроз пет напријед наведених приоритетних области.

С обзиром на значај и комплексност ове тематике, као и због чињенице да је брига о омладини општи интерес Републике Српске и јединица локалне самоуправе, потребно је да се у процес развоја и реализације Омладинске политике укључи шира друштвена заједница, те да буде створена институционална обавеза у спровођењу програма, који ће бити дефинисан Акционим планом спровођења Омладинске политике Града Приједора.

На основу члана 13. и 14. „Закона о омладинском организовању“, омладинска политика се доноси на нивоу Републике Српске и јединица локалне самоуправе (ЈЛС) на период од пет година, а на основу усвојене Омладинске политике, Република Српска и јединице локалне самоуправе, доносе Акциони план спровођења омладинске политике. Акциони план за спровођење Омладинске политике Града Приједора се доноси на период од 5 година и доноси га Скупштина Града Приједора.